

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΛΖ' | ΑΘΗΝΑΙ, ΦΙΛΟΘΕΗΣ 19 — ΤΗΛ. 27.689 | 1 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1960 | ΑΡΙΘ. 15

ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΥΣ, ΑΛΛΑ ΚΑΙ ΙΕΡΕΙΣ

Παρά τὰς μεμψιμοίρους επικρίσεις ἐνίων, τὰς τόσον ἄλλως τε γνωρίμους καὶ συμφνεῖς πρὸς τὴν ἀτομιστικὴν φυλετικὴν μας ἰδιοσυστασίαν, εἰσερχόμεθα, ὡς τοῦτο ἀνεκωνόθη, ἀποφασιστικῶς πλέον, εἰς τὴν χρησιμοποίησιν νέων μεθόδων ἐνεργείας, διὰ τὴν βελτίωσιν τῶν ἐκπαιδευτικῶν μας πραγμάτων.

*

Ζωηρὸν ὁμολογουμένως ἐπεδείχθη τὸ ἐνδιαφέρον τῆς Κυβερνήσεως ὑπὲρ τῆς Ἐθνικῆς μας παιδείας, τὴν ἀναδιοργάνωσιν τῆς ὁποίας ἐθεώρησεν ὡς τὸν πρωταρχικὸν ὄρον, διὰ τὴν οικονομικὴν καὶ τὴν ὑλικὴν ἀνασυγκρότησιν τοῦ ἔθνους. Καὶ εἶναι ἡ πρώτη φορὰ ἀληθῶς, καθ' ἣν ἡ προγραμματισθεῖσα καὶ χαραχθεῖσα ἐκπαιδευτικὴ πολιτικὴ συνζητήθη εὐρύτατα καὶ ἠκούσθησαν ἐπ' αὐτῆς αἱ γνώμαι ὅλων τῶν ἀρμοδίων παραγόντων. Εὐλόγος ὅθεν εἶναι ἡ αἰσιοδοξία, ὅτι διεπράχθησαν τὰ ὀλιγώτερα τῶν σφαλμάτων. Καὶ ὅτι ἡ ρυθμίσις τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ μας προβλήματος πραγματοποιεῖται συμφώνως πρὸς τὰς ἐπιτακτικωτέρας σημερινὰς ἀνάγκας τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ.

*

Πάγκοιως ἦτο ἡ διαπίστωσις καὶ ἡ ἀξίωσις, ὅπως ἀναθεωρηθῆ ἑμελιωδῶς καὶ ἐκ βάθρων, τὸ πρόγραμμα, ὁ τρόπος τῆς διδασκαλίας καὶ ἡ συγγραφὴ τῶν διδακτικῶν μας βιβλίων. Διότι βυθίζει κυριολεκτικῶς εἰς ἀπόγνωσιν ἢ ἀπλῆ σύγκρισις τῆς ἐκπαιδευτικῆς μας πολιτικῆς καὶ τῶν ἰδικῶν μας διδακτικῶν μεθόδων καὶ ἀναγνωσμάτων πρὸς τὰ ἀλλαχοῦ ἰσχύοντα. Καὶ καιρὸς ἦτο νὰ κατανοηθῆ, ὅτι πρέπει νὰ ἀποκτήσωμεν καὶ ἡμεῖς σχολεῖα εὐπρεπῆ καὶ διδασκάλους ἐπαρκῶς ἀμειβομένους καὶ ἔχοντας συνείδησιν

τῆς Ἐθνικῆς τῶν ἀποστολῆς. Διότι, ὅπως ὀρθῶς καὶ ἀνταποκρινόμενος πρὸς πᾶσαν ὑγιᾶ σκέψιν ἐτόνισεν ὁ ἀξιότιμος Ὑπουργὸς τῆς Παιδείας κ. Βογιατζῆς, «ἡ νέα μας γενεὰ πρέπει νὰ γαλουχηθῆ εἰς τὴν ἀπεμπόλησιν τοῦ ἀκράτου ἐγωϊστικοῦ χαρακτῆρος τοῦ Ἑλληνοῦ καὶ νὰ ἐμποτισθῆ μὲ τὰς ἀρχὰς τῆς ὁργανωμένης συλλογικῆς δράσεως».

*

Συχνότατα ἐτονίσθη ἀπὸ τῶν στηλῶν αὐτῶν, ὅτι δύσκολος καὶ κρίσιμος κατὰ πάντα εἶναι ἡ μεταβατικὴ αὐτὴ ἐποχὴ μας. Ὅλος ὁ κόσμος γύρω μας, ἀλλὰ καὶ ἐντὸς μας, ἀνατρέπεται καὶ μετασχηματίζεται συνεχῶς. Προβλήματα ὄλοεν πολυπλοκώτερα ἀναφαίνονται καὶ ἀναδύονται. Καὶ οὐδαμοῦ τῆς γῆς ὑπάρχουν σήμερον ἀθηνταί πνευματικά, ἠθικαὶ ἢ πολιτικά, διὰ νὰ ἐπιβάλλουν ρυθμὸν εἰς τὸ κινούμενον περὶ ἡμᾶς χάος. Ἐποχὴ στυγνῆς καὶ ἀποπνικτικῆς λογοκρατίας καὶ εὐδαιμονοθηρίας εἶναι ἡ ἐποχὴ μας. Τὰ ἰδρωμένα καὶ ἀγωνιῶντα μέτωπα τῶν μοχθούντων δὲν τὰ δροσιζει ὁ ζωογόνος ἄνεμος τῆς πίστεως. Καὶ ἡ παγκόσμιος νεότης, ὑπὸ τὴν παρόρμησιν νέων κηρυγμάτων, νέων μεθόδων, νέων τεχνικῶν ἐπιτευγμάτων καὶ νέων οὐτοπιστικῶν θεωριῶν, θραυεὶ ἀλλοφρονοῦσα τὰς ἀλύσεις τῆς Παραδόσεως καὶ ἀποβαίνει ἐξάλλως εἰκονοκλαστικῆ. Ἀπαιτοῦνται δὲ νέα συστήματα διδασκαλίας. Καὶ πρόσωπα, μὲ ἠθικὰ ἀναστήματα ἐπιβλητικά, διὰ ν' ἀντιμετωπισθοῦν τελεσφόρως ἢ προϊοῦσα ἠθικὴ ἀποσύνθεσις, ἢ πνευματικὴ ἐξάρθρωσις, καὶ συνδρόμους ἢ οικονομικὴ κρίσις, πὺν καταμαστίζουσιν τὴν παγκόσμιον ὀλότητα καὶ τὴν Ἑλλάδα.

*

Καὶ διὰ νὰ ἐπιζήσωμεν, ἕνας νέος κόσμος

πρέπει νὰ προβάλλῃ ἀπὸ τὸν σημερινὸν μεταμορφωτικὸν γύρω μας ἴλιγγον. Κόσμος ἀνώτερος. Κόσμος ἀντάξιος τοῦ Ἑλληνος καὶ τῆς ἐνδόξου καὶ ἀνθρωποπλαστικῆς ἱστορίας του. Πρὸς τοῦτο δὲ πρέπει ὅλοι νὰ τὸ συνειδητοποιήσωμεν, ἕως βαθέων καὶ ἕως τῶν ἐγκάτων μας, ὅτι οὐδεμία ἄλλη δύναμις ὑπάρχει, νὰ χειραγωγήσῃ τὸ Ἔθνος μας ἀπὸ τὴν παλαιὰν πρὸς τὴν νέαν ζωὴν, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἀλήθειαν τοῦ Χριστοῦ. «Τὸ γὰρ νοεῖν ταῦτόν ἐστι καὶ εἶναι». Χωρὶς τὰ Ὁρθόδοξα βιώματά μας καὶ χωρὶς τὸ σωσίβιον τῆς Ὁρθοδόξου Εὐαγγελικῆς διδαχῆς, θὰ ῥιπταζώμεθα συνεχῶς, ὡς ἄλλοι Ὀδυσσεῖς, εἰς τὰς τρικυμιώδεις θαλάσσας τοῦ ὀρθολογισμοῦ· καὶ θὰ καταγιζώμεθα ἀπὸ παντοῖους ἀνέμους, χωρὶς νὰ προσορμισθῶμεν ποτὲ εἰς τὴν νοσταλγικὴν Ἰθάκην μιᾶς ἀνωτέρας δημιουργικῆς ζωῆς.

*

Βεβαίως οὐδεὶς ἠμπορεῖ ν' ἀρνηθῆ, ὅτι ἀπαραίτητος εἶναι ἡ μεταστροφή τῆς Γεωργικῆς καὶ τῆς Ἐθνικῆς μας ἐν γένει Οἰκονομίας πρὸς ἄλλοις μορφάς, πρὸς ἄλλας πηγὰς πλούτου, καὶ πρὸς ἄλλας ἀνταλλακτικὰς διεθνῶς ἀξίας. Καὶ ὑπάρχει ἀσφαλῶς ἡ δυνατότης τῆς περαιτέρω προοδευτικῆς ἀναπτύξεως τῆς ὑφισταμένης Βιομηχανίας μας. Ἀλλὰ ἄς μὴ μᾶς διαφεύγῃ, ὅτι εἶναι αὕτη αὐστηρῶς περιορισμένη. Διότι ἀπαιτοῦνται πρὸς τοῦτο ὄχι μόνον ἐθνοϊκοὶ ὄροι παραγωγῆς καὶ προμηθείας ἐγχωρίων πρώτων ὑλῶν. Ἀλλὰ καὶ ἐθνοϊκοὶ ὄροι ἀνανεώσεως καὶ συμπληρώσεως ἐγκαταστάσεων. Καὶ πρώτης κινήσεως. Καὶ ἐπὶ πᾶσι, ἀνταλλαγῆς καὶ ἀνταγωνισμοῦ ἐν τῇ παγκοσμίῳ Οἰκονομίᾳ.

*

Καὶ μόνον ἐπὶ τοῦ πνευματικοῦ καὶ ἐπὶ τοῦ ἠθικοῦ πεδίου, ἀπεριόριστοι ἀνοίγονται ἐμπρὸς μας οἱ ὀρίζοντες, διὰ τὰς ἐξορμήσεις καὶ διὰ τὰς πτήσεις τῆς μεγαλοπύρου Ἑλληνικῆς μας ψυχῆς. Καὶ ἐδῶ εἰς τὸν πάμφωτον αὐτὸν Μεσογειακὸν χῶρον, πού, ὡς εἰς ὄμφαλόν τῆς Γῆς, ἐτοποθέτησε τὴν Φυλὴν μας ἡ θεία Πρόνοια, ὁ Ἑλληνισμὸς δύναται καὶ πρέπει—διὰ τῆς Ὁρθοδοξίας—ν' ἀποβῆ, διὰ μίαν ἀκόμη φοράν, τὸ ἐμβόλιον διὰ τοῦ ὁποίου θὰ ἐξενγενισθοῦν τὰ κακόγωνα σπέρματα· καὶ θὰ ἡμερωθοῦν ὅλα τὰ ἄγρια καὶ ξυλόδη

πρέμνα, πὸν καθιστοῦν ἄγονον καὶ ἄκαρπον τὸ δένδρον τῆς ζωῆς.

*

Ὅπως δὲ εἶπεν ὁ Γκαίτε, «Καὶ ἂν προκόπη εἰς τὸ σύνολόν του ὁ κόσμος, οἱ νέοι εἶναι ὑποχρεωμένοι νὰ ἐκκινοῦν πάντοτε ἀπὸ τὴν ἀρχήν· καὶ νὰ ἐπαναζοῦν, ὡς ἄτομα, τοὺς σταθμοὺς τοῦ πολιτισμοῦ». Καὶ οἱ λόγοι αὐτοὶ τοῦ μεγάλου ποιητοῦ ἀποτελοῦν τὸν ιδεωδέστερον ὀρισμὸν τῆς νεότητος. Καὶ εἰς τὰς ἡμέρας μας αὐτὰς πού ἡ ἠθικὴ ζωὴ τοῦ κόσμου ὀλοκλήρου δονεῖται καὶ κλονίζεται πρόοριζα, ἡ ἠθικὴ ἔνδεια καὶ ἡ ἀπονάρκωσις θὰ ἦσαν ἡ μοῖρα τῆς Γῆς, ἐὰν δὲν ἀνεστίβουσαν, ὑπὸ τὸ φῶς τῆς νέας ἐμπειρίας, ὅλαι αἱ ἠθικαὶ ἀξίαι· καὶ ἂν δὲν καταχρυσούτο ἀπαρασαλεύτως ἡ ψυχικὴ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου.

Βαθεῖαι εἶναι αἱ ἀναστατώσεις πού προεκάλεσαν οἱ παγκόσμιοι πόλεμοι εἰς ὅλας τὰς παραδεδομένας μορφὰς τῆς ζωῆς. Καὶ χροῆς ἔχομεν, ἔπειτα ἀπὸ τόσας συμφορὰς πού ἐδοκιμάσαμεν, νὰ σταθῶμεν ὀρθοὶ ἐπάνω εἰς τὰς πατροπαραδότους ἐπάλλξεις μας. Καὶ νὰ ἀντιμετωπίσωμεν, μὲ ἀγνὴν ἀνδρισμὸν, τὰ νέα μας πεπρωμένα. Ἀλλοίμονον, ἐὰν δὲν μᾶς ἔχουν διδάξει τὰ πάθη μας καὶ αἱ συμφοραὶ μας. Ἐὰν δὲν ἐφωτίσθη ἀδρότερον ἡ ἔννοια τῆς ζωῆς. Καὶ δὲν ἐγενεν βαθύτερος ὁ στοχασμὸς μας. Ναί. Πρέπει νὰ ἐπαναζήσωμεν, καὶ ὡς ἄτομα καὶ ὡς Ἔθνος, τοὺς μεγάλους σταθμοὺς τῆς ἱστορικῆς μας ζωῆς. Καὶ «οἱ λίθοι δὲ κεκράγασιν», ὅτι διὰ τῆς Ὁρθόδοξου ἡμῶν Ἐκκλησίας καὶ ἐπεβιώσαμεν καὶ ὑπάρχομεν σήμερον ὡς Κράτος καὶ ὡς Ἔθνος.

*

Ἄς συγχρονίσωμεν λοιπὸν τὴν Παιδεῖαν μας. Καὶ ἄς ἐξυψώσωμεν τοὺς διδασκάλους, εἰς τὰ δημιουργικὰ χέρια τῶν ὁποίων ἐμπιστευόμεθα τὰς ἀγνάς ὑπάρξεις καὶ τὰς εὐπλάστους ψυχὰς τῶν παιδιῶν μας. Ἄς μὴ λησμονῶμεν ποτέ, ὅτι ὁ Γκάντι ἐθεώρει ὡς τὰς εὐτυχεστέρας στιγμὰς τῆς ζωῆς του τὰς ἡμέρας τῆς παιδαγωγικῆς του ἀπασχολήσεως, ὅταν παρέμεινεν ἐπὶ ἔτη μακρὰ εἰς τὴν Νότιον Ἀφρικὴν.

Ἀλλὰ παραλλήλως, ἄς ἀνυψώσωμεν καὶ τὸν Ἰερέα, διὰ ν' ἀποβῆ οὗτος

ΤΟ ΕΝ ΡΟΔΩ ΣΥΝΕΔΡΙΟΝ ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΟΥ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ (19 - 28 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1959)

Ο Πάστορ J. C. Westphal, αντιπρόεδρος τῆς ἐν Γαλλίᾳ Ὁμοσπονδίας τῶν Προτεσταντικῶν Ἐκκλησιῶν, ἀφ' οὗ δι' ἐπιστολῆς του ἠὺχαρίστησεν ἡμᾶς διὰ τὴν ἐπιδειχθεῖσαν γενναϊόδωρον φιλοξενίαν κατὰ τὰς δύο ἐβδομάδας τοῦ Συνεδρίου, οὕτινος ἡ ἀνάμνησις, ὡς γράφει, θὰ εἶναι διὰ πάντας ἀλησμόνητος, μᾶς ἀνακοινοῖ συγχρόνως, ὅτι ἔκαμε πολλὰς διαλέξεις καὶ ἀνακοινώσεις περὶ τοῦ συνεδρίου τούτου καὶ ἐδημοσίευσεν καὶ ἄρθρον ὑπὸ τὸν τίτλον R h o d o s ἐν τῷ περιοδικῷ La vie de l' Alliance (Nov. No 59), ἐκ τοῦ ὁποῦ ἀποσπᾶμεν ὠρισμένας ἐνδιαφερούσας περικοπὰς:

ὁ πνευματικὸς καθοδηγὸς τοῦ κοινωνικοῦ μας συνόλου. Κακοδοξίαι καὶ πλάναι καὶ παντοειδεῖς Μιθριδατισμοὶ τῶν βιωμάτων μας ὑπὸ ἀκαθορίστων καὶ ἀβεβαίων ἰδεολογιῶν, κατακλύζουν δυστυχῶς τὴν χώραν μας. Δὲν εἶναι ὁ μισόθεος κομμουνισμὸς μόνον ἡ ἀντίδρομος τῆς πίστεώς μας ἀντίπινοια. Οὐτε ὁ μοναδικὸς σάραξ, ποὺ ἀγωνίζεται νὰ εἰσδύσῃ καὶ νὰ καταμολύνῃ τὰ σπλάγγνα μας. Τὸ ἀποσυνθετικὸν πνεῦμα τοῦ αἰῶνός μας μᾶς περισφίγγει πανταχόθεν. Καὶ καθήκον ἐπιτακτικὸν ἔχομεν ν' ἀνυψώσωμεν τὸν ἱερέα μας εἰς π ρ ο σ ω π ι κ ὄ τ η τ α ἐ π ἰ β λ η τ ι κ ῆ ν, διὰ νὰ ἠμπορῇ νὰ στηρίξῃ τὸν λαὸν μας, διὰ τῆς πνευματικότητός του, διὰ τοῦ ἀγίου του ἐνθουσιασμοῦ καὶ διὰ τῆς προσωπικῆς του ἀκτινοβολίας.

*

Χωρὶς ἓνα τοιοῦτον νοσταλγικὸν καὶ συνολικὸν δράμα συλλήψεως τῆς Ἐθνικῆς μας ζωῆς, πολὺ φοβούμεθα, ὅτι θὰ παρασυρθῶμεν καὶ πάλιν εἰς δρόμους σκολοῦς καὶ δαιδαλώδεις καὶ πρὸς τέλματα νοσογόνα. Ὅπου δὲν θὰ πνέουν οἱ ἀγνιστικοὶ ἀνεμοὶ τῶν τρισαγίων μας Παραδόσεων. Καὶ ματαίως θ' ἀγωνιζώμεθα νὰ ὑψωθῶμεν πρὸς τὰς οὐρανογείτονας ἐκείνας κορυφὰς τῆς ζωῆς, ποὺ τὸ Ἑλληνικὸν πνεῦμα ἐπραγματοποίησε τὸν θρίαμβον τῶν ὑψηλοτέρων καὶ τῶν ἀγιωτέρων ἰδανικῶν. Καὶ ἀπέβη ὠτακουστῆς τῶν «ἀρρήτων μυστηρίων» καὶ ὁ ἀνυπέροβλητος ὑμνωδὸς τῆς Θεότητος.

ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ ΣΠΕΡΑΝΤΣΑΣ

νοὶ εἰς πρόσκλησιν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Κων/πόλεως, τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, μετέβημεν καὶ ἐγίναμεν δεκτοὶ κατὰ τρόπον ἀλησμόνητον εἰς Ἀθήνας καὶ εἰς τὴν Ρόδον καὶ αἱ δεκαπέντε αὐτὰς ἡμέραι, ἃς ἐζήσαμεν ἐν ἀδελφωσίῃ μετὰ τῶν φίλων μας Ἑλλήνων, θὰ ἀποτελέσωσι καμπὴν εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν σχέσεων Ὁρθόδοξων καὶ Προτεσταντῶν ἐντὸς τοῦ Οἰκουμενικοῦ Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν. Οἱ Προτεστάνται ἠγνόησαν καλύτερον, ὅτι ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία δὲν εἶναι μόνον ἡ ἀρχαϊκὴ ἐφρασις τῶν ἑπτὰ πρώτων Οἰκουμενικῶν Συνόδων, ἀλλ' εἶναι μία ζῶσα Ἐκκλησία, τῆς ὁποίας ἡ θεολογικὴ σκέψις εἶναι ἐπίσης ἐνεργὸς ὅσον καὶ ἡ παρουσία αὐτῆς εἰς τὸν σύγχρονον αἰῶνα, καὶ οἱ Ὁρθόδοξοι αἰσθάνονται ἑαυτοὺς στενώτερον συνδεδεμένους μετὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Συμβουλίου καὶ πληρέστερον μετόχους εἰς μίαν οἰκουμενικὴν κίνησιν, ἡ ὁποία δὲν θὰ ἦτο δυνατόν νὰ πραγματοποιηθῇ οὔτε χωρὶς αὐτοὺς οὔτε χωρὶς ἡμᾶς. Εἶναι ἀληθές, ὅτι οἱ Ὁρθόδοξοι συμμετέχουσιν ἤδη ἀπ' αὐτῆς τῆς ἀρχῆς εἰς τὴν οἰκουμενικὴν κίνησιν, ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν λαμβάνουν ἀκόμη μέρος εἰς αὐτὴν πᾶσαι αἱ Ὁρθόδοξοι Αὐτοκέφαλοι Ἐκκλησίαι, ἀλλὰ μόνον τοῦ Οἴκουμ. Πατριαρχείου Κων/πόλεως, τῶν Ὁρθόδοξων Πατριαρχείων τῆς Μ. Ἀνατολῆς καὶ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, εἶναι μία μικρὰ μειονότης ἐντὸς τοῦ Οἰκουμενικοῦ Συμβουλίου, ἡ ὁποία κινδυνεύει νὰ πνιγῇ ἐντὸς τῆς μάχης τοῦ Προτεσταντισμοῦ. Καὶ εἶναι μὲν μειονότης, ἀλλὰ μειονότης ἐνεργὸς καὶ δραστηρία, καὶ οἱ Ὁρθόδοξοι ἀδελφοὶ ἡμῶν δὲν ἔκλυσαν νὰ παίξωσι λαμπρὸν ρόλον εἰς τὰ διάφορα συνέδρια. Ἐνα ρόλον πρωτότυπον: ἐκπροσωποῦσιν ὁμοῦ μὲ τοὺς τῆς «High Church» (Ἰψήλη Ἐκκλησία, ἡ συντηρητικὴ μερὶς τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας) Ἀγγλικανοὺς τὸ καθολικὸν στοιχεῖον ἐντὸς τῆς Οἰκουμενικῆς Κινήσεως. Τοῦτο κάμνει αὐτοὺς νὰ κατέχωνται ἀπὸ δύο συμπλέγματα ψυχικά: τῆς μειονότητος πρώτον, διότι γνωρίζουσιν ἐκ τῶν προτέρων, ὅτι θὰ ἠττηθῶσιν, ἐὰν πρόβλημά τι τεθῇ εἰς ψηφοφορίαν καὶ τὰ προτεσταντικὰ μέλη εἶναι σύμφωνα καὶ ἠνωμένα ἐπ' αὐτοῦ, ὅπως συνέβη ἐν Ρόδῳ ἐν τῷ ζητήματι τῆς συσσωματώσεως τοῦ Διεθνoῦς Συμβουλίου τῶν Ἱεραποστολῶν μετὰ τοῦ Παγκ. Συμβ. τῶν Ἐκκλησιῶν, δι' ἣν ἀντέδρασαν πεισμόνως. Ἄλλ' ἔχουν ἐν τῷ μέσῳ ἡμῶν καὶ ἓν σύμπλεγμα ἀνωτερότερον, διότι θεωροῦσιν ἑαυτοὺς καὶ διακηρύττουσιν εἰς πᾶσαν εὐκαιρίαν, ὅτι εἶναι « ἡ μόνη ἀναλλοίωτος Ἐκκλησία ἀπὸ τῶν ἀποστολικῶν χρόνων» καὶ δὲν δύνανται νὰ προσφέρωσιν εἰς τὰ συνέδρια καὶ τὰς συζητήσεις μας εἰ μὴ τὴν μαρτυρίαν ἐκείνου, ὅπερ εἶναι. Ἄλλ' ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς Ῥωμαιοκαθολικοὺς, οἱ ὁποῖοι μᾶς λέγουσιν «ἐπανέλθετε εἰς τὴν Ῥώμην!», δὲν μᾶς λέγουσιν οἱ Ὁρθόδοξοι «ἐπανέλ-

θετε εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν!), ἀλλὰ «ὡς ἐρευνήσωμεν μαζί τὸ μυστικὸν τῆς ἐνότητος τῶν πρώτων αἰώνων». Καὶ τοῦτο βεβαίως εἶναι ἐν ἀληθῆς πρόβλημα. Θὰ ἀπρητεῖτο καὶ ἄλλο ἄρθρον νὰ γραφῆ ὑπερὶ τῶν πεπραγμένων ἐν Ρόδῳ. Ἀλλὰ τὸ οὐσιώδες τοῦ συνεδρίου τῆς Ρόδου εἶναι ἡ βίωσις καὶ ἐμβάθυνσις ἡμῶν ἐντὸς τοῦ Ὁρθοδόξου κόσμου, ἡ ἀνακάλυψις τῆς συγχρόνου ζωῆς αὐτοῦ, τοῦ ζωηροῦ αἰσθηματος τῆς Παραδόσεως, ἣν ἔχει διαφυλάξει καὶ παντὸς ὅ,τι προσφέρει καὶ σημαίνει ἡ Ὁρθοδοξία διὰ τὴν οἰκουμένην κίνησιν καὶ τί πρέπει νὰ σημαίη δι' ἡμᾶς ἡ προσφορὰ αὐτῆ. Διὰ πάντα ταῦτα δοξάζω τὸν Κύριον «τῆς μᾶς, ἀγίας, καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας».

Ὁ Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστ. τῆς Γενεύης καὶ πρόεδρος τῆς ὁμοσπονδίας τῶν Προτεσταντικῶν Ἐκκλησιῶν τῆς Ἑλβετίας Dr Henri d'Espine γράφει: «Ἄμν τῆ ἐπανάδῳ μου εἰς Γενεύην σπεύδω νὰ ἐπαναλάβω εἰς ὑμᾶς καὶ δι' ὑμῶν εἰς ὅλους τοὺς φιλοξενήσαντας ἡμᾶς Ἑλληνας τὴν ζωηρὰν εὐγνωμοσύνην μου διὰ τὴν ἀδελφικὴν καὶ πλουσιοπάροχον ὑποδοχὴν, ἣν ἐπεφυλάξατε εἰς ἡμᾶς ἐν Ἀθήναις καὶ Ρόδῳ. Ἐγὼ καὶ ἡ σύζυγός μου διατηροῦμεν μίαν φωτεινὴν ἀνάμνησιν τῶν δύο τούτων ἐβδομαδῶν. Ἦτο δι' ἡμᾶς λίαν σπουδαῖον καὶ ἐπωφελές νὰ ἔλθωμεν εἰς στενωτέραν ἐπαφὴν μετὰ τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν καὶ νὰ μάθωμεν καὶ νὰ γνωρίσωμεν αὐτὴν καλύτερον. Φρονῶ, ὅτι ἡ πρώτη αὐτῆ συνεδρίασις τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς εἰς χώραν Ὁρθόδοξον θὰ ἔχη μεγάλην σημασίαν διὰ τὸ μέλλον. Ἐίχομεν ἐξ ἄλλου τὴν εὐκαιρίαν νὰ διαπλεύσωμεν αὐτὸ τὸ Αἰγαῖον πέλαγος, τὸ ὁποῖον ἔφερεν εἰς τὸν νοῦν μας τοὺς ἀποστολικούς χρόνους, καὶ ἠδυνάμεθα νὰ ἀναγνώσωμεν τὰς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων, τὰς ἐπιστολάς καὶ τὰς πρώτας σελίδας τῆς Ἀποκαλύψεως, βλέποντες τὰ παράλλα καὶ τὰς νήσους, ὅπου ἔλαβον χώραν γεγονότα, περὶ τὰ ὁποῖα περιστρέφονται τὰ βιβλία ταῦτα. Τὸ ὠραῖον βιβλίον «La Grèce» («Ἡ Ἑλλάς»), ὅπερ γενναιοδωρῶς ἐχαρίσατε εἰς ἕνα ἕκαστον ἡμῶν, θὰ θὰ μᾶς βοηθῆ νὰ φέρωμεν εἰς τὸν νοῦν μας ὅλα αὐτά. Διὰ πάντα ταῦτα σὰς εὐχαριστοῦμεν θερμῶς καὶ παρακαλῶ νὰ γίνητε διερμηνεὺς τῶν αἰσθημάτων μας τούτων πρὸς πάντας ἐκείνους, οἵτινες ἐδεξιώθησαν ἡμᾶς τόσο ἀδελφικῶς καὶ κατέστησαν ἀληθινῶς τὰς ἡμέρας τῶν συνεδριάσεών μας ἐν Ρόδῳ».

Ὁ κ. John Garrett, διευθυντὴς τοῦ Τμήματος πληροφοριῶν τοῦ Παγκοσμίου Συμβ. τῶν Ἐκκλησιῶν γράφει: «Ἡ φιλοξενία καὶ ἡ κατανόησις, ἧς ἐπεδείξατε πρὸς πάντας ἡμᾶς, θὰ μὲνωσιν ἀληθινῶς καὶ εἴμεθα βέβαιοι, ὅτι συνετελέσθη βαθυτέρα γνωριμία μεταξύ τῶν Ἐκκλησιῶν μας. Ἦτο ἐν θαυμάσιον θέρος. Πάντες γνωρίζομεν πόσα ὀφείλονται εἰς ὑμᾶς καὶ εἰς τὰ ἄλλα ἀξιότιμα μέλη τῆς Προπαρασκευαστικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Συνεδρίου».

Ὁ κ. Francis Miller, εἰς ἕκ τῶν ἰσχυρῶν παραγόντων τῆς πρεσβυτεριανῆς Ἐκκλησίας ἐν Ἀμερικῇ, ἔγραψεν εἰς ἡμᾶς τὰ ἀκόλουθα, παραστὰς εἰς τὸ Συνέδριον ὡς ἀντιπρόεδρος τοῦ Lay department (Τμήμα τῶν Λαϊκῶν) τοῦ Π.Σ.Ε. «Εὐχαριστοῦμεν πάντας θερμῶς δι' ὅσα ἔγιναν ἐν Ρόδῳ κατὰ τὸ θέρος τοῦτο διὰ τὸ συνέδριον τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς. Εἶμαι βέ-

βαιος, ὅτι δὲν θὰ εὐρωμεν εἰς τὸν κόσμον τόσο τέλειον τόπον συνεδρίων, ὅσον ἡ Ρόδος. Τὰ πάντα συνέβαλον ὥστε νὰ καταστῆ τὸ συνέδριον τοῦτο ἀξιολογηθέν. Κατὰ τὴν γνώμην μου ἡ ὀργάνωσις τοῦ ὑπὸ τὴν διεύθυνσίν σας ὑπῆρξε τόσο πλήρης καὶ ἀρτία, ὥστε ἦτο ἀδύνατον νὰ προσθέσῃ τις τί καλύτερον».

Ὁ Rnd Raymond Maxwell, εἰς τῶν Διευθυντῶν τοῦ τμήματος τῆς Διεκκλησιαστικῆς βοήθειας γράφει: «Πρὶν ἀφήσω τὰς Ἀθήνας ἐπιθυμῶ νὰ ἐκφράσω τὰς θερμὰς εὐχαριστίας δι' ὅλα ὅσα ὑμεῖς, ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος καὶ ὁ λαὸς ἐπράξατε, τόσο τελείως διὰ τὴν ὀργάνωσιν καὶ ἐπιτυχίαν τοῦ Συνεδρίου. Ὁφείλω ὡσαύτως νὰ ἐκφράσω τὴν εὐγνωμοσύνην μου, διότι πάλιν μοι ἐδόθη ἡ εὐκαιρία νὰ συμπροσευχηθῶμεν μετὰ τῶν Ὁρθόδοξων ἀδελφῶν μας εἰς τοὺς καθεδρικοὺς ναοὺς τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς Ρόδου. Καὶ ἂν ἀκόμη δὲν ἐννοῶνται παρ' ἡμῶν οἱ λόγοι, αἱ τελετουργικαὶ πράξεις καὶ αἱ εὐχαὶ τῆς θείας Λειτουργίας, ἐν τούτοις τὸ πνεῦμα τῆς θείας Λειτουργίας, οἱ ὕμνοι πρὸς τὸν Θεὸν ἐν Χριστῷ, ἡ χριστιανικὴ ἀγάπη καὶ συναδέλφωσις εἶναι καταληπτὰ εἰς πάντας καὶ ἡσθανόμεθα βαθῶς ὅλα αὐτὴ εἶναι ἡ γλῶσσα ὑπεράνω ὅλων τῶν γλωσσῶν. Ἦτο δι' ἐμὲ σπουδαιότερον προνόμιον, τὸ νὰ μοι ἐπιτραπῆ νὰ παραστῶ εἰς ἱεράς Λειτουργίας τῆς Ὁρθοδ. Ἐκκλησίας. Παρὰ τὰς ἐκ πολλῶν πλευρῶν ἐπιθέσεις, πολλοὶ ἐξ ἡμῶν καὶ ἐν τῇ Δύσει καὶ ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἐπιζητοῦσι καὶ ἀποβλέπουσιν εἰς μίαν βαθυτέραν ἀμοιβαίαν κατανόησιν τῶν θησαυρῶν καὶ τῶν παραδόσεων τῶν Ἐκκλησιῶν μας. Αὐτὸς εἶναι ὁ Οἰκουμενικὸς σκοπός, ὃν ἔχομεν θέσει εἰς ἑαυτοὺς καὶ ὁ ὁποῖος λόγῳ τῶν ἀτελειῶν μας τόσο ἀτελῶς πραγματοποιεῖται. Καταλαμβάνομαι ὑπὸ ἀμηχανίας, ὅταν ἀνακύπτωσι προσκόμματα εἰς τὴν πορείαν μας πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον, ἀλλὰ δὲν ἀπογοητεύομαι. Ἐνεθυμήθη αὐτὰς τὰς ἡμέρας τὸ περυσινὸν κήρυγμα ἐν Nyborg τῆς Δανίας τοῦ ἀειμνήστου ἐπισκόπου Bell—ἦτο ὁ ἀποχαιρετιστήριος λόγος τοῦ πρὸς ὅλους μας—ὅτε ὠμίλησε περὶ τῶν μεγάλων ἡμῶν ἐλπίδων ἐν τῇ οἰκουμενικῇ κινήσει καὶ περὶ τῆς ἀνθρωπίνης ἀνεπαρκείας μας, ἔχων ὡς γραφικὸν ρητὸν τό: «δοῦλοι ἀχρεῖοί ἐσμεν» (Λουκ. 17,10).

Ἡ Κυρία Ralph Lloyd, διευθύντρια τοῦ Maryville College, Tennessee τῶν Ἡνωμ. Πολιτειῶν, μᾶς ἔγραψεν: «Ἦτο μέγα προνόμιον τὸ ὅτι εὐρέθημεν εἰς ἐν τόσο ἱστορικὸν πλαίσιον καὶ θὰ ἀναγινώσκω με ἀμείωτον ἐνδιαφέρον πᾶν ὅ,τι ἔχει γραφῆ διὰ τὴν Ρόδον. Ἀκριβῶς χθὲς με ἐπεσκέφθη μία φίλη καὶ μοῦ εἶπεν «ἔγω ἐν ἄρθρον περὶ τῆς Ρόδου, τὸ ὁποῖον ἀπέκοψα ἀπὸ ἐν περιοδικῶν διὰ νὰ σὰς τὸ δώσω». Ἐξ αἰτίας τοῦ Συνεδρίου πολλὰ ἄρθρα ἐγράφησαν εἰς τὰ περιοδικὰ μας περὶ αὐτοῦ καὶ περὶ τῆς Ρόδου. Ἀπηλαύσαμεν τὰς διαφόρους ἐκδρομὰς καὶ ἐπισκέψεις διαφόρων ἱστορικῶν τόπων καὶ θὰ ὁμιλῶμεν περὶ αὐτῶν εἰς τοὺς φίλους μας καὶ γνωστοὺς καθ' ὅλους τοὺς προσεχεῖς μῆνας. Τὸ βιβλίον περὶ τῆς Ἑλλάδος, ὅπερ ἐδωρήσατε εἰς ἕκαστον ἡμῶν, εἶναι εἰς πραγματικὸς θησαυρός, διότι δι' αὐτοῦ θὰ ἀναζωογονῶμεν τὰς ἀναμνήσεις μας».

Ὁ Dr. H.H. Wolf, διευθυντὴς τοῦ ἐν Chateau de Bossey Οἰκουμενικοῦ Ἰνστιτούτου, ἐν τῷ ὁποίῳ

μετεκπαιδεύονται σπουδασταὶ θεολόγοι ἐξ ὄλων τῶν χωρῶν τοῦ κόσμου ἰδίως εἰς ζητήματα τῆς Οἰκουμένης καὶ τῆς Κινήσεως, μᾶς ἔγραψε τὰ ἀκόλουθα:

«Εἶναι αὐτονόητον, ὅτι ἡ Διάσκεψις τῆς Ρόδου καὶ ἡ ὥραία Ἑλλάς εἶναι εἰς τὸν νοῦν μας, εἰς τὰς συζητήσεις μας καὶ εἰς αὐτὰς τὰς καρδίας μας πάντοτε. Δύνασθε νὰ φαντασθῆτε, ὅτι ὑπάρχουσι τόσα πράγματα καὶ συμβάντα τῆς Διασκέψεως ἐν Ρόδῳ, ἅτινα μᾶς ἀπασχολοῦσι μετ' ἐντάσεως. Ἀλλὰ παρὰ τὰ πολλαπλᾶ καθήκοντά μας ἐν Ρόδῳ, δὲν ἐλησμονοῦμεν πόσον βαρὺ ἔργον ἐπωμίσθητε καὶ ἐφέρατε εἰς πέρας, ὥστε τὸ συνέδριον τῆς Ρόδου νὰ καταστῇ ἐν ἀλησιμόνητον γεγονός. Διὸ ἐκφράζω τὴν βαθεῖάν μου εὐγνωμοσύνην πρὸς ὑμᾶς καὶ πρὸς τὰ λοιπὰ μέλη τῆς Προπαρασκευαστικῆς Ἐπιτροπῆς. Ἐγὼ διὰ πρώτην φοράν ἐπεσκέφθην τὴν Ἑλλάδα, ἐκπληρώσας οὕτω ἕνα παλαιὸν μου πόθον. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἐκ τοῦ σύγγεγυς γνωριμία μετ' Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος ἤτο δι' ἡμᾶς μέγα γεγονός, καὶ εἴμεθα εὐτυχεῖς διότι ὁ συνάδελφος καὶ φίλος κ. Νικ. Νησιώτης — Καθηγητῆς καὶ βοηθὸς Διευθυντῆς τοῦ ὡς ἄνω Οἰκουμηνικοῦ Ἰνστιτούτου—μᾶς δίδει τὴν εὐκαιρίαν νὰ κατανοήσωμεν πληρέστερον πᾶν ὅ,τι προσφάτως ἐζήσαμεν καὶ εἶδομεν εἰς τὴν Ἑλλάδα».

Οὕτως ἐνθουσιωδῶς ἐκφράζονται καὶ εἰς ἄλλας ἐπιστολάς των πρὸς τὸν ὑποφαινόμενον, πρὸς τὸν Πρόεδρον καὶ τὰ ἄλλα μέλη τῆς Προπαρασκευαστικῆς Ἐπιτροπῆς οἱ εὐγενεῖς Ἀντιπρόσωποι τῶν Ἐκκλησιῶν εἰς τὸ Συνέδριον τῆς Ρόδου. Λόγω τῆς ἐμφύτου εὐγενείας καὶ καλωσύνης ὑπερβάλλουσι τὰ πράγματα, διότι ἡμεῖς πολὺ ὀλιγώτερον τῶν ὅσα ἐξαιρούσιν ἐπετελέσαμεν. Τὸ Συνέδριον τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς ἐν Ρόδῳ ἀποτελεῖ ὁμολογουμένως ἐν ἱστορικὸν ἀξιωματικὸν γεγονός. Δὲν γνωρίζομεν ποῖοι θὰ εἶναι οἱ καρποὶ καὶ τὰ ἀποτελέσματά του, διότι ταῦτα ἐν χειρὶ Θεοῦ κεῖνται. Ἡμεῖς φρονοῦμεν, ὅτι θὰ ἦτο κατάλληλον ἐπισφράγισμα τῆς παρουσίας περιγραφῆς τοῦ Συνεδρίου τῆς Ρόδου ἢ εἰς τὴν ἔνωσιν τῶν πάντων ἀναφερομένη εὐχή: «Καὶ δὸς ἡμῖν Δέσποτα ἐν ἐνὶ στόματι καὶ μιᾷ καρδίᾳ δοξάζειν καὶ ἀνυμνεῖν τὸ πάντιμον καὶ μεγαλοπρεπὲς ὄνομά Σου, τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων».

(Τέλος)

ΒΑΣ. Χ. ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ

«Πάντων προστατεύεις, ἀγαθὴ, τῶν καταφενγόντων ἐν πίστει τῇ κραταιᾷ σου χειρὶ. Ἄλλην γὰρ οὐκ ἔχομεν ἀμαρτωλοὶ πρὸς Θεόν, ἐν κινδύνοις καὶ θλίψεσιν, ἀεὶ μεσιτείαν, οἱ κατακαμπτόμενοι ὑπὸ πταισμάτων πολλῶν. Μῆτερ τοῦ Θεοῦ τοῦ Ὑψίστου, ὅθεν σοὶ προσπίπτωμεν. Ῥῦσαι πάσης περιστάσεως τοὺς δούλους σου».

«Προστάτιν σε τῆς ζωῆς ἐπίσταμαι, καὶ φρονῶν ἀσφαλεστάτην, Παρθένε, τῶν πειρασμῶν διαλόουσαν ὄχλον, καὶ ἐπηρείας δαιμόνων ἐλαύνουσαν καὶ δέομαι διὰ παντός, ἐκ φθορᾶς τῶν παθῶν μου ὑσθῆναί με».

(Ἀπὸ τὸν Παρακλητικὸν Κανόνα).

Η ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗ ΔΙΑΚΟΝΙΑ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΚΑΤΑ ΤΑ ΕΤΗ 1958 ΚΑΙ 1959 (*)

Τὸ περιορισμένον τοῦ χρόνου τῆς ἐν τῇ Ἀπ. Διακονίᾳ θητείας μας, αἱ περιορισμένοι δυστυχῶς οἰκονομικαὶ δυνατότητες τοῦ ἡμετέρου Ὄργανισμοῦ καὶ αἱ κατὰ τὴν λήξασαν διετίαν ἀνακύψασαι δυσχέρειαι τινες ἐν τῇ Ἐκκλησιαστικῇ μας ζωῇ, δὲν ἐπέτρεψαν δυστυχῶς νὰ ἐκδηλωθοῦν καὶ τινες ἕτεροι ἐπιδιώξεις τῆς Διοικήσεως τῆς Ἀπ. Διακονίας, καίτοι διὰ τινὰς ἐξ αὐτῶν ἔχουν ληφθῆ ἤδη αἱ σχετικαὶ ἀποφάσεις ἐκ μέρους τοῦ Κεντρικοῦ Συμβουλίου αὐτῆς. Ἄς ἐπιτραπῇ εἰς ἡμᾶς νὰ ἀπαριθμήσωμεν ἐνταῦθα τινὰς ἐκ τῶν ἐπιδιώξεων τούτων, τῶν ὁποίων ἡ ταχεῖα προώθησις κρίνεται ὑφ' ἡμῶν ἐπιβεβλημένη.

α) Ἐπιτακτικὴ προβάλλει ἡ ἀνάγκη, ἐν πρώτοις, ὅπως, συνεργασία τοῦ Κεντρ. Συμβουλίου καὶ τῶν κατὰ τόπους Παραρτημάτων τῆς Ἀπ. Διακονίας, ἀρχίσουν νὰ ἰδρύνονται εἰς τὰς πόλεις καὶ κομποπόλεις, εἰ δυνατόν δὲ καὶ εἰς τὰ χωρία, ἐπὶ τῇ βάσει δὲ καθωρισμένου προγράμματος, Κέντρα Νεότητος (μετ' αἰθούσης παιδιῶν, βιβλιοθήκης, ἀναγνωστηρίου κ.λ.π.), ἐντὸς τῆς χριστιανικῆς ἀτμοσφαιρας τῶν ὁποίων νὰ διέρχωνται τὰς ἐλευθέρως ὥρας των οἱ ἀποφοιτῶντες ἐκ τῶν Σχολείων νέοι, δι' οὓς οὐδεμία σχεδὸν παρ' οὐδενὸς λαμβάνεται σήμερον μέριμνα. Οἱ νέοι δὲ οὗτοι, ἐγκαταλειπόμενοι ἀκαθοδήγητοι εἰς τὴν κρισιμωτέραν περίοδον τῆς ἡλικίας των, εὐχερῶς, καὶ ὑπὸ τὴν φθοροποιὸν ἐπίδρασιν τῶν κακῶν συναναστροφῶν, καταλισθαίνουσιν ἐκ τῆς ὀρθῆς ὁδοῦ. Αἱ συναναστροφαι αὗται δύνανται, ὡς γνωστόν, οὐ μόνον νὰ καταστρέψουν εἰς ἐλάχιστον χρόνον πάσας τὰς μέχρι τότε καταβληθείσας πρὸς ἠθικὴν καὶ θρησκευτικὴν ἀγωγὴν τῶν νέων προσπάθειας, ἀλλὰ καὶ οὐχὶ σπανίως καὶ νὰ παρασύρουν τὴν ἀπειρον νεότητα ἐκτὸς τῶν Ἑλληνορθοδόξων μας παραδόσεων. Ἐντὸς τῶν αὐτῶν Κέντρων τῆς Ἐκκλησίας θὰ διδάσκωνται καὶ τὰ Κατηχητικὰ μαθήματα καὶ θὰ καταβάλληται ἡ ἐνδεδειγμένη καὶ διαρκὴς Κατηχητικὴ προσπάθεια, περὶ ἧς ἐγένετο ἀνωτέρω λόγος. Οἱ ἐν τοῖς Ἰδρύμασιν δὲ τούτοις παιδαγωγούμενοι Κατηχητόπαιδες, καὶ μετὰ τὴν ἐκ τοῦ Σχολείου ἀποφοίτησιν αὐτῶν, εὐχαρίστως, ὡς πιστεύομεν, θὰ ἐξακολουθῶσι καὶ ὡς ἔφηβοι πλέον νὰ φοιτήσιν εἰς τὸ γνῶριμον περιβάλλον τοῦ Κέντρου Νεότητος τῆς Ἐκκλησίας, ὅπου θὰ συνεχίζηται, κατὰ τὰ προαναφερθέντα, ἡ Ἐκκλησιαστικὴ χειραγωγήσις. Ἐπὶ τούτοις, τὸ δυνατόν δὲ ταχύτερον, θὰ πρέπη οἱ ἔφηβοι οὗτοι νὰ ἀποκτηθῶσιν καὶ τὸ ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἐκδιδόμενον περιοδικὸν αὐτῶν, συμφώνως ἄλλωστε καὶ πρὸς σχετικὴν ἀπόφασιν τῆς Σ. Ἱεραρχίας, ληφθεῖσαν κατὰ τὴν συνεδρίαν αὐτῆς τοῦ μηνὸς Νοεμβρίου 1958.

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 297 τοῦ προηγουμένου τεύχους καὶ τέλος.

Περὶ τῆς ἐπείγουσας ἀνάγκης τῆς ὑπὸ τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας δημιουργίας τῶν ὡς ἄνω Κέντρων Νεότητος, ἡ ἀντιμετώπισις τῆς ὁποίας ὑπερβαίνει δυστυχῶς σήμερον τὰς οικονομικὰς Αὐτῆς δυνατότητας, ὡμιλήσαμεν διὰ μακρῶν ἐνώπιον τῆς συγκληθείσης ἐν Spittal τῆς Αὐστρίας, κατ' Αὐγούστον τοῦ ληξάντος ἔτους, εἰδικῆς Ἐπιτροπῆς Βοηθείας τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν καὶ διευπώσαμεν τὴν πρὸς αὐτὴν παράκλησιν, ὅπως θελήσῃ νὰ βοηθήσῃ καὶ αὕτη τὴν Ἐκκλησίαν μας πρὸς πραγματοποιήσιν τοῦ ἀνωτέρου ἔργου. Τὸ αἴτημα τοῦτο συμπεριελήφθη καὶ εἰς γραπτὴν ἔκθεσιν ἡμῶν, ὑποβληθεῖσαν εἰς τὴν αὐτὴν ὡς ἄνω Ἐπιτροπὴν, ἀντίγραφον τῆς ὁποίας ὑπεβλήθη καὶ πρὸς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον.

β) Ἐπιτακτικῆ, ἐπὶ τούτοις, προβάλλει ἡ ἀνάγκη, ὅπως ἡ Ἐκκλησία μας ἀρχίσῃ ἐνδιαφερομένη διὰ τὰ σύγχρονα θεάματα, καὶ τὸ θεάτρον καὶ τὸν κινηματογράφον, δι' ὧν ψυχαγωγοῦνται σήμερον τὰ τέκνα Αὐτῆς. Τὰ θεάματα ταῦτα δύνανται, ὡς γνωστόν, εἰς διάστημα ὀλίγων μόνον ὥρῶν νὰ καταστρέψουν πολλὰς ὅ,τι μακροχρόνιοι προσπάθειαι τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Σχολείου ὠκοδόμησαν ἐντὸς τῶν ψυχῶν αὐτῶν. Ὡς προσωπικῶς διεπιστώσαμεν κατὰ τὰς ἐπαφὰς ἡμῶν μετὰ τινῶν ἐκ τῶν πρωτεργατῶν καὶ ἐκπροσώπων τοῦ ἑλληνικοῦ κινηματογράφου, τὰς ταινίας τοῦ ὁποίου κατὰ προτίμησιν παρακολουθεῖ τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ Ἑλλήν. Λαοῦ, οὗτοι θὰ ἦσαν διατεθειμένοι νὰ βοηθήσουν διὰ τὴν ποιοτικὴν βελτίωσιν τῆς παραγωγῆς των, ἀρκεῖ νὰ ἐνθαρρυνθοῦν καὶ νὰ βοηθηθοῦν ἀρμοδίως, ἵνα στρέψωσι τὴν προσπάθειάν των πρὸς αὐτὴν τὴν κατεύθυνσιν. Δυστυχῶς τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος θέμα δὲν προωθήθη περαιτέρω, χρῆζει ὅμως ἐπείγουσας μελέτης καὶ ἀντιμετωπίσεως, καθ' ὅσον τὸ θέαμα κέκτηται εἰς τὰς ἡμέρας μας μεγίστην σημασίαν, διὰ τὴν καθ' ὅλου ἠθικὴν ὑπόστασιν καὶ ἀγωγὴν τῶν κοινωνιῶν.

γ) Ἀπὸ τινῶν ἐτῶν ζωνρὰ ἤρχισε παρατηρουμένη καὶ παρ' ἡμῖν, ἰδίᾳ μεταξὺ τῶν νέων θεολόγων μας, ἡ διάθεσις διὰ ἐξωτερικὴν ἱεραποστολήν. Ἐπειδὴ πιστεύομεν, ὅτι α) ἡ ἐξωτερικὴ ἱεραποστολὴ ἀποτελεῖ παράδοσιν τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἥτις δέον νὰ συνεχίζηται πάντοτε, β) ὅτι ἀπὸ τὴν σημερινὴν ἱεραποστολικὴν ἐξόρμησιν πασῶν τῶν Ἐκκλησιῶν, καὶ δὴ τῶν Ἐτεροδόξων, δὲν δικαιούται, ἀκριβῶς λόγῳ τῆς τοιαύτης Τῆς παραδόσεως, νὰ ἀπουσιάζῃ ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία καὶ δὴ ἡ τῆς Ἑλλάδος καὶ γ) ὅτι ἡ τοιαύτη παρ' ἡμῖν ἱεραποστολικὴ ἔφεσις, διὰ νὰ ἀποβῇ καρποφόρος, δέον οὐ μόνον νὰ ὀργανωθῇ καλῶς, ἀλλὰ καὶ νὰ κατευθύνηται ὑπὸ τῆς ἐπισήμου Ἐκκλησίας, ἤλθομεν εἰς ἐπιβεβαιωμένης ἐπαφὰς μετὰ τῶν καλλιεργούντων τὴν ἰδέαν τῆς ἐξωτερικῆς ἱεραποστολῆς ἐνθουσιῶδων νέων θεολόγων μας καὶ συνεζητήσαμεν μετ' αὐτῶν τὰς δυσχερείας τῆς τοιαύτης προσπάθειας, τὰς παρ' ἡμῖν δυνατότητας δι' ἐν τοιοῦτο ἐγχείρημα, ὡς καὶ θέματά τινα ὀργανώσεως αὐτοῦ. Ἦδη μετὰ τὴν ἐπείγουσαν κλήσιν τῆς Οὐγκάντα διὰ μίαν τοιαύτην ἱεραποστολικὴν δρᾶσιν τῆς Ἐκκλησίας μας,

ἐνδείκνυται ἡ ὑπὸ τῆς Ἀπ. Διακονίας ἀνάληψις τῆς ὑπὸ πάντων ἀναμενομένης σχετικῆς πρωτοβουλίας πρὸς ὀργάνωσιν τοῦ ὅλου ἔργου τῆς ἐξωτερικῆς ἱεραποστολῆς καὶ τὴν ἐν αὐτῷ ἐνταξίν πασῶν τῶν διαθέσιμων νῦν δυνάμεων. Ἦδη, ἄλλωστε, ἀνετέθη εἰς τὸ Λογιστήριον τῆς Ἀποστ. Διακονίας ἡ διαχείρισις τοῦ εἰς χεῖρας τῶν ἀνωτέρω θεολόγων καὶ δι' ἐξωτερικὴν ἱεραποστολήν προοριζομένου μικροῦ κεφαλαίου, τοῦ ὁποίου τὴν αὔξησιν ἐπιδιώκει, ὡς γνωστόν, ἡδη διὰ διαφορῶν ἐνεργειῶν τῆς ἡ Ἀπ. Διακονία.

δ) Ἀναγκαίαν, ἐπὶ τούτοις, θεωροῦμεν καὶ τὴν ὑπὸ τῆς Ἀπ. Διακονίας ἔκδοσιν ἐβδομαδιαίας κατ' ἀρχὴν ἐφημερίδος, ἥτις θὰ περιλαμβάνῃ τὴν ἐκ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς σκοπιᾶς θεώρησιν τῶν ἐπικαιρῶν γεγονότων, θὰ παρέχῃ Ὁρθοδόξους, ἀλλὰ καὶ διεκκλησιαστικὰς εἰδήσεις, θὰ ἐξετάζῃ φλέγοντα ζητήματα, διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ὁποίων δὲν εἶναι κατάλληλοι αἱ στήλαι τῶν νῦν ἐκδιδομένων Ἐκκλησ. περιοδικῶν καὶ ἐντύπων, καὶ θὰ παρέχῃ τὰς δεούσας ἀπαντήσεις εἰς δημοσιεύματα διαπραγματευόμενα θρησκευτικὰ καὶ ἐκκλησιαστικὰ ζητήματα. Τὸ θέμα τῆς ἐκδόσεως μίᾳς τοιαύτης ἐφημερίδος ἀψηχόλησεν ἐπανειλημμένως τὸ Κεντρ. Συμβούλιον τῆς Ἀπ. Διακονίας κατὰ τὴν λήξασαν διαιτίαν, εἶχε δὲ ἀρχίσει καὶ προκαταρκτικὴ τις προπαρασκευὴ διὰ τὴν ἔκδοσιν αὐτῆς. Δυστυχῶς διὰ διαφορῶν λόγους δὲν κατωρθώθη νὰ πραγματοποιηθῇ εἰσέτι ἡ ἀνωτέρω ἐπιδίωξις.

ε) Ἐπιβάλλεται ἀκόμη, ὅπως τὸ δυνατόν ταχύτερον καταρτισθῇ πλήρης Ὁργανισμὸς διοικήσεως τῆς Ἀπ. Διακονίας, ὅστις, βάσει τῶν ἐπιδιώξεων αὐτῆς καὶ τῆς ἀποκτηθείσης πείρας, θὰ καθορίσῃ τὴν διάρθρωσιν τῶν ὑπηρεσιῶν τῆς, θὰ ρυθμίσῃ τὰς θέσεις, τὰ προσόντα καὶ τὰς ἀρμοδιότητας τῶν τε πνευματικῶν ἐργατῶν καὶ τῶν ὑπαλλήλων τῆς καὶ θὰ τακτοποιήσῃ ἀπὸ πάσης ἀπόψεως τὴν ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῆς Ἀπ. Διακονίας θέσιν αὐτῶν. Ὁ Ὁργανισμὸς οὗτος θὰ διευκολύνῃ ἀσφαλῶς τὴν εὐρυθμότεραν λειτουργίαν τῶν ὑπηρεσιῶν τῆς Ἀπ. Διακονίας καὶ θὰ ἐξυπηρετήσῃ τὸ ὅλον ἔργον αὐτῆς. Ἀρκεῖ βεβαίως νὰ καθορισθῇ ἐν τῷ Ὁργανισμῷ τούτῳ, ὅτι διὰ τὰς διαφορῶν, καὶ τὰς μικροτέρας ἀκόμη, ἐν τῇ Ἀπ. Διακονίᾳ θέσεις δέον νὰ ἐπιλέγονται πρόσωπα, ἔχοντα βεβαίως καὶ τὰς εἰδικὰς γνώσεις, ἀλλὰ καὶ ἐπίγνωσιν τῆς ἀποστολῆς τοῦ ἱεραποστολικοῦ τούτου Ἐκκλησ. Ἐπιτελείου καὶ τὴν ἔφεσιν νὰ θέσουν ἑαυτοὺς εἰς τὴν ὑπηρεσίαν αὐτοῦ. Ἐπωφελεῖς θὰ ἦτο, ἐὰν οἱ ἐν τῇ Ἀπ. Διακονίᾳ τοποθετούμενοι Κληρικοὶ ἀπηλλάσσοντο ἐτέρων καθηκόντων καὶ δὴ ἐφημεριακῶν, ἵνα δύνανται οὗτοι ἀπερίσπαστοι νὰ ἀφοσιωθοῦν εἰς τὸ ἐν τῇ Ἀπ. Διακονίᾳ ἔργον αὐτῶν. Ἦδη ἔχει καταρτισθῇ προσχέδιόν τι ἐνὸς τοιοῦτου Ὁργανισμοῦ, τὸ ὁποῖον ὁμως χρῆζει ἐπιμεμημένης ἐπεξεργασίας.

ς) Σὺν τῷ χρόνῳ, ἀλλ' ὅσον τὸ δυνατόν ταχύτερον, ἐπιβάλλεται, ἐπὶ τούτοις, ὅπως ἀρχίσῃ ἡ ἀνανώσις τοῦ μηχανικοῦ ὀπλισμοῦ τοῦ τε Τυπογραφείου καὶ τοῦ Βιβλιοδετείου τοῦ ἡμετέρου

Ἄργανισμοῦ. Διὰ τῆς προμηθείας νέων ἀποδοτικωτέρων μηχανημάτων, οὐ μόνον θὰ δυναθῆ ἢ ἐπεκταθῆ ἔτι περισσότερο ἢ ἐκδοτικὴ προσπάθεια τῆς Ἁπ. Διακονίας, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς ὑψηλοτέρας στάθμης τῆς παραγωγῆς τῶν μηχανημάτων τούτων θὰ ἐπιτευχθῆ ἢ ἔτι πλέον πῶσις τοῦ κόστους τῶν ἐν τῷ ἡμετέρῳ Τυπογραφεῖῳ ἐκτυπωμένων βιβλίων καὶ ἐντύπων καὶ θὰ διευκολυνθῆ οὕτως ἢ εὐρύτερα κυκλοφορία αὐτῶν. Ἄς σημειωθῆ ἔνδεικτικῶς, ὅτι τὸ μέγα ἐπίπεδον πιστήριον τοῦ ἡμετέρου Τυπογραφείου ἔχει σήμερον ὠριαίαν ἀπόδοσιν μόλις τὸ 1)3 τῆς ἀποδόσεως τῶν νέων πιστηρίων, διὰ τὴν ἐν αὐτῷ δὲ ἐκτύπωσιν τοῦ Δελτίου «Φωνὴ Κυρίου» εἰς 310.000 φύλλα καθ' ἑβδομάδα δέον νὰ ἐργάζεται ἐπὶ 26 ἐργασίμους ἡμέρας μὲ ὀκτώωρον καθ' ἑκάστην ἀπασχόλησιν. Οὐ μόνον δὲ τοῦτο, ἀλλὰ κατὰ τὸ λήξαν ἔτος 1959 τὸ πιστήριον τοῦτο παρέμεινεν ἐν ἀκινήσει ἐπὶ τριακοσίας εἴκοσι (320) ἐργασίμους ὥρας, ἤτοι ἐπὶ 40 ἐργασίμους ἡμέρας, λόγω τῶν ἐπανελημμένων βλαβῶν αὐτοῦ.

Σήμερον, παρὰ τὴν ὑψηλὴν ἔντασιν παραγωγῆς τοῦ ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Αἰδου Κων)νου Πλατανίτου λειτουργοῦντος ἡμετέρου Τυπογραφείου, αἱ πάσης φύσεως ἐκδοτικαὶ ἐπιδιώξεις τῆς Ἁπ. Διακονίας ὑπερβάλλουν κατὰ πολὺ τὰς δυνατότητας τῶν ἡμετέρων ἐγκαταστάσεων. Ἐνεκα τοῦ λόγου τούτου καὶ εἰς ὠρισμένας περιπτώσεις, ἰδίᾳ δὲ διὰ τὴν ἐκτύπωσιν ἐξωφύλλων περιοδικῶν, πλαισίων ἡμεροδεικτῶν κ.λ.π., εἴμεθα ὑποχρεωμένοι νὰ καταφεύγωμεν εἰς ξένα ἐργοστάσια, διαθέτοντα τελειότερα μέσα ἐκτύπωσης. Ἐπιτακτικῆ, ἐπὶ τοῦτοις, ὑφίσταται ἢ ἀνάγκη δημιουργίας καταλλήλων χώρων τόσον πρὸς ἐπέκτασιν τῶν ἡμετέρων τυπογραφικῶν τε καὶ βιβλιοδετικῶν ἐγκαταστάσεων ὅσον καὶ πρὸς ἀποθήκευσιν τῶν ἡμετέρων ἐκδόσεων, αἵτινες, ἐλλείψει καταλλήλων αἰθουσῶν, ἀποθηκεύονται νῦν εἴτε πλημμελῶς εἴτε εἰς βάρος τοῦ τόσον χρησίμου χώρου τοῦ ἡμετέρου Οἰκοτροφείου. Ἴσως μάλιστα, πρὸ πάσης ἑτέρας σχετικῆς ἀποφάσεως, θὰ πρέπη νὰ μελετηθῆ ὑπὸ τοῦ Κεντρ. Συμβουλίου τὸ ζήτημα τῆς δυνατότητος μεταφοράς τῶν τυπογραφικῶν ἐγκαταστάσεων εἰς ἑτέραν στέγην, καθ' ὅσον ἢ ἐντὸς τῶν αὐτῶν χώρων συνύπαρξις τοῦ Φοιτητικοῦ Οἰκοτροφείου, τῶν Γραφείων Διοικήσεως τοῦ Ὄργανισμοῦ καὶ τῶν ἐγκαταστάσεων τούτων δὲν εἶναι ἢ ἐνδεδειγμένη.

10. Οἰκονομικά τινα στοιχεῖα.

Εἰς τοὺς ἐν καιρῷ δημοσιευθησομένους ἀπολογισμοὺς τῶν οἰκονομικῶν χρήσεων 1958 καὶ 1959 θὰ ἐμφανισθῆ λεπτομερῶς ἢ κατὰ τομεῖς δράσεως οἰκονομικὴ κίνησις τῆς Ἁπ. Διακονίας κατὰ τὸ χρονικὸν τοῦτο διάστημα. Θὰ ἐπεθύμουν ὁμως νὰ παρατηρήσω ἐνταῦθα, ὅτι αἱ οἰκονομικαὶ δυνατότητες τῆς Ἁπ. Διακονίας ἐμφανίζονται δυστυχῶς λίαν περιορισμέναι, συγκρινόμεναι πρὸς τὴν ἔκτασιν τῆς ἀποστολῆς αὐτῆς, διὸ καί, τό γε νῦν ἔχον, κα-

θίσταται δυσχερῆς ἢ ἔτι περαιτέρω προώθησις τῆς δράσεως αὐτῆς.

Ὁ ἐτήσιος προϋπολογισμὸς ἐσόδων τῆς Ἁπ. Διακονίας ἀνέρχεται εἰς ἐννέα περίπου ἑκατομμύρια δραχμῶν (9.000.000). Ἐκ τοῦ ποσοῦ τούτου τέσσαρα περίπου ἑκατομμύρια (4.000.000) προέρχονται ἐκ τῶν προβλεπομένων ἐν τῷ ἰδρυτικῷ αὐτῆς Νόμῳ εἰσφορῶν (3% ἐκ τῶν ἀκαθαρίστων ἐσόδων τῶν Ἱ. Ναῶν καὶ Ἱ. Μονῶν, 1% ἐκ τῶν ἐκτελουμένων Ἐκκλησι. ἔργων, ἐξ ἐνσήμων ἀδειῶν γάμων καὶ διαζυγίων κ.λ.π.), τὰ δὲ ἕτερα πέντε ἑκατομμύρια (5.000.000) ἐξ ἀκαθαρίστων εἰσπράξεων ἐκ τῆς ἰδίας αὐτῆς δραστηριότητος (ἐκδόσεως βιβλίων, περιοδικῶν, κατηχητικῶν εἰδῶν, εἰσπράξεων Ἀγ. Βαρβάρας Δαφνίου κ.λ.π.). Σημειωθῆτω, ὅτι ἐκ τοῦ ποσοῦ τῶν τεσσάρων ἑκατομμυρίων (4.000.000) δραχμῶν, ἅτινα ἀποδίδουν αἱ ὑπὲρ τῆς Ἀποστ. Διακονίας ὡς ἀνωτέρω κρατήσεις, ἐν ἑκατομμύριον ἑκατὸν χιλιάδες περίπου δραχμαὶ (1.100.000) χορηγοῦνται, βάσει τῶν διατάξεων τῆς παραγράφου 3 τοῦ ἄρθρου 6 τοῦ περὶ Ἁπ. Διακονίας Ἀν. Νόμου ὑπ' ἀριθ. 976/46, εἰς τὰ κατὰ Ἱ. Μητροπόλεις Παρρητήματα τῆς Ἁπ. Διακονίας, ἅτινα καὶ διαχειρίζονται καὶ διαθέτουν τὸ ποσὸν τοῦτο διὰ τοπικὰς ἱεραποστολικὰς ἐκδηλώσεις. Ἄρα οἱ ἐκ τῶν ὡς ἄνω πηγῶν πόροι τοῦ κεντρικοῦ Καταστήματος τῆς Ἁπ. Διακονίας περιορίζονται εἰς τὸ ποσὸν τῶν δύο ἑκατομμυρίων ἑνακοσίων χιλιάδων περίπου δραχμῶν (2.900.000).

Τὰς ἤδη περιορισμένας οἰκονομικὰς δυνατότητας τῆς Ἁπ. Διακονίας περιστέλλουν ἔτι πλέον σήμερον καὶ αἱ κατωτέρω εἰδικαὶ ἐπιβαρύνσεις αὐτῆς καὶ ἀνωμαλῖαι τινὲς ἐν τῇ οἰκονομικῇ τῆς ζωῇ.

α) Παλαιὰ ὀφειλὴ τοῦ Ὄργανισμοῦ, χρονολογούμενη ἀπὸ τοῦ ἔτους 1951 καὶ ἀνερχομένη εἰς τὸ ποσὸν τῶν ἑξακοσίων τεσσαράκοντα τριῶν χιλιάδων (643.000) δραχμῶν, ἀφορῶσα δὲ εἰς τὴν ἐξόφλησιν ἐντόκου δανείου, προελθόντος ἐκ τῆς ὑπὸ τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν παραχωρήσεως εἰς τὴν Ἁπ. Διακονίαν τοῦ προαναφερθέντος μεγάλου ἐπιπέδου πιστηρίου καὶ ἑτέρων χρεωδῶν τοῦ Τυπογραφείου. Τὸ ποσὸν τοῦτο, κατόπιν σχετικῆς συμβάσεως, δέον νὰ ἐξοφληθῆ εἰς ἐπτὰ ἐτησίαις δόσεις, ἵνα καταστῆ οὕτω δυνατὸς ὁ ἐκ νέου ἐντοκος δανεισμὸς αὐτοῦ δι' ἑτέρους Ἐκκλησιαστικοὺς σκοποὺς.

β) Ἡ ἐκ τῆς ἀνωτέρω δωρεᾶς τοῦ Ἱ. Τάγματος καὶ τῆς Κοινωνίας Ἁγίου Παντελεήμονος ἐτησίαις δαπάνη ἐκ δραχμῶν τριακοσίων πενήτηκοντα χιλιάδων (350.000). Ἡ δαπάνη δὲ αὕτη δέον νὰ ληφθῆ ὑπ' ὄψει, ὅτι θὰ ἀδξάνηται καθ' ἔτος, καθ' ὅσον, ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω παρατηρηθέντων, καὶ τὰ συμπεριλαμβανόμενα ἐν τῇ δωρεᾷ ταύτῃ οἰκήματα ἐν Ἀμαρουσίῳ καὶ ἰδίᾳ ἐν Κύμῃ ἔχουν ἤδη ἀνάγκην πολυδαπάνου συντηρήσεως.

γ) Ἡ ἀπὸ τοῦ ἔτους 1953 ἄρσις τῆς ταχυδρομικῆς ἀτελείας τῆς Ἁπ. Διακονίας, περὶ ἧς προέβλεπεν ὁ ἰδρυτικὸς αὐτῆς Ἀν. Νόμος, ἐπιβαρύνει ἔκτοτε τὸ ταμεῖον αὐτῆς διὰ τοῦ ποσοῦ τῶν ἑκατὸν τριά-

κοντα χιλιάδων (130.000) περίπου δραχμῶν ἐτησίως.

δ) Σοβαρωτάτην διὰ τὴν οἰκονομικὴν ζῶν τῆς Ἀπ. Διακονίας δυσχέρειαν ἀποτελοῦν καὶ αἱ ἐπερογοικὲς πρὸς αὐτὴν ὀφειλαὶ τῶν ὑπηρεσιῶν Ἱερῶν τινῶν Μητροπόλεων, αἱ προερχόμεναι ἐκ προμηθεϊας ἐνσήμων, ἐκδόσεων τῆς Ἀπ. Διακονίας, Κατηχητικῶν εἰδῶν, τροφείων ὑποτρόφων ἐν τῷ Θεολογικῷ Οἰκοτροφείῳ αὐτῆς, ὡς καὶ ἐκ περιοδικῶν. Ἄς σημειωθῆ, ὅτι αἱ κατὰ τὴν 31ην Δεκεμβρίου 1959 ἐκ τῶν ἀνωτέρω αἰτιῶν ὀφειλαὶ αὗται ἀνήρχοντο εἰς τὸ ποσὸν τῶν τριῶν ἑκατομμυρίων διακοσιῶν χιλιάδων (3.200.000) περίπου δραχμῶν. Βεβαίως τὸ ἥμισυ περίπου ἐκ τοῦ ποσοῦ τούτου ἀποτελοῦν οἱ ἐν κινήσει λογαριασμοί, τὸ ἕτερον ὅμως ἥμισυ ἀνήκει εἰς παλαιὰς ὀφειλάς, αἵτινες ἔδει νὰ ἔχωσιν ἐξοφληθῆ ἀπὸ ἐτῶν.

Δυστυχῶς καὶ αἱ ἐξ Ἱ. Ναῶν, Βιβλιοπωλῶν καὶ λοιπῶν προσώπων ὀφειλαὶ πρὸς τὴν Ἀπ. Διακονίαν, αἱ προερχόμεναι ἐκ τόμων Πατρολογίας καὶ λοιπῶν βιβλίων, ἐκ Κατηχ. εἰδῶν καὶ τυπογραφικῶν ἐργασιῶν, εἶναι ὑπερβαλλόντως ὑψηλαί, ἀνήρχοντο δὲ κατὰ τὴν 31ην Δεκεμβρίου 1959 εἰς τὸ ποσὸν τῶν ἑνακοσίων χιλιάδων (900.000) περίπου δραχμῶν. Σημαντικώτατον ποσοστὸν καὶ ἐκ τοῦ ποσοῦ τούτου εἶναι παλαιαὶ ὀφειλαί, τῶν ὁποίων ἡ εἰσπραξις δέον νὰ ἐπιδιωχθῆ διὰ παντός τρόπον.

Ἐὰν λάβῃ τις ὑπ' ὄψιν, ὅτι μέγα μέρος ἐκ τοῦ συνόλου τῶν ἀνωτέρω ὀφειλῶν ἔχει ἤδη δαπανῆσει ἡ Ἀποστ. Διακονία ἀπὸ ἐτῶν ἐκ τοῦ ἰδίου αὐτῆς Ταμείου, ὅτι, ἐπὶ τούτοις, τὸ δεσμευθὲν οὕτω κεφάλαιον παραμένει ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν νεκρὸν, ἐνῶ θὰ ἠδύνατο ἀσφαλῶς νὰ ἀποφέρῃ ἀξιώλογον εἰσόδημα, καὶ ὅτι ἀκόμη ἡ δέσμευσις αὕτη τῶν κεφαλαίων τοῦ παρεμποδίζει τὸν ἡμέτερον Ὄργανισμὸν νὰ ἀναπτύξῃ ἐτι πλέον τὴν ἰδίαν αὐτοῦ δραστηριότητα, ἐξ ἧς ἀντλεῖ, ὡς παρετηρήθη, κατὰ τὸ ἥμισυ καὶ πλέον τοὺς πόρους διὰ τὴν ἐπιτέλεσιν τοῦ ἔργου του, ἀντιλαμβάνεται τὴν ἀνυπολόγιστον ζημίαν, τὴν ὁποίαν ἡ Ἀποστολικὴ Διακονία ὑφίσταται ἐκ τῶν χρονιζουσῶν πρὸς αὐτὴν ὀφειλῶν.

ε) Ἐπὶ τούτοις, αἱ πλείσται ἐκ τῶν μεγάλων Ἱερῶν Μονῶν, παρὰ τὴν ρητὴν διάταξιν τῆς παραγράφου γ' τοῦ ἄρθρου 24 τοῦ Νόμου 976/46, δὲν καταβάλλουσι τὸ ὑπὲρ τῆς Ἀπ. Διακονίας ποσοστὸν ἐκ 3% ἐκ τῶν ἀκαθαρίστων ἐσόδων αὐτῶν, τὸ ὀφειλόμενον δὲ ἐκ τοῦ λόγου τούτου πρὸς αὐτὴν ποσὸν θὰ πρέπη νὰ ἀνέρχεται εἰς πολλὰς ἑκατοντάδας χιλιάδων δραχμῶν. Τὸ αὐτὸ ἰσχύει καὶ διὰ τὸ σύνολον σχεδὸν τῶν ἐν τῇ χώρᾳ Ἱερῶν προσκυνημάτων, ἅτινα δέον νὰ καταβάλλωσιν εἰς τὴν Ἀποστ. Διακονίαν 5% ἐκ τῶν ἀκαθαρίστων ἐσόδων αὐτῶν (ἐδ. δ' τοῦ αὐτοῦ ἄρθρου).

ς) Ἀνωμαλίαν διοικητικῆς τε ἀλλὰ καὶ διαχειριστικῆς φύσεως, ἐπὶ τούτοις ὅμως καὶ βασικὴν παράλειψιν, ἐμποδίζουσιν καὶ τὴν βάσει τῶν ὑπαρχουσῶν οἰκονομικῶν δυνατοτήτων ἐνιαίαν προώθησιν τῶν πνευματικῶν προσπαθειῶν τῆς Ἀπ. Διακονίας, ἀπο-

τελεῖ καὶ τὸ γεγονός, ὅτι ἱκανὸς δυστυχῶς ἀριθμὸς ἐκ τῶν Τοπικῶν κατὰ Ἱ. Μητροπόλεις Παραρτημάτων τῆς Ἀπ. Διακονίας (22 ἐκ τῶν 66) δὲν ὑποβάλλουσιν οὐδόλως πρὸς τὸ Κεντρ. Συμβούλιον αὐτῆς, παρὰ τὰ ἐν ἄρθρῳ 6 ἐδαφ. 4 τοῦ Νόμου 976/46 θεσπιζόμενα, τοὺς προϋπολογισμοὺς καὶ ἀπολογισμοὺς αὐτῶν πρὸς θεώρησιν.

Ἡ ρύθμισις πασῶν τῶν ἀνωτέρω ἐπιβαρύνσεων καὶ ἀνωμαλιῶν ὡς καὶ ἡ ταχεῖα τακτοποίησις τῶν ἀναφερθεισῶν πρὸς τὴν Ἀποστολικὴν Διακονίαν ὀφειλῶν, δέον νὰ καταστοῦν βασικαὶ μέριμναι τοῦ καθ' ἡμᾶς Κεντρ. Συμβουλίου. Ἡ παράτασις τῶν ἐκκρεμοτήτων τούτων οὐ μόνον θὰ παρεμποδίσῃ τὸν ἡμέτερον Ὄργανισμὸν, ἵνα διευρύνῃ οὗτος, ὡς ἔχει ὑποχρέωσιν, τὸ ἔργον του, ἀλλὰ σὺν τῇ παρόδῳ τοῦ χρόνου, θὰ ὑποχρεώσῃ ἀσφαλῶς αὐτὸν νὰ ἀναστειλῇ καὶ ὠρισμένας, ἄκρως ἐπωφελεῖς διὰ τὰς Ἐκκλησιαστικὰς μας ἐπιδιώξεις, ἐκδηλώσεις του καὶ πολὺ φοβούμεθα, ὅτι θὰ τὸν ὀδηγήσῃ τελικῶς εἰς οἰκονομικὸν μαρασμὸν καὶ ἀδράνειαν.

Ἐκτὸς ὅμως τῆς τακτοποιήσεως τῶν ἀνωτέρω οἰκονομικῶν ἐκκρεμοτήτων, τὸ ἡμέτερον Συμβούλιον καὶ ἡ Διεύθυνσις τοῦ Ὄργανισμοῦ δέον ὅπως ἐνεργήσωσιν ὅ,τι ἐνδείκνυται πρὸς ἐξεύρεσιν καὶ νέων πόρων, οἵτινες τυγχάνουσιν ἀπολύτως ἀναγκαῖοι, ἰδίᾳ διὰ τὸν πολλαπλασιασμὸν τῶν πνευματικῶν ἐργατῶν αὐτοῦ καὶ τῶν ἱεραποστολικῶν τοῦ ἐκδηλώσεως.

Ἐκτὸς τῶν λοιπῶν ἐνεργειῶν, ἐνδείκνυται, ὅπως ἐπιδιωχθῆ καὶ ἡ ἐπέκτασις τοῦ περὶ Ἀποστολικῆς Διακονίας Νόμου εἰς τὴν Ἐκκλησίαν Κρήτης καὶ Δωδεκανήσου. Τὸ πνευματικὸν ἔργον τοῦ ἡμετέρου Ὄργανισμοῦ ἔχει κατ' οὐσίαν ἐπεκταθῆ καὶ εἰς τὰς Ἐκκλησιαστικὰς ταύτας περιοχάς, αἵτινες ὅμως δὲν καταβάλλουσι τὰς ὑπὲρ αὐτοῦ εἰσφοράς, καθ' ὅσον αἱ σχετικαὶ διατάξεις τοῦ ἰδρυτικοῦ αὐτοῦ Ἀν. Νόμου 976/46 δὲν ἔχουσιν ἐφαρμογὴν εἰς τὰς Ἐκκλησίας ταύτας.

Παρακαλοῦμεν, ὅπως ληφθῆ ἐν τέλει ὑπ' ὄψιν, ὅτι πρὸς τε τὴν Ἱερὰν Σύνοδον καὶ τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Ἀπ. Διακονίας ἔχουσιν ὑποβληθῆ ὑπὸ τῶν προβλεπομένων ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 27 τοῦ Νόμου 976/46 Ἐξελεγκτικῶν τῆς διαχειρίσεως τοῦ ἡμετέρου Ὄργανισμοῦ Ἐπιτροπῶν αἱ σχετικαὶ ἐκθέσεις μέχρι καὶ τῆς οἰκονομικῆς χρήσεως 1950-1951. Ἴνα ἐπιταχυνθῆ ὁ κατὰ Νόμον ἔλεγχος τῶν μετὰ ταῦτα διαχειρίσεων, παρεκαλέσαμεν διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 5144/24. Π.59 ἡμετέρου ἐγγράφου τὸ ἐποπτεύον Ὑπουργεῖον Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων, ὅπως προβῆ εἰς τὴν συγκρότησιν πλειόνων Ἐξελεγκτικῶν Ἐπιτροπῶν διὰ τὸν διαχειριστικὸν ἔλεγχον τῶν οἰκονομικῶν χρήσεων μέχρι καὶ τοῦ λήξαντος ἔτους. Κατόπιν τῆς ἀνωτέρω ἐνεργείας, συνεκροτήθησαν πράγματι τρεῖς τοιαῦται Ἐπιτροπαί, αἵτινες καὶ ἐπελήφθησαν ἤδη τοῦ ἔργου αὐτῶν.

Ἡ ἐκθεσις τοῦ κατὰ τὸ ἔτος 1957 διαταχθέντος ἐκτάκτου γενικοῦ διαχειριστικοῦ ἐλέγχου ὑπεβλήθη πρὸς τὸν Μακαριώτατον Πρόεδρον τοῦ καθ' ἡμᾶς Συμβουλίου μόλις τὴν 15ην τρέχ. μηνὸς Φεβρουαρίου. Ἀντίγραφα τῆς ἐκθέσεως ταύτης διενεμήθησαν

ἤδη εἰς τὰ μέλη τοῦ ἡμετέρου Συμβουλίου, ἵνα καταποτισθῶσιν ἐπὶ τοῦ περιεχομένου αὐτῆς, προκειμένου νὰ ὑποβληθῆ αὐτὴ πρὸς ἐξέτασιν εἰς μίαν ἐκ τῶν προσεχῶν συνεδριῶν αὐτοῦ.

*

Τὰ ἀνωτέρω ἐκτεθέντα ὑπῆρξαν τὰ ἀπασχολήσαντα τὴν Διοίκησιν τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας θέματα κατὰ τὴν λήξανσα διαιτησίαν. Ὑποχρέωσιν ἡμῶν ἔθεωρήσαμεν, ὅπως ἐπεκταθῶμεν περισσότερον εἰς τινὰ σημεῖα, ἵνα διαγραφῶν, κατὰ τὸ δυνατὸν πληρέστερον, αἱ καταβληθεῖσαι προσπάθειαι, ἐμφανισθῆ ἡ σημερινὴ θέσις τῶν ἀπασχολούντων τὴν Ἀπ. Διακονίαν ζητημάτων, προδιαγραφῆ δὲ κατὰ τινὰ τρόπον καὶ ἡ, κατὰ τὴν ἡμετέραν γνώμην, ἐνδεικνυομένη ἐν τῷ μέλλοντι προώθησις αὐτῶν.

Βεβαίως ἐν τῇ παρουσίᾳ ἐκθέσει δὲν περιλαμβάνεται ἡ κατὰ Ἱ. Μητροπόλεις δράσις τῶν Παραρτημάτων τῆς Ἀπ. Διακονίας, ἅτινα, ὑπὸ τὴν καθοδήγησιν καὶ τὴν πνοὴν τῶν οἰκείων Ἱεραρχῶν καὶ τῶν Τοπικῶν Συμβουλίων ἐργαζόμενα, προσφέρουσιν ἀξιολογώτατας ὑπηρεσίας εἰς τὸ καθόλου πνευματικὸν ἔργον τῆς Ἐκκλησίας, τὸ κηρυκτικόν, ὡς ἦδη ἐλέχθη, τὸ κατηχητικόν καὶ τὸ διαφωτιστικόν. Εἰς ἀρκετὰς ἐκ τῶν Ἱ. Μητροπόλεων ὑπάρχουσιν εἰδικαὶ αἰθουσαὶ διαλέξεων τῆς Ἀπ. Διακονίας, βιβλιοθήκαι, ἔτερα κέντρα πνευματικῆς ἀναπτύξεως, ἅτινα καὶ πολλαπλασιάζονται εὐτυχῶς μετὰ γοργοῦ ρυθμοῦ ὁσημέραι. Τὸ Κεντρικὸν Συμβούλιον δὲν παρέλειψε κατὰ τὴν λήξανσα διαιτησίαν οὐδεμίαν εὐκαιρίαν, ἵνα ἐνισχύσῃ καὶ ἐνθαρρύνῃ ἐν τῷ μέτρῳ τῶν δυνατοτήτων του καὶ διὰ χρηματικῶν ποσῶν καὶ διὰ βιβλίων πάσαις τὰς προσπάθειαις τῶν κατὰ Ἱ. Μητροπόλεις Παραρτημάτων, τινὰ ἐκ τῶν ὁποίων ἤρχισαν ἐκδίδοντα τελευταίως καὶ ἴδια διαφωτιστικὰ Δελτία.

**

Πάντοτε, ὡς καὶ ἀνωτέρω ὑπεδηλώθη, ἐπίστευον, μετὰ δὲ τὴν διαιτησίαν ἐν τῇ Ἐκκλησιαστικῇ ταύτῃ ἐπάλλξει θητεῖαν μου πιστεύω ἀκόμη περισσότερον, ὅτι ἡ Ἀποστολικὴ Διακονία, ὡς πνευματικὸς Ἐκκλησιαστικὸς Ὄργανισμός, κέκτηται ἡδὴ ἀπειριόριστους δυνατότητας, διὰ νὰ ὑποβοηθήσῃ οὐσιαστικῶς ἐν τῇ συγχρόνῳ κοινωσίᾳ τὸ ἐκκλησιαστικὸν ἔργον. Ἴνα ἐπιτευχθῆ ὁμοῦ τοῦτο, εἶναι ἀνάγκη, ὅπως ἡ ἡμετέρα Ἐκκλησία περιβάλλῃ τὴν Ἀποστολικὴν Διακονίαν μετὰ τῆς δημιουργικῆς Τῆς στοργῆς, ἐφ' ὅσον αὐτὴ ἀποτελεῖ μέσον καὶ ὄργανον ἐξυπηρέτησεως τῶν ἰδίων Αὐτῆς σκοπῶν, ὑποβοηθῆ πάντοτε τὸ ἔργον αὐτῆς, μεριμνᾷ δέ, ὥστε αἱ ἐπιδιώξεις τῆς νὰ παραμένουν ἀνεπηρέαστοι ἐκ τῶν ἐνδεχομένων διαφορῶν ἀπόψεων ἐν τῇ Διοικήσει τῆς Ἐκκλησίας. Ἐπὶ τούτοις, ἐπιτακτικὴ προβάλλει ἡ ἀνάγκη, ὅπως καταβάλληται παρά τε τῆς Διοικήσεως Ἐκκλησίας καὶ τοῦ καθ' ἡμᾶς Συμβουλίου πᾶσα μερίμνα, ἵνα μὴ ἡ Ἀπ. Διακονία δοκιμάζεται ἐν τῇ Διοικήσει αὐτῆς ὑπὸ κρίσεων, αἰτινῶν οὐ μόνον παρεμποδίζουσιν τὴν δρᾶσίν τῆς, ἀλλὰ κλονίζουσιν καὶ τὴν πρὸς αὐτὴν ἐμπιστοσύνην.

Ἐφ' ὅσον βεβαίως ὁ ἡμέτερος Ὄργανισμός ἀπο-

τελεῖ ἐκφάνσιν αὐτῆς ταύτης τῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας μας, προφανῆς καθίσταται, ὅτι πᾶσαι αἱ διακυμάνσεις ἐν τῇ Διοικήσει καὶ ταῖς λοιπαῖς ἐκδηλώσεσιν Αὐτῆς ἄσκοδον ἄμεσον ἀντίκτυπον καὶ ἐπὶ τῆς δράσεως τῆς Ἀπ. Διακονίας. Διάπυρος ἐκφράζεται ἡ εὐχή, ὅπως ἡ ἀκτινοβολία καὶ ἡ ἐπιρροὴ τῆς Ἐκκλησίας μας διατηρηθῆται ἀμείωτος ἐν παντὶ καὶ πάντοτε, ἵνα διευκολύνῃ καὶ ὑποβοηθῆ τὰς προσπάθειαις καὶ ἐκδηλώσεις πασῶν τῶν πνευματικῶν Αὐτῆς δυνάμεων.

Τελευτῶν, ἐπιτακτικὴν ὑποχρέωσίν μου θεωρῶ, ὅπως ἐκφράσω καὶ αὖθις τὰς ἐγκαρδίους μου εὐχαριστίας πρὸς τε τὸν Μακαριώτατον Πρόεδρον καὶ τὰ λοιπὰ μέλη τοῦ ἡμετέρου Κεντρικοῦ Συμβουλίου, τοὺς Σεβ. Συνοδικοὺς Συνέδρους τῶν δύο τελευταίων Συνοδικῶν περιόδων, ὡς καὶ πρὸς ἅπαντας τοὺς Σεβ. Ἱεράρχας τῆς Ἐπικρατείας, διότι πάντες μετὰ θερμοῦ ἐνδιαφέροντος καὶ στοργῆς παρηκολούθησαν τὰς ἡμετέρας προσπάθειαις ἐν τῷ Ὄργανισμῷ τούτῳ καὶ οὐδεμίαν παρέλειψαν εὐκαιρίαν, ἵνα ἐνθαρρύνουν καὶ ἐνισχύσουν ἡμᾶς διὰ παντὸς τρόπου. Εὐχαριστῶ, ἐπὶ τούτοις, θερμῶς τοὺς ἐν τῇ Ἀπ. Διακονίᾳ συνεργάτας μου, τοὺς Διευθυντάς, Προϊσταμένους καὶ ὑπαλλήλους τῶν διαφόρων ὑπηρεσιῶν, διότι πάντες, ἐκτὸς ἐλαχίστων εὐτυχῶς ἐξαιρέσεων, μετὰ ζήλου, ἀφοσιώσεως καὶ αὐτοθυσίας ἐπετέλεσαν τὸ καθήκον των, βαστάζοντες δὲ ἀγογγύστως, λόγῳ τοῦ μικροῦ ἀριθμοῦ αὐτῶν, βάρος δυσβάστακτον πολλακτικῶς, οὐσιωδῶς συνέβαλον, ὥστε νὰ ἐπανεῦρῃ ὁ ἡμέτερος Ὄργανισμός τὸν δημιουργικὸν του ρυθμόν.

Χάριτας, ἐν τέλει, ὁμολογῶ καὶ πρὸς τοὺς Ἐκκλησιαστικούς μας ἐκείνους ἐργάτας, Κληρικούς τε καὶ λαϊκοὺς, οἵτινες ἤκουσαν τὴν φωνὴν τῆς Ἀπ. Διακονίας καὶ μετὰ συγκινητικῆς προθυμίας ἔσπευσαν νὰ ὑποβοηθήσουν δι' ὅλων των τῶν δυνάμεων τὰς ἐπιδιώξεις αὐτῆς, ὡς καὶ πρὸς ἅπαντας, οἵτινες γραπτῶς ἢ προφορικῶς ἐνεθάρρυναν καὶ ὑπεβοήθησαν τὸ ἐν τῇ Ἀπ. Διακονίᾳ ἔργον κατὰ τὴν λήξανσα διαιτησίαν.

Θὰ πρέπη νὰ ὁμολογηθῆ, ὅτι ἡ Διευθύνσις τῆς Ἀπ. Διακονίας καὶ ἡ προώθησις τῶν δυνατοτήτων αὐτῆς ἀποτελοῦν πολὺμοχθον ἔργον, τὸ ὁποῖον καταπονεῖ ὑπὲρ τὸ δέον, καὶ εἰς βάρος ἀσφαλῶς τῆς υγείας του, ἀλλὰ καὶ τῆς κυρίας ἀποστολῆς του, τὸν ἐκάστοτε Πανεπιστημιακὸν Γενικὸν Διευθυντὴν αὐτῆς, ἤδη βεβαρημένον διὰ τῶν ἀκαδημαϊκῶν καθηκόντων του. Ἐνεκεν τοῦ λόγου τούτου εἶμαι δυστυχῶς ὑποχρεωμένος νὰ καταστήσω γνωστὸν εἰς τὸ Κεντρικὸν Συμβούλιον, ὅτι ἡ περαιτέρω παραμονή μου ἐν τῇ Γεν. Διευθύνσει τοῦ Ὄργανισμοῦ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ εἶναι μακροχρόνιος. Οὐδέποτε πάντως θὰ παύσω νὰ αἰσθάνωμαι ζωντὸν τὸ χρέος μου πρὸς τὸ ἔργον τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας, θὰ θεωρῶ δὲ πάντοτε ἑαυτὸν εὐτυχῆ, ἐὰν εἰς ὀρισμένας περιπτώσεις θὰ δύναμαι, ἐνισχυόμενος καὶ ὑπὸ τῆς κτηθείσης πείρας μου, νὰ συμβάλλω εἰς τὴν προαγωγὴν αὐτοῦ καὶ νὰ βοηθῶ ἐκείνους, οἵτινες θὰ ἐπωμισθοῦν ἐν τῷ μέλλοντι τὰς εὐθύναις τῆς Διευθύνσεως τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ταύτης ἐπάλλεως.

Ἐδχόμενος ἐν τέλει, ὅπως ὁ Παντοδύναμος Κύριος

Η ΟΥΣΙΑ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΑΓΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

ΙΑ'

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

ΚΥΡΙΑΙ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΕΩΣ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΑΓΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

1. Δυτικά πρότυπα εἰς τὴν ὀρθόδοξον τέχνην.

Τρεῖς κυρίως χαρακτηριστικαὶ κατευθύνσεις παρατηροῦνται εἰς τὸν αἰῶνα ἡμῶν ἐν τῇ ὀρθοδόξῳ ζωγραφικῇ, προϋποθέτουσαι ἢ ἀγνοοῦσαι τοὺς ἐκτεθέντας ἐν τοῖς προηγούμενοις, οὐσιώδεις χαρακτήρας τῆς ὀρθοδόξου τέχνης καὶ δὴ τὸν ἄμεσον δεσμὸν αὐτῆς πρὸς τὴν λατρείαν.

Ἡ πρώτη κατευθύνσις, χρονολογικῶς παλαιότερα, (ἐκκινεῖ ἤδη ἀπὸ τῶν χρόνων τῆς δουλείας τοῦ Γένους), χαρακτηρίζεται διὰ τῆς ἀντιγραφῆς κατ' εὐθείαν δυτικῶν προτύπων, πολλάκις μεθ' ἀπλοποιήσεως αὐτῶν¹. Εἰκόνες τοῦ Χριστοῦ καὶ ἰδίως τῆς Θεοτόκου ἐξετελέσθησαν βάσει τῶν προτύπων τούτων (Raphaël, Tiziano). Ὀλιγώτερα εἶναι παρ' ἡμῖν τὰ ἀντίγραφα σκηνῶν ἐκ τοῦ βίου τοῦ Σωτῆρος. Κυρίως ἔχομεν ἀντίγραφα τοῦ Εὐαγγελισμοῦ (Botticelli, Raphaël, Credi), τῆς Γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ (Lippi, Bibera), τοῦ Μυστικοῦ Δείπνου (L. da Vinci, Tiepolo), τῆς προσευχῆς ἐν Γεθσημανῇ (Greco), τοῦ Ἰδε ὁ Ἄνθρωπος (ἦτοι αἱ κυρίως εἰκόνες τοῦ «Νυμφίου», ὡς τοῦ Cigoli, Golzius καὶ δὴ τοῦ Guido Reni), τῆς Σταυρώσεως (ὡς λ.χ. τοῦ Donatello, Greco, κ.ἄ.), τῆς Ἀποκαθλώσεως (Raimondi, Greco, Rembrandt), τῆς Ἀναστάσεως (Fra Bartolomeo, Corn. Cort. κ.ἄ.), τοῦ Δείπνου εἰς Ἐμμαοὺς (Rembrandt, Bellini), τῆς Ἀναλήψεως (ὡς λ.χ. ἡ ἀντιγραφή κατὰ παρανόησιν καὶ ἐπανόληψιν κατὰ κόρον τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Ραφαήλ τῆς ἀποκειμένης ἐν τῷ Μουσεῖῳ τοῦ Βατικανοῦ)² κ.τ.τ.

1. Βλ. Προλεγόμενα, σελ. 8.

2. Βλ. καὶ σελ. 28. Ὁ Χριστὸς δηλ. τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Ραφαήλ μετετράπη εἰς Ἀναλαμβάνομενον.

κατευθύνῃ καὶ ἐνισχύῃ πάντοτε τὸ ἔργον τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, πρὸς δόξαν τοῦ Ἁγίου Αὐτοῦ Ὄνοματος καὶ τῆς Ὀρθοδόξου ἡμῶν Ἐκκλησίας, διατελῶ

Μετὰ σεβασμοῦ

ΑΝΔΡΕΑΣ ΦΥΤΡΑΚΗΣ

Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν
καὶ Γεν. Διευθυντῆς τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας.

*Ἐν Ἀθήναις,

τῇ 29ῃ Φεβρουαρίου 1960.

2. Δῆθεν «ἐπιδιορθώσεις» τῶν βυζαντινῶν προτύπων.

Ἡ δευτέρα κατευθύνσις, χρονολογουμένη ἀπὸ τοῦ 17ου αἰῶνος, κυρίως δὲ διαδεδομένη ἀπὸ τῆς ἀπελευθερώσεως τοῦ ἑλληνικοῦ Ἔθνους, χαρακτηρίζεται διὰ τῆς προσπαθείας ἐπιδιορθώσεως τῶν παλαιῶν βυζαντινῶν προτύπων βάσει τῶν μεθόδων τῆς εὐρωπαϊκῆς τέχνης³. Λαμβάνονται δηλ. γνήσια βυζαντινὰ ἀγιογραφικὰ ἔργα, τὰ ὁποῖα ὁμῶς μεταποιοῦνται ἐπὶ τὸ φυσικώτερον (ὄρχιομορφία, ἀνατομία, σχέδιον, προοπτικὴ κλπ.) πρὸς ἱκανοποίησιν τῶν αἰσθητικῶν ἀντιλήψεων τῶν συγχρόνων. Τοιαῦτα συνήθως «διορθωμένα(!)» ἔργα εἶναι μεγάλα εἰκόνες τοῦ τέμπλου, τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Θεοτόκου (Δεσποτικά), ἢ Πλατυτέρα, ὁ ἐπὶ τοῦ τροῦλλου Παντοκράτωρ, οἱ τέσσαρες Εὐαγγελιστοὶ καὶ εἰκόνες τῶν ἑορταζομένων ἁγίων. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ Δωδεκάορτον παρατηροῦνται τοιαῦτα «διορθώσεις». Ὁ L. Thirsch (Θείσιος), ὁ ἐκτελέσας τὰς τοιχογραφίας τῆς ἐν Ἀθήναις ρωσικῆς Ἐκκλησίας, ὁ L. Seitz, ὁ ζωγραφίσας τὰς εἰκόνες τοῦ τέμπλου τῆς Μητροπόλεως Ἀθηνῶν, ὁ μαθητῆς τοῦ Θεισίου Σ. Χατζηγιαννόπουλος ὁ ἐργασθεὶς εἰς Ἀγ. Εἰρήνην καὶ Χρυσοσπηλαιώτισσαν Ἀθηνῶν καὶ ὁ παλαιότερος αὐτῶν Κ. Φανέλλης⁴, ὁ ἐπιχειρήσας διακοσμῆσαι εἰς τὴν Μητρόπολιν Ἀθηνῶν, τὸν ἁγ. Ἐλευθέριον (μικρὰν μητρόπολιν), τὴν Ρόμβην, κ.ἄ., εἶναι παρ' ἡμῖν οἱ σημαντικώτεροι ἐκπρόσωποι τῆς τοιαύτης κατευθύνσεως. Ἡ, φυσικῶ τῷ λόγῳ, ἐπιβολὴ ἦν ἐπὶ τῶν ἐπαρχιακῶν ναῶν ἠσκησαν οἱ ἀνωτέρω ναοὶ τῆς Πρωτεύουσας καὶ τὰ φωτογραφηθέντα καὶ διαδοθέντα εὐρύτατα σχέδια τοῦ Θεισίου, συνέβαλον πολὺ εἰς τὴν ἐξάπλωσιν τῆς τεχνοτροπίας ταύτης.

3. Ἐπάνοδος εἰς τὰ πρότυπα τῆς ὀρθοδόξου παραδόσεως. Ἡ ἐνότῃς τῆς λατρείας. Αἱ ἀντιθέσεις.

Ἄλλ' αἱ δύο ἀνωτέρω κατευθύνσεις, δηλοῦσαι πλήρη ἄγνοιαν τοῦ χαρακτήρος καὶ τῆς οὐσίας τῆς ὀρθοδόξου εἰκονογραφίας, ἤρχισαν ἤδη νὰ ἐγκαταλείπωνται κατὰ τὰς τελευταίας δεκαετίας χάρις εἰς τὴν εὐρύτεραν μὲν ἐν Ἑλλάδι καὶ τῷ Ἐξωτερικῷ ἄνησιν τῶν βυζαντινῶν σπουδῶν, εἰδικωτέραν δὲ καὶ συστηματικὴν ἔρευναν, ἐνταῦθα⁵ καὶ τῇ ἀλλοδαπῇ, τῆς βυζαντινῆς καθόλου τέχνης. Ἡ σπουδὴ τῆς τέχνης ταύτης ἀσκεῖται σήμερον ζωηρῶς εἰς τὰ Πανεπιστήμια. Τὰ Διεθνή βυζαντινολογικὰ Συνέδρια διαπιστώνουσι συνεχῶς τὴν σημασίαν τῆς, ἐκθέτουσι καὶ προάγουσι τὰ προβλήματα τῆς. Εἰδικαὶ ἐπίσημοι Ἐκθέσεις βυζαντινῶν καὶ μεταβυζαντινῶν εἰκόνων μουῦσι τὰ πλήθη ἐπὶ τοῦ

3. Πρβλ. καὶ Εὐγγόπουλον, Σχεδιάσμα, σ. 278 ἐξ. Εἶναι ἡ scuola bizantina migliorata, περὶ ἧς βλ. αὐτόθι.

4. Εὐγγόπουλος, ἔθ' ἄν. σ. 353 καὶ 355.

5. Περὶ τῆς ἐν Ἑλλάδι κινήσεως βλ. τὴν μελέτην ἡμῶν «Νεώτεροι πρόδοι τῆς Χριστιανικῆς Βυζαντινῆς Ἀρχαιολογίας ἐν Θεολογίᾳ τ. ΑΑ τεύχ. Α, Ἀθήναι 1960 σελ. 23-24.

χαρακτήρος της. Ἐρευνᾶται καὶ ἀποκαλύφει καὶ πλούσιαι δημοσιεύσεις τῶν μνημείων της (ὡς λ.χ. τῶν ψηφιδωτῶν τῆς ἀγ. Σοφίας Κωνσταντινουπόλεως, τῶν τοιχογραφιῶν τοῦ παρεκκλησίου τῆς Μονῆς τῆς χώρας ἐν τῇ αὐτῇ Πόλει, τῶν τοιχογραφιῶν τοῦ Castelseprio παρὰ τὸ Μιλᾶνον κλπ.) ἀποσπῶσι τὸν θαυμασμὸν τῶν ἀνεπτυγμένων θεολογικῶν καὶ καλλιτεχνικῶν κύκλων εἰς ὅλον τὸν κόσμον. Καὶ παρ' ἡμῶν ὁ Νόμος «περὶ Ἀρχαιοτήτων», προστατεύων τὰ βυζαντινὰ μνημεῖα, παρέσχε τὸ δικαίωμα εἰς τὴν Διεύθυνσιν Ἀναστηλώσεως τοῦ Ὑπουργείου Ἐθνικῆς Παιδείας, στερεώσεως, καθάρσεως καὶ ἀναδείξεως τῶν βυζαντινῶν ἀγιογραφιῶν τῆς Χώρας. Διὰ τῶν ἐπιτυχηνομένων δὲ καθ' ἡμέραν ἀξιολόγων ἀποτελεσμάτων τῆς Ὑπηρεσίας ταύτης καὶ τῶν ἐντολῶν αὐτῆς σχετικῶς ἐργαζομένων ἀρχαιολόγων—καὶ τῶν ἀκολουθούντων δημοσιευμάτων⁵, τὸ μὲν ἐμφανίζεται ἡ ἐξαιρετοῦ σπουδαιότητος τέχνης τῆς παραδόσεως, τὸ δὲ καταδεικνύεται ὅτι αὕτη ἀποτελεῖ τὴν ἀσφαλῆ προϋπόθεσιν ἀκμῆς μιᾶς συγχρόνου νεοορθοδόξου ἀγιογραφίας.

Συνέπεια τοῦ ὅλου τούτου ρεύματος ἐγένετο ἡ ἐμφάνισις ὀρθοδόξων ἀγιογράφων, οἵτινες κατανοήσαντες τὸν κίνδυνον ὃν διατρέχει αὕτη αὕτη ἡ Παράδοσις τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας (διὰ τῆς ἐγκαταλείψεως δηλ., ἢ παραμορφώσεως θεμελιώδους στοιχείου τῆς λατρείας) ἐστράφησαν, μετὰ πολλοῦ ζήλου, πρὸς τὰ βυζαντινὰ πρότυπα. Ἡ στροφὴ αὕτη πρὸς τὴν πηγὴν, ἥτοι πρὸς τὴν σεβασμίαν ὀρθοδόξον βυζαντινὴν ἀγιογραφικὴν παράδοσιν, χαρακτηρίζει τὴν τρίτην κατεύθυνσιν, δηλ. τὴν σύγχρονον ἡμῶν ἀγιογραφίαν. Φορηταὶ εἰκόνες καὶ τοιχογραφίαι ἐκτελοῦνται σήμερον εὐρύτατα ἐν Ἑλλάδι βάσει τῶν γνησίων προτύπων τῆς ὀρθοδόξου τέχνης, γνωστὰ δὲ εἶναι τὰ ὄνματα τῶν ἀξιολόγων ἀγιογράφων Φ. Κόντογλου (βλ. πίν. προηγ. «Ἐκκλησίας»), Δ. Πελεκάση, Ἀγ. Ἀστεριάδου, Σ. Παπανικολάου, Σ. Βασιλείου, Φ. Ζαχαρίου, τοῦ νεωτέρου—ἀλλ' ὁμοίως ἐξαιρετοῦ καλλιτέχνου—Στ. Καρτάκη κ.ἄ. Καὶ ἐν Εὐρώπῃ μάλιστα καὶ ἐν Ἀμερικῇ ἤρχισαν νῦν νὰ ἐκτελῶσιν ἀγιογραφίας ὀρθοδόξου τεχνοτροπίας. Ἐπικαιρῶς σημειοῦμεν ὅτι μαθηταὶ τοῦ Κόντογλου κληθέντες καὶ μεταβάντες τὸ παρελθὸν ἔτος ἐν Chevetogne τοῦ Βελγίου ἐτοιχογράφησαν τὸν ναὸν τῆς μονῆς, ἥδη δὲ ἐργάζονται εἰς τὴν κρύπτῃν⁶. Μεταξὺ τῶν Βαλκανικῶν κρατῶν ἀναφέρομεν τὴν ζωηρὰν περὶ τὴν βυζαντινὴν παράδοσιν κίνησιν ἐν Σερβίᾳ. Αἱ βυζαντινὰ τοιχογραφία τῆς χώρας ταύτης⁷ πυρετωδῶς καθαίρονται ἐκ τῆς

ὄξειδώσεως καὶ εὐρωτιάσεως, ἀλλὰ—πολλοῦ παθοῦσαι—στερεοῦνται ἢ, δι' ἀποτοχίσεως, μεταφέρονται εἰς Μουσεῖα, πλῆθος δὲ μελετῶν καὶ ἐγχρωμῶν ἐκδόσεων αὐτῶν ἐρχεται καὶ ἐκεῖ καθ' ἡμέραν εἰς φῶς. Οὕτως ἐννοεῖται καὶ ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ ἡ ἐμφάνισις ἐργαστηρίων, ὧν τὰ ἔργα ἐμπνέει ἡ αὐστηρὰ παράδοσις τῆς ἀγιογραφίας.

Ὅτι χαρακτηρίζει τὴν σύγχρονον ἡμῶν τρίτην αὐτὴν κατεύθυνσιν τῆς ἀγιογραφίας εἶναι ἡ ἐξ, ἀντιδράσεως πρὸς τὰς προηγουμένας δύο κατευθύνσεις, αὐστηρὰ, κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον, προσκόλλησις εἰς τὰ παλαιὰ πρότυπα καὶ, πολλάκις, ἀντιγραφικὴ ἐπανάληψις τούτων. Χαίρεται ὄντως, ὁ ὀρθοδόξος ἀπολαύων πιστός, βλέπων εἰς τὰ ἐμφανισθέντα εἰκονογραφικὰ σύνολα σημερινῶν ἐλληνικῶν ναῶν, τὴν καταβαλλομένην φροντίδα ἀναβιώσεως τῆς βυζαντινῆς εἰκονογραφικῆς παραδόσεως. Καὶ ἰκανοποιεῖται ἐνδομύχως διαπιστών, ὅτι ἐν τῶν στοιχείων τῆς λατρείας—ὅπερ ἔνεκα τῶν μετὰ τὴν Ἀλωσιν περιπετειῶν εἶχε παραμορφωθῆ ἢ καὶ ἐβληθῆ τῶν ναῶν, ἀντικατασταθὲν δι' ἑτέρου ὀθνεῖου πρὸς τὴν Ὀρθοδόξιαν—ἐπανερχεται νῦν εἰς τὴν θέσιν του. Οὕτως ἡ λατρεία ἀποκτᾷ ἐνότητα μορφῆς διὰ τῆς πλήρους ἐνότητος τῶν ἐπὶ μέρος βυζαντινῶν (γρ. ὀρθοδόξων) στοιχείων της. Εἰς τὰ βυζαντινῆς δηλ. διαμορφώσεως ἱερά της κείμενα (Λειτουργία, ὕμνοι, εὐχαί), εἰς τὴν βυζαντινὴν «τεχνικὴν» τῆς ἐκτελέσεως τῆς Θ. Λειτουργίας καὶ τῶν ἄλλων ἱεροτελεστιῶν, εἰς τὴν βυζαντινῆς μεγαλοπρεπειᾶς ἐξωτερικὴν ἐμφάνισιν τοῦ ἱερουργούντος κλήρου, εἰς τὸν βυζαντινῆς παραδόσεως ἀρχιτεκτονικὸν χώρον (βυζαντινὸς Ναός), ἐντὸς τοῦ ὁποῦ ἀνελίσσεται ἡ λατρεία, εἰς τὴν βυ-

Χρυσοκέντητος Ἐπιτάφιος τοῦ 1815 ἀποκείμενος εἰς τὸ Σικεσοφυλάκιον τῆς Τουρλιανῆς ἐν Ἀνφ Μερᾶ Μυκόνου.

5. Βλ. Πρακτικὰ τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολ. Ἐταιρείας, καὶ Ἀ. Ὁρλάνδου, Τὸ ἔργον τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας (σποραδικῶς).

6. Ἐνθουσιώδεις κρίσεις διὰ τὴν ἐργασίαν ταύτην τῶν ἐλλήνων ἀγιογράφων σημειοῖ ἐπιστολὴ ἐκ Chevetogne πρὸς τὸν Φ. Κόντογλου (ace monument qui est unique en Europe occidentale...), περὶ ἧς ἐγνώρισεν ἡμῶν οὗτος δι' ἐκτενουῦς σημειώματός του, ἀπὸ 30-4-1960.

7. Εἴπομεν ἤδη ὅτι αἱ καλλίτεραι εἶναι ἔργα ἐλλήνων ἀγιογράφων (ὧν τὰ ὄνματα σημειοῦσιν ἐλληνικὰ ἐπιγραφαὶ) ἢ μαθητῶν αὐτῶν. Βλ. ἀνωτ. σελ. 73 σμ. 1.

ζαντινήν, τέλος, μουσικήν, δι' ἧς ἐκτελοῦνται οἱ ὕμνοι τῆς, προστίθεται πάλιν, ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἡμῶν, καὶ ἡ βυζαντινὴ ἀγιογραφία. Ποίαν σημασίαν ἔχει ἡ ἄρσις τῆς διασπάσεως τῶν στοιχείων τούτων τῆς ὀρθοδόξου λατρείας καὶ ἡ μορφολογικὴ ἐνότης αὐτῶν, δὲν εἶναι βεβαίως ἀνάγκη νὰ εἰπώμεν.

Διὰ τὴν ὕλην ταύτην σύγχρονον κίνησιν οὐδὲν σημαίνει ἐν καθυστερημένοι τινές καὶ ἐξ ἀγνοίας τῆς ἀξίας τῆς καθ' ἡμᾶς ἀγιογραφίας μάχωνται αὐτὴν εἰσέτι. Οἱ ἀναμφιβόλως, οὐχὶ πάντοτε ἐκ κακῆς προθέσεως, πολέμιοι οὗτοι τῆς βυζαντινῆς ζωγραφικῆς⁸, οἵτινες καὶ τελοῦσι πολλάκις ὑπὸ τὴν ἐπιβολὴν τῆς φυσιοκρατικῆς αἰσθητικῆς τῶν φωτογραφιών⁹, διὰ τῆς ἅλης στάσεως αὐτῶν μόνον τὸν ζῆλον ὑποκαίουσιν τῶν μεμυνημένων καὶ πρὸς εὐρύτεραν ἔρευναν καὶ διαφώτισιν τούτους παραινέουσιν. Ἄλλ' ὑπάρχουσιν ὅμως καὶ ἕτεροι, οἵτινες, τὴν ἀξίαν τῆς πατροπαράδοτου τέχνης ἀναφανδὸν ἀναγνωρίζοντες, ἐκτιμῶσι μὲν καὶ ἐνθουσιῶδῶς χαιρετίζουσι τὴν ἐν τοῖς κίλποις τῆς Ὀρθοδοξίας κίνησιν ταύτην, ὅμως ἀντιτίθενται ἢ

8. Οὗτοι, καὶ ἐν ἀγνοίᾳ αὐτῶν, καθίστανται ἴσως—ἐν εἰδικωτέρᾳ ἐννοίᾳ—σύγχρονοι εἰκονομάχοι, οὐχὶ διότι μάχονται—πᾶν ἄλλο—κατ' ἀρχὴν καὶ ἐκ προθέσεως πάσης μορφῆς εἰκόνας καὶ γενικώτερον, τὴν ἰδέαν τῶν εἰκόνων, (ὡς οἱ τὸ πάλαι, καὶ κατὰ κυριολεξίαν, εἰκονομάχοι), ἀλλὰ διότι πολεμοῦσι τὰς βυζαντινῆς τεχνοπλοίας εἰκόνας ἐξ ἀγνοίας ὅτι μόνον αὐταὶ εἶναι, ἐν ὀρθοδόξῳ ἐννοίᾳ, εἰκόνες (μᾶλλον αἱ εἰκόνες), ἧτοι ἐκεῖνα πρὸς ἃς συνδέθη ἡ ἰδεολογία τῆς Ὀρθοδοξίας. Πρὸς διεκρίσειν προσθετέα καὶ τὰ ἐξῆς: Ἡ ὀρθόδοξος εἰκὼν, ἐννοεῖται πάντοτε ὡς ἀντιφυσιοκρατικὴ παράστασις τῶν ἱερῶν προσώπων, ὅπως εἶδομεν, ἧτοι ὡς προσπάθεια ἀποδόσεως διὰ τῆς τέχνης τοῦ θείου κυρίως (διὰ τὸν Χριστὸν) ἢ τοῦ πνευματικοῦ καὶ θεωμένου (διὰ τοὺς ἁγίους) χαρακτῆρος, ὅστις διαφαίνεται ὑπὸ τὴν ἀνθρωπίνην μορφήν. Ἐνδιαφέρει λοιπὸν τὴν ὀρθόδοξον εἰκόνα ὁ πνευματικὸς καὶ οὐχὶ ὁ ἀτομικὸς χαρακτῆρ τῶν εἰκονιζομένων. Ἐφ' ὅσον δὲ ἡ πρὸς τὰς εἰκόνας «τιμὴ ἐπὶ τὸ πρωτότυπον διαβαίνει», κατὰ τὸν γνωστὸν ὅρον τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου (πρόκειται περὶ φράσεως τοῦ Μ. Βασίλειου ἐκ τοῦ περὶ Ἁγ. Πνεύματος λόγου του, Migne P.G. 32, 149, περιληφθείσης εἰς τὸν ὅρον τῆς Ζ' Οἰκ. Συνόδου, ἦν βλ. ἐν Mansi, Sacrorum Conciliorum nova et amplissima Collectio, XIII, 380), πρέπει διὰ τῆς μορφολογίας τῆς εἰκόνας νὰ ὑποβοηθῆται ὁ πιστός, ὅπως ἀντιληφθῆ τὸ πρωτότυπον τοῦτο, ἧτοι, τὴν ἰερότητα τοῦ εἰκονιζομένου προσώπου καὶ νὰ ὀδηγῆται (δι' αὐτοῦ ὁ νοῦς πρὸς τὴν Θεογονίαν) (Συνοδικὸν τῆς Ὀρθοδοξίας, ἐν Τριωδίῳ, Ἐκδ. Ἀποστ. Διακονίας, σ. 145). Αὕτη εἶναι ἡ «δι' εἰκόνων τῆς ἀληθείας βεβαίως», ὡς διαλαμβάνει τὸ «Συνοδικὸν τῆς Ὀρθοδοξίας» (ἐνθ. ἀν. σ. 145). Ὑπὸ τὴν ἐννοίαν αὐτὴν εἶδεν ἡ Ἐκκλησία τὰς πολεμουμένας ὑπὸ τῶν εἰκονομάχων εἰκόνας κατὰ τὸν 8ον αἰῶνα, καὶ ὑπὸ τὴν ἐννοίαν αὐτὴν τὰς ἀνεστήλωσε. Τὸ τοιοῦτον ἔργον ἐθεώρησεν αὕτη οὐχὶ ἀπλῆν τυπικὴν (ἐξωτερικὴν—διακοσμητικὴν) ὑπόθεσιν, ἀλλὰ ζήτημα τῆς οὐσίας τῆς Ὀρθοδοξίας. Τὸ ὅτι δὲ τὴν οὐσίαν τῆς Ὀρθοδοξίας συνέδεσεν ἡ Ἐκκλησία πρὸς τὰς τοιαύτης φύσεως εἰκόνας, φαίνεται καθαρῶς ἐκ τοῦ ὅτι τὴν νίκην τῶν εἰκόνων ἐθεώρησεν αὕτη νίκην τῆς Ὀρθοδοξίας καὶ τῆς «Ὀρθοδοξίας» ὀνόμασε τὴν πρὸς ἀνάμνησιν αὐτῆς Κυριακὴν.

9. Οὗτοι ἐπηρεασμένοι ἐκ τῶν λιθογραφημένων εἰκόνων τῆς Δύσεως (αἵτινες, ὡς εἶπομεν, ἔχουσιν οὐχὶ δογματικο-λειτουργικὸν χαρακτῆρα, ἀλλὰ μόνον διακοσμητικὸν) ἀντιλαμβάνονται τὰς ἱερὰς εἰκόνας ὅν τρόπον τὰς προσωπογραφίας καὶ τὰς φωτογραφικὰς ἀπεικονίσεις. Ἄλλὰ διὰ τῶν τοιούτων, τῆς λεγομένης φυσικότητος, εἰκόνων, δὲν εἶναι δυνατὸν ὅπως «οἱ θεῶμενοι διανίστανται πρὸς τὴν τῶν πρωτοτύπων μνήμην τε καὶ ἐπιπόθησιν» (Mansi, ἐνθ. ἀν., 380), διότι βεβαίως πρόκειται ἐνταῦθα περὶ «μνήμης» αὐτῶν, ὡς θείων καὶ οὐχὶ ὡς κοσμικῶν προσώπων.

τοῦλάχιστον ἐπέχουσιν εἰς τὴν ἀκολουθουμένην ὑπὸ πολλῶν ἀγιογράφων γραμμὴν, ἧτοι τῆς θεωρήσεως τῆς τέχνης τοῦ παρελθόντος ὡς τετελειωμένης μορφῆς, ἄλλαις λέξεσιν ὡς ἀναλλοιώτου καὶ καθολικοῦ κύρους ἰδανικοῦ ὅπερ δύναται, διὰ τῆς μηχανικῆς ἐπαναλήψεως, νὰ προσφέρηται καὶ νὰ συγκινηθῆ ὡς τὸ πάλαι καὶ τοὺς ἀνθρώπους τῆς σήμερον. Οἱ ἐπιφυλακτικοὶ οὗτοι, διὰ τῆς ἐξ ὑπερτέρων λόγων στάσεως αὐτῶν, ἐξυπηρετοῦσι τὸ γνωστὸν διαλεκτικὸν σχῆμα τῆς ἀντιθέσεως εἰς τὴν θέσιν, ἐξ ὧν ἀναντιλέκτως θὰ προέλθῃ ἡ σύνθεσις, ἧτοι ἡ νεωτέρα καλλιτεχνικὴ σύνθεσις μορφῆς (διότι περὶ μορφῆς καὶ οὐχὶ περὶ τοῦ περιεχομένου τῆς ἀγιογραφίας πρόκειται), ἧτις θὰ καινοουργῆσῃ τὸ παλαιὸν ἀνευ τῆς ἀλωίσεως τῆς οὐσίας του.

4. Τὸ ἐξελικτικὸν στοιχεῖον ἐν τῇ παραδόσει τῆς ὀρθοδόξου ἀγιογραφίας.

Πράγματι νομίζομεν καὶ ἡμεῖς ὅτι ὁ ἐνθουσιασμός τῶν καλλιτεχνῶν ἀγιογράφων τῆς κινήσεως ταύτης ὅπως προβάλλωσι τὴν βυζαντινὴν ἀγιογραφίαν διὰ τῆς ἀντιγραφῆς ἢ ἐλαφρᾶς τροποποιήσεως τῶν παλαιῶν προτύπων ἔχει μὲν τὸ καλὸν ὅτι φέρει εἰς ἐπαφὴν τὰ πλήθη πρὸς τὴν πνευματικῆς φύσεως ἀγιογραφίαν τῆς παραδόσεως, ὅμως παραβλέπει θεμελιώδη ἀρχὴν τῆς τέχνης, ὅτι δῆλα δὴ αὕτη διαρκῶς ἐξελίσσεται καὶ δὲν παραμένει ἀδιάφορος πρὸς τὴν ἐποχὴν τῆς. Πρέπει δηλ. νὰ γίνῃ ἀντιληπτὸν—ὡς καὶ ἄλλοτε ἐγράψαμεν¹⁰—ὅτι ἡ βυζαντινὴ ζωγραφικὴ, ὡς ἀληθὴς τέχνη, πάντοτε προσπαθεῖ νὰ ἐκφράσῃ καὶ οὐδέποτε ἀπολύτως ἐκφράζει τὰ θέματα αὐτῆς. Εἰς τὴν τοιαύτην τῆς προσπάθειαν ἔγκειται ἀκριβῶς καὶ ὁ πλοῦτός της, εἰς τὴν φαινομενικὴν ἀδυναμίαν ἢ δύναμις καὶ ἡ μεγάλη αὐτῆς ἀξία. Διότι προσπάθεια ἐκφράσεως προϋποθέτει συνεχῆ καλλιτεχνικὴν ὁρμὴν πρὸς ἐξωτέρικευσιν καὶ ἐπομένως ζῶντα ὄργανισμὸν ἀδιακόπως οὕτως ἐκδηλούμενον καὶ μὴ ἐπαναπαυόμενον εἰς τὸ ἐπιτευχθέν. Τοῦτο ἀκριβῶς καὶ ἀποστερεῖ τὰ ἔργα τῆς στατικότητος, ἦν θὰ παρεῖχεν ὀαδήποτε ἀποτελεσμένη καλλιτεχνικὴ μορφή. Ἐντεῦθεν καὶ αἱ γνωσταὶ κατὰ περιόδους «ἀναγεννήσεις» τῆς βυζαντινῆς τέχνης (ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ, ἐπὶ Μακεδόνων καὶ Κομνηνῶν, ἐπὶ Παλαιολόγων, ἢ τοῦ 16ου αἰῶνος—κρητικῆ—καί, τὸ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἡμῶν ρεῦμα, τὸ μὲν πρὸς θεωρητικὴν μελέτην αὐτῆς ἐν Εὐρώπῃ καὶ Ἀμερικῇ, τὸ δὲ πρὸς πρακτικὴν ἄσκησιν ὑπὸ ζωγράφων) καὶ ὁ διαρκὴς αὐτῆς πλουτισμός¹¹.

Αἱ προτιμήσεις τῶν ἀγιογράφων ἡμῶν, τῶν

10. Ἡ Γέννησις τοῦ Χριστοῦ εἰς τὴν βυζαντ. τέχνην, σελ 100 σημ. 3.

11. Ἀνάλογος εἶναι καὶ ἡ προσπάθεια ἐκφράσεως, ἦν ἐπιχειρεῖ καὶ ἡ βυζαντινὴ ἐκκλησιαστικὴ ποίησις ὁμολογοῦσα—ὡς ἀληθὴς καὶ αὐτὴ τέχνη—τὸ ἀνεπίκτον τῆς, διὰ τῶν μέσων τῆς, ἀπολύτου ἐξυμνήσεως τοῦ Θεοῦ. Πρβλ. «Ἵμνους ὑφαίνειν συντόμως θετιγμένους ἐργῶδες ἐστίν». Ὁμοίως τὸ γνωστὸν: «Ἀπορεῖ πάσα γλῶσσα εὐφημεῖν πρὸς ἀξίαν...» κ.τ.τ.

ἐπιθυμούντων τὴν ἀναβίωσιν τῆς βυζαντινῆς ἀγιογραφίας, στρέφονται ἄλλων μὲν εἰς τὴν τέχνην τῶν Παλαιολόγων (μὲ ἀποκλειστικὴν σχεδὸν μίμησιν τῆς λεγομένης «Μακεδονικῆς»¹² τεχνοτροπίας, σπανίαν δὲ ἢ καὶ οὐδόλως τῆς λεγομένης «κρητικῆς»¹³, ἄλλων δὲ —τῶν ὀλιγωτέρων— εἰς συνδυασμὸν αὐτῆς πρὸς τὴν τέχνην τῶν Μακεδόνων καὶ Κομνηνῶν, τῶν περισσοτέρων ὅμως εἰς τὴν μετὰ τὴν «Ἀλωσιν. Ὁ Κόντογλου π.χ.,—γραφίδι τε καὶ χρωστικὴ τῆς ὀρθοδόξου ἀγιογραφίας ἐνθους ὑπέρημαχος—, ἀναμφιβόλως κινεῖται μὲ πᾶσαν ἄνεσιν εἰς τὴν Παλαιολόγειον (κυρίως τὴν Μακεδονικὴν) καὶ τὴν μεταβυζαντινὴν τέχνην (βλ. εἰκόνα εἰς προηγ. φύλλον). Ὁ Ἀστεριάδης, σκεπτικὸς εἰς τὸ ὅλον ὕφος του, φαίνεται ὅτι ἀναπνέει εἰς τὴν αὐτὴν ἀτμόσφαιραν. Ὁ Παπανικολάου ἔχει ἀναμφιβόλως τὴν δύναμιν τῆς πιστῆς ἀποδόσεως Παλαιολογείων προτύπων (ὡς π.χ. τῶν Πανσεληνείων τοῦ Πρωτάτου ἐν ἀγ. Ὁρει). Ὁ Ζαχαρίου, ρυθμικὸς εἰς τὸ σχέδιον καὶ μὲ εὐρεῖαν ἔμπνευσιν, ἔχει οἰκεῖον καὶ αὐτὸς τὸν Παλαιολόγειον καὶ τὸν μεταβυζαντινὸν κόσμον. Ὁ δὲ Καρτάκης, διαρκῶς ἀνήσυχος καὶ δυνατὸς εἰς τὴν ἔκφρασιν καλλιτέχνης (βλ. πίν. εἰς προηγ. φύλ. «Ἐκκλησίας») κινεῖται εἰς τὸν αὐτὸν χῶρον μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι εἰς τὸ ἔργον του εἶναι ἐκδηλοὶ οἱ χαρακτῆρες τόσον τῆς «Κρητικῆς» (τοῦ 19ου, 17ου αἰ.) ἀγιογραφίας ὅσον καὶ τῆς περιόδου τῶν Κομνηνῶν. Ἔτεροι πάλιν ἀγιογράφοι ἐμφανίζονται περισσότερον «ἐκλεκτικοί».

Ἄλλ' αἱ προτιμήσεις αὗται (καὶ ἄλλαι βεβαίως σχετικαί) τῶν σημερινῶν ἀγιογράφων—δηλοῦσαι τὰς ἀνησυχίας αὐτῶν καὶ ἰσοδυναμοῦσαι πρὸς ἔκφρασιν διὰ τῆς τέχνης τῶν τῆς βυζαντινῆς παραδόσεως, τῆς ὁποίας τὸ ὄραμα ζῆ εἰς τὰ βάθη τῶν ψυχῶν των— δὲν εἶναι ἀρκετὰ διὰ μίαν πραγματικὴν ἀναγέννησιν τῆς ἀγιογραφίας. Διότι δὲν νομίζομεν ὅτι ταύτην θὰ ἐπιτύχωμεν σήμερον διὰ τῆς μιμήσεως καὶ τῶν, καλλιτέρων ἔστω, παλαιολογείων ἢ ἄλλων ἔργων τῆς βυζαντινῆς ζωγραφικῆς. Πολλῶ μᾶλλον πιστεύομεν ὅτι δὲν θὰ ἀπετέλει συμβολὴν εἰς αὐτὴν ἢ ἐπανάληψιν εἰς σημερινούς ναοὺς δυσκάπτων σωμάτων, ἢ ἡ πολιτογράφησις ἀντιατομικῶν ὑπερβολῶν καὶ ἡμαρτημένων σχεδίων (ἐπὶ τῇ προφάσει μάλιστα ἀντιφραλιστικότητος), ἢ μορφῶν ἐντόνως ἐσχηματοποιημένων, ἢ προσώπων καὶ γυμνῶν μερῶν χρώματος ἀμιγροῦς ὄχρα (σχεδὸν κιτρίνων!) κ.τ.π. Ταῦτα ἀποτελοῦσι παρεξήγησιν τοῦ νοήματος τῆς καθόλου τέχνης. Διότι ἄλλο εἶναι τὸ ἐρμηνεύειν ἱστορικῶς καὶ δικαιολογεῖν τὴν βυζαντινὴν τέχνην καὶ ἄλλο τὸ ἐπαναλαμβάνειν τὰ ἔργα της, αὐτούσια, καὶ ἀμετουσίωτα πρὸς τὸ πνεῦμα τῶν ἀνθρώπων δι' οὓς προορίζονται. Τέχνη—καὶ δὴ εἰς τὴν ὑπερσίαν τῆς Ἐκκλησίας—δὲν ἐπιτρέπεται ποτὲ νὰ ἀγνοῇ τὸ

ὅλον πνευματικὸν κλῆμα τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου, ὅπως ἐξ ἄλλου δὲν ἀγνοεῖ τοῦτο ἡ ἰθύνουσα Ἐκκλησία, ἥτις, ἐπὶ παραδείγματι, συγχρονίζει τὸ κήρυμά της πρὸς τὰς ἀνάγκας τῶν χρόνων. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἱστορία τῆς ἀγιογραφίας ἡμῶν τοῦτο διδάσκει. Ἄλλη ἦτο ἡ μορφή τῆς τέχνης τῶν κατακομβῶν, ἄλλη ἢ ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ, ἄλλη ἐπὶ Μακεδόνων, ἄλλη ἐπὶ Παλαιολόγων, ἄλλη ἢ μεταβυζαντινῆ¹⁴, ὡς ἀνωτέρω εἴπομεν. Ἐνῶ δηλ. ἡ τέχνη καθ' ὅλας τὰς ἐποχὰς παρέμεινε μί α κατὰ τὴν οὐσίαν καὶ τὸ πνευματικὸν περιεχόμενον, ἡ μορφή ὅμως αὐτῆς συνεχρονίζετο, ἦτοι ἡ τεχνοτροπία τῆς ὑφίστατο ἐξέλιξιν, ἡ εἰκονογραφία της ἐπλουτίζετο¹⁵, ὅπως ἀκριβῶς συμβαίνει σήμερον καὶ εἰς τὸ κήρυγμα ὑπερπαραμένει τῇ οὐσίᾳ Χριστοκεντρικόν, καίτοι πλουτίζεται διὰ τῶν ἐπιστημονικῶν καὶ ψυχολογικῶν δεδομένων, ἦτοι συγχρονίζεται ὡς πρὸς τὴν μορφήν αὐτοῦ, ἥτις ὅμως δὲν παύει ποτὲ νὰ εἶναι ἡ ἐκκλησιαστικὴ.

Εἶναι ἀρκετὰ νομίζομεν τὰ παραδείγματα τῶν μεγάλων ζωγράφων τῆς Ὀρθοδοξίας, ἦτοι τοῦ Μιχαὴλ Δαμασκηνοῦ καὶ τοῦ Θεοφάνους (τοῦ πρώτου ἀποτελέσαντος σταθμὸν διὰ τὰς φορητὰς εἰκόνας τοῦ δὲ δευτέρου διὰ τὰς τοιχογραφίας)¹⁶ διὰ νὰ πεί-

14. Πρὸς σχετικὴν σύγκρισιν ἀκριβῶς παραθέτομεν τὸν εἰς τὸν Σκευοφυλάκιον τῆς Παναγίας τῆς μονῆς Τουρλιανῆς ἐν Ἀνω—Μερᾷ Μυκόνου ἀποκειμένον χρυσοκέντητον Ἐπιτάφιον τοῦ 1815. Παρατηρῶν τις τὸν Παλαιολόγειον Ἐπιτάφιον εἰς Νερεζί, περὶ οὗ διελάβομεν ἐν τοῖς πρόσθεν (βλ. καὶ πίν. προηγ. φύλ. «Ἐκκλησίας») καὶ τὸν Ἐπιτάφιον τῆς Μυκόνου, ἀντιλαμβάνεται ἀμέσως τὴν διαφορὰν τῆς τέχνης.

15. Ἐννοεῖται ὁ πλουτισμὸς τῆς ἀφεώρα εἰς στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα δὲν ἀντέκειντο εἰς τὸ δόγμα καὶ τὴν ὀλην φύσιν τῆς ἀγιογραφίας.

16. Κ. Καλοκύρη, ἐνθ' ἀν. σελ. 176, 177. Καὶ ὁ Ευγγόπουλος, ἐνθ' ἀν. σελ. 136 σημειοῖ: «Ὁ Δαμασκηνὸς εἶναι διὰ τὴν ζωγραφικὴν τῆς φορητῆς εἰκόνας ὅ,τι ὁ Θεοφάνης διὰ τὴν τοιχογραφίαν».

Μιχαὴλ Ἀρχάγγελος.
Ἐκ θύρας τοῦ ναοῦ ἀγ. Βλασίου Μυκόνου (18ος αἰών).

12. Περὶ αὐτῆς βλ. Millet, Recherches sur l' iconographie, σ. 688-690. Dalton, East Christian Art, Oxford 1925, σελ. 237 ἐξ. Sotiriou, Die byzantinische Malerei des XIV Jahrh. in Griechenland, εἰς «Ἑλληνικά», Ἀθήναι 1928, σελ. 95-113. Muratoff, La peinture byzantine, σ. 149 ἐξ. Καλοκύρη, Αἱ βυζαντ. Τοιχογραφίαι, σελ. 167. Ευγγόπουλος, ἐνθ' ἀν., σ. 3 ἐξ.

13. Βλ. σχετικῶς τὸ ἡμέτερον ἔργον «Αἱ βυζ. τοιχογραφίαι τῆς Κρήτης» σελ. 167-177, ἐνθα καὶ ἡ σχετικὴ βιβλιογραφία.

σωσιν ἐπὶ τῶν ἀνωτέρω. Καὶ ὁ μὲν καὶ ὁ δὲ παρέμειναν πιστοὶ εἰς τὸ πνεῦμα τῆς βυζαντινῆς ἀγιογραφίας (καὶ δὴ τῆς Παλαιολογείου) καίτοι, καὶ ὁ μὲν καὶ ὁ δὲ¹⁷, προσέλαβον εἰς τὸ ἔργον των στοιχεῖα τῆς Ἀναγεννήσεως, τὰ ὅποια ἕμως ὑπέταξαν καὶ ἔλως ἀφωμοίωσαν διὰ τῆς ἰσχυρᾶς καλλιτεχνικῆς των προσωπικότητος. Ἀμφότεροι διὰ τῆς μετουσιώσεως τῶν δανείων καὶ τοῦ ἐνιαίου αἰσθήματος τῆς μορφῆς (ἥτις πάντοτε παρέμεινεν ἡ βυζαντινὴ), ἐπέτυχον τὴν ἀπόλυτον ἐνότητα εἰς τὰ ἔργα των, ἐνῶ ταυτοχρόνως ἐνεφάνισαν ἀναζωογονημένην τὴν παράδοσιν καὶ οἰκειάν εἰς τὸ πνεῦμα τῶν χρόνων των. Τὸ παράδειγμα αὐτῶν ἠκολούθησαν καὶ ἄλλοι ἀγιογράφοι, με ἀποτελέσματα βεβαίως σχετικὰ πρὸς τὰς ἱκανότητας, τὰς ὁποίας διέθετον πρὸς τοιαύτην γόνιμον σύγκρασιν... Δύο αἰῶνας, ἐξ ἄλλου, πρὸ τοῦ Δαμασκηνοῦ καὶ τοῦ Θεοφάνους, ὁ Μανουὴλ Πανσέληνος ἀνακαινίζει τὴν ὀρθόδοξον ἀγιογραφίαν καὶ καθίσταται ὁ μέγας σταθμὸς εἰς αὐτήν, διὰ τῆς προσλήψεως ρεαλιστικῶν στοιχείων—συμφώνως πρὸς τὸ ὅλον πνεῦμα τοῦ 14ου αἰῶνος—τὰ ὅποια ἕμως, κατὰ θαυμαστὸν τρόπον, ἐντάσσει εἰς τὸ ρωμαλέον ἔργον του, ἀφομοιώνει καὶ ἐξιδανικεῖ, χωρὶς οὐδόλως νὰ ἀλλοιώσῃ τὸν αὐστηρῶς ὀρθόδοξον χαρακτήρα τῆς τέχνης.

5. Θεμελιώδης προϋπόθεσις πραγματικῆς ἀναγεννήσεως τῆς εἰκονογραφίας. Οἱ κίνδυνοι.— Ὁ ἡγετικὸς ρόλος τῆς Ἐκκλησίας.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω λεχθέντων συνάγεται ὅτι τὸ προέχον σήμερον, διὰ μίαν οὐσιαστικὴν ἀνθησιν, εἶναι ἡ ἐμβάθυνσις εἰς τὸν ὅλον χαρακτήρα τῆς ἡμετέρας ἀγιογραφίας καὶ ἡ, κατόπιν τούτου, μετὰ περιστῆς διακρίσεως καὶ «φόβου Θεοῦ» ἀναζήτησις τῶν ὁμολογουμένως ἀξιολόγων ἐκείνων συγγενῶν στοιχείων ἐκ τοῦ συγχρόνου καλλιτεχνικοῦ πνεύματος, τὰ ὅποια, ὡς νεώτερα, μόνον νέαν πνοὴν θὰ εἶναι δυνατὸν νὰ ἐμψυήσωσι εἰς τὴν ἀγιογραφίαν, χωρὶς τὸ παράπαν νὰ ἀλλοιώσωσι τὸν διὰ τῶν αἰῶνων χαρακτήρα τῆς. Καὶ λέγομεν ὅτι τὰ νεώτερα ταῦτα στοιχεῖα ἀπαιτοῦνται μόνον διὰ τὴν ἐμφύσησιν τῆς νέας πνοῆς εἰς τὸν κορμὸν τῆς εἰκονογραφίας, διότι ἡ ἀναγέννησις θὰ προέλθῃ ἐκ τῶν ἑνδον, ἥτοι ἐκ τῶν δυνάμεων αὐτοῦ τούτου τοῦ σώματος τῆς ἀγιογραφίας, ὅπερ ἕμως θὰ τονωθῇ, θὰ ἀναζωογονηθῇ καὶ θὰ συγχρονισθῇ¹⁸ διὰ τοῦ ἐμβολιασμοῦ τῶν καλλιτεχνικῶς ὁμολόγων καὶ ὀρθοδόξως ὑγιῶν στοιχείων τούτων. Τοῦτο δὲν εἶναι ἔργον εὐκόλον, οὐδὲ ἐνδὸς ἀνθρώπου, οὐδ' ἐπιτυγχάνεται ἀπὸ τῆς μιάς ἡμέρας εἰς τὴν ἄλλην. Θὰ ἀπαιτήσῃ ἴσως χρόνον μακρὸν, ἀφοῦ προηγηθῇ ἡ γνῶσις τῆς οὐσίας τῆς βυζαντινῆς ἀγιογραφίας καὶ ἡ πλήρης

μαθητεία τῶν ἀγιογράφων εἰς τὰ βυζαντινὰ πρότυπα, τὰς ἀκωνώτους αὐτὰς πηγὰς διὰ τὰς μεγάλας ἐμπνεύσεις.

Ἐν ἐναντία περιπτώσει, ἡ συστηματικὴ (ἐπιλογή) καὶ ἐπανάληψις κλασσικῶν προτύπων τῆς ἀγιογραφίας θὰ ὀδηγήσῃ, διὰ τοῦ ἀκάρπου «ἐκλεκτισμοῦ», εἰς τὸν φορμαλισμὸν, τὸν τόσον ἐπικίνδυνον διὰ τὴν ζωὴν τῆς τέχνης. Ὁ φορμαλισμὸς οὐδὲν ἕτερον θὰ ἐμφανίσῃ εἰμὴ ξηρὰ ἀντίγραφα, μεταφερόμενα πολλάκις καὶ ἐντασόμενα εἰς χῶρον ἀκατάλληλον ὡς πρὸς τὸ εἶδος καὶ τὰς διαστάσεις. Ἡ τέχνη δηλ. οὕτω θὰ κινδυνεύσῃ νὰ λάβῃ τὴν μορφήν μηχανικῆς καὶ ἀψύχου ἐπαναλήψεως τῶν αὐτῶν, ὃν τρόπον ἀκριβῶς ἐπαναλαμβάνονται ὑπὸ δοκίμων ἀντιγραφῶν ἐν τοῖς Μουσείοις τῆς Εὐρώπης, ἔργα μεγάλων ζωγράφων τῆς Ἀναγεννήσεως. Ἡ τακτικὴ ἕμως αὕτη, ἂν δὲν ὀδηγήσῃ εἰς τὸν καλλιτεχνικὸν μαρασμὸν, θὰ καλλιεργήσῃ ἴσως τὸ πνεῦμα τῆς ἀναπαλαιώσεως καὶ οὐχὶ τῆς ἀναγεννήσεως τῆς ὀρθοδόξου τέχνης.

Ἄλλὰ πρέπει, νομίζομεν, ἐνταῦθα, νὰ σημειώσωμεν καὶ ἕτερον τι. Τὸ ὁσημέραι δηλ. αὐξάνομενον ρεῦμα πρὸς τὴν πατροπαράδοτον ἀγιογραφίαν, ἡ ἀρξαμένη ὑπὸ πολλῶν ἰδιωτῶν καὶ ξένων, ἰδίᾳ τουριστῶν, ζήτησις εἰκόνων βυζαντινῆς τεχνοτροπίας κ.τ.τ. δημιουργεῖ παρ' ἡμῶν «συρμὸν» τινα περὶ τὰ βυζαντινὰ, ὅστις, ἐκ τοῦ ὑψηλοῦ καὶ καθαρῶς καλλιτεχνικοῦ ἐπιπέδου ἐφ' οὗ τοποθετοῦσι τὴν ἀγιογραφίαν οἱ πραγματικοὶ καλλιτέχναι, καταβιβάζει αὐτήν εἰς τὴν ἀγοραϊκὴν καθημερινότητα. Πρὸς τὸν συρμὸν αὐτὸν σπεύδουσι νὰ συμμορφωθῶσι ζωγράφοι μετρίας ποιότητος καὶ ἀδῆλων, ὡς εἰκὸς, κατευθύνσεων. Οὗτοι, ἄνευ τῆς ἰδίας περὶ τὴν βυζαντινὴν τέχνην ἱκανότητος καὶ τῆς σχετικῆς προπαιδείας, μεταμφιέννυνται, γάρνι τοῦ ὀφέλους, ἀπὸ τῆς μιάς ἡμέρας εἰς τὴν ἄλλην, ἀπὸ κοσμικοὶ ζωγράφοι εἰς βυζαντινοὺς ἀγιογράφους (!), ἐπὶ κινδύνῳ διαμορφώσεως παρ' ἡμῶν, ὀλίγον κατ' ὀλίγον εἰδούσις τινὸς Madonneri¹⁹, βεβαίως ποιότητος πολὺ κατωτέρας τῆς τάξεως ἐκείνων. Καὶ ἐντυπωσιάζουσι μὲν οὗτοι πιθανῶς τὰς μάζας διὰ τῶν ὠραιοποιουμένων ἀντιγράφων των, ἀσφαλῶς δὲ καὶ πολλοὺς τῶν τουριστῶν ἀλλά, ἐν τῇ πραγματικότητι—διὰ τῶν ἀτέχνων τῆς «βιομηχανοποιήσεως» ἔργων των ζῆμιουσιν εἰς τὴν ἐκτίμησιν τῶν ὄντως ἐκ τῆς παραδόσεως ἐμπνευσμένων δημιουργημάτων καὶ εἰς τὴν ὀφειλομένην καλλιέργειαν τοῦ λαϊκοῦ αἰσθητηρίου διὰ τὴν ἀντίληψιν τῆς ποιότητος τῆς ἀληθοῦς ὀρθοδόξου τέχνης. Ἄλλ' εὐνόητον ὅτι δὲν πρέπει νὰ γίνηται σύγχυσις οὔτε μεταξὺ τοῦ συρμοῦ τούτου καὶ τῆς μεγάλης καί, ὑψηλῆς φύσεως, κινήσεως περὶ τὰ βυζαντινὰ, οὔτε μεταξὺ τῶν τεχνιτῶν αὐτῶν καὶ τῶν

17. Ὁ Δαμασκηνὸς ἐξετέλεσε καὶ εἰκόνας προφανῶς ἰταλιζούσης τεχνοτροπίας, (πιθανῶς κατὰ τὰ προηγηθέντα τῆς ὀριμότητος του στάδια) ἴσως δὲ κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν τῶν παρραγγελιοδοτῶν. Πρβλ. Μ. Χατζηδάκην ἐν «Κρητ. Χρον.» Δ', 1950 σελ. 392 ἐξ.

18. Εὐνόητος, νομίζομεν, ἐνταῦθα ἡ σημασία τοῦ ὄρου. Οὐδόλως ἔχει τὴν κοσμικὴν ἔνοιαν.

19. Οὐχὶ τοῦτ' αὐτὸ τοιοῦτων. Madonneri ὀνομάσθησαν οἱ μετρίας συνήθως ποιότητος τεχνῖται ἐκεῖνοι τοῦ 16ου καὶ 17ου αἰῶνος, οἱ ὅποιοι ἐν Ἰταλίᾳ καὶ δὴ τῇ Βενετίᾳ ἀντέγραφον κυρίως βυζαντινὰς εἰκόνας τῆς Θεοτόκου (Madonna), αἵτινες εἶχον ἀρκετὴν ζήτησιν καὶ δι' ὃν ἐπετύγχανον ἰκανὰ κέρδη. Ἐλλήνας Madonneri βλ. ἐν G e r o l a G. Monumenti Veneti nell' isola di Creta, II σελ. 312.

πράγματι άγιογράφων²⁰, ών τά έργα άναμφιβόλως φανερώνουσι τήν πνευματικήν άγωνίαν τών άληθινών καλλιτεχνών, τών προβληματιζομένων επί τών πηγών τής ιερᾶς τέχνης τής Έκκλησίας. Οί άνωτέρας ποιότητος καλλιτέχναι ούτοι (καθώς και οί μαθηταί αυτών και άλλοι νεώτεροι τούτοις στοιχοῦντες) άσχέτως τών, έξ ιδιοσυγκρασίας ή πεποιθήσεως, προτιμήσεων αυτών μεταξύ τής βυζαντινής τέχνης τών διαφόρων περιόδων, είναι άξιοι πάσης τιμής διότι δια τής επανόδου αυτών πρὸς τά γνήσια βυζαντινά και μεταβυζαντινά πρότυπα επέτυχον τήν άσφαλή προϋπόθεσιν ήτις, όλίγον κατ' όλίγον—παρομαρτούντων τών σημειωθέντων λόγων—θά όδηγήσῃ εις τήν νέαν άνθιση τής ορθοδόξου άγιογραφίας.

Πρὸς έπίσπευσιν όμως τής λίαν έφετῆς άναγενήσεως ταύτης και προφύλαξιν εκ τυχόν όλισθημάτων δυναμένων νά έπιβραδύνωσιν αυτήν, δεόν όπως λάβῃ πάλιν τήν τέχνην ουσιαστικώς υπό τήν αιγίδα αυτῆς ή ιθινοῦσα Έκκλησία. Δύο τουλάχιστον «Ανώτεροι Σχολαί Ορθοδόξου Άγιογραφίας» ιδρύμεναι υπό τής Έκκλησίας και λειτουργοῦσαι υπό τήν κατεύθυνσίν τῆς είναι άπραϊττοι σήμεραν παρ' ήμίν, όπως έγένετο ήδη εις άλλας ορθοδόξους χώρας. Οί Δαμασκηνοί και οί Θεοφάναι, οί Τζάνε και οί Σκοῦφοι και πλήθος άλλων μεγάλων άγιογράφων, δέν προήλθον εκ κοσμικῶν έργαστηρίων άλλ' εκ τών κόλπων τής Έκκλησίας²¹. Είς τας σχολάς αυτάς, παραλλήλως πρὸς τήν τεχνικήν τής άγιογραφίας, τήν τεχνοτροπιάν και τήν εικονογραφίαν τῆς, θά διδάσκονται και ή ιστορία τής Λατρείας, και ή Λειτουργική και τά θεμελιώδη τοῦ Δόγματος και τής Χριστιανικῆς Αισθητικῆς (ως λ.χ. ο άρχιτεκτονικός χώρος τοῦ ναοῦ έν σχέσει πρὸς τά εικονογραφικά προγράμματα) και ιδία ή σχέσις πάντων αυτών πρὸς τήν άγιογραφίαν.

Έφ' όσον δέ άναντιρρήτως ή ορθόδοξος άγιογραφία είναι τά μάλιστα συνδεδεμένη πρὸς τήν λατρείαν και τήν Παράδοσιν τής ορθοδόξου Έκκλησίας, εις τήν Έκκλησίαν έπαφίεται οὔ μόνον ή επί τής σχέσεως ταύτης διαφώτισις τοῦ πληρώματός τῆς, αλλά και ή ενημέρωσις τής Οίκουμενικῆς Κινήσεως και ή εύρεϊα προβολῆ εις αυτήν και ταύτης τής τοιαύτης φύσεως και σπουδαιότητος κληρονομίας τῆς.

ΕΠΙΛΕΓΟΜΕΝΑ

1. Η έπιχειρηθεϊσα έν τῇ μελέτῃ ταύτῃ εξέτασις τῆς μορφῆς και τοῦ περιεχομένου τής ορθοδόξου άγιογραφίας καθώρισε τήν ούσίαν αυτῆς, ήτις συνίσταται εις τήν προσπάθειαν εκφράσεως τοῦ ά γ ί ο υ, έπερ καλλιτεχνικώς ύπηρετεϊται δια τής αισθητικῆς κατηγορίας τοῦ «ύψηλοῦ»²², τοῦ διεγείροντος τόν θαυμασμόν

20. Ονόματά τινα έξ αυτών έμνημονεύσαμεν άνωτέρω.

21. Ο Μιχ. Δαμασκηνός είχε πιθανώτατα τὸ έργαστήριόν του εις τήν μονήν Βροντησίου Κρήτης, ο Θεοφάνης ήτο μοναχός, ο Έμμαν. Τζάνεσ και ο Φιλόθεος Σκοῦφος ήσαν ιερεϊς.

22. X. Άνδροῦτσου, Ψυχολογία, έν Αθήναις 1934, σελ. 306. Χαρακτηριστικώς σημειοῖ ο άείμνηστος συγγραφεύς: «Τὸ ύψηλόν είναι ή αισθητοποίησις τῆς ιδέας τοῦ άπειρου, ως τοιοῦτον δέ εκπλήσσει μάλλον και έμποιεϊ θαυμασμόν ή άρέσει...» Πρβλ. γενικώτερον F. U n h u c h, Der Begriff des Erhabenen, 1898. L i p p s Th., Ästhetik, 2, εκδ. 2α, 1921, σ. 76 και Π. Α. Μιχελῆ, Αισθητικῆ θεώρησις τής Βυζαντινῆς τέχνης, Αθήνα 1946.

και τὸ δέος. Έγένετο οὔτω φανερόν ότι «οὔκ από τῆς διαπλάσεως οὔδ' από τοῦ χρώματος, άλλ' από τῆς διακονίας»²³ κυρίως εις τά ύψηλά ιδεώδη τής Πίστεως αξιολογεϊται ή ορθόδοξος τέχνη, αποτελεί δέ σφάλμα θεμελιώδες ή παραθώρησις τῆς άρχῆς αυτῆς, κατὰ τήν εξέτασίν τῆς.

Έσημειώθη έν συνεχείᾳ ότι ή «διακονία» αυτῆ καθορίζει τήν τέχνην αυτῆν ειδικώτερον ως τέχνην τοῦ δό γ μ α τ ο ς και τοῦ β ά θ ο υ ς τῆς ύψηλῆς ορθοδόξου Θεολογίας και τέχνην λειτουρ γ ι κ ῆ ν, ένι λόγω δέ, τέχνην άναποσπάστως συνδεδεμένην πρὸς τήν ορθόδοξον λα τ ρ ε ι α ν²⁴.

Άκολουθως έλέχθη ότι ίνα άνταποκριθῆ πρὸς

23. Χρυσόστομος Πρβλ. σελ. 16 τῆς προκειμένης μελέτης.

24. Η οὔτως έχουσα έργασία ήμῶν άπετέλεσεν άρχαιολογικήν, αισθητικήν και δογματικήν έρμηνείαν τῆς καθ' ήμᾶς ζωγραφικῆς και, δια τῆς τοιαύτης έρεῦνης, συμβολήν εις τήν ορθόδοξον λατρείαν.

Τά άρχαιολογικά δεδομένα καθώρισαν ήμίν τήν ιστορικήν εξέλιξιν τῆς άγιογραφίας κατ' άρχάς ως συμβολικῆς, ακολουθῶς ιστορικῆς, δογματικῆς και έιτα άφηρηματικῆς τέχνης. Τά δεδομένα τών κατακομβῶν (ιχθύς, άμνός, καλὸς ποιμὴν κλπ.), έιτα δέ τά τών ιστοριῶν τών ναῶν μετα τὸν θρίαμβον τοῦ Χριστιανισμοῦ και ιδία, ή μετα τήν εικονομαγίαν διαμόρφωσις τών εικονογραφικῶν κύκλων και ή δογματικῆ έξαρσις τῆς εικονογραφίας, έγένοντο προϋποθέσεις τῆς έρμηνείας τῆς ιερᾶς ταύτης τέχνης. Τήν άρχαιολογικήν έρμηνείαν έξ άλλου προσδιώρισεν ή δια τῆς άρχαιολογίας γνώσις τών μνημείων τῆς ζωγραφικῆς τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου (ορθοδόξου και μή), αί μεταξύ τούτων συγκρίσεις, ή βεβκίωσις τών περιόδων τῆς εικονογραφῆσεως και τών ειδῶν τῆς άγιογραφίας.

Η αίσθητικῆ έρμηνεία τῆς ήμετέρας άγιογραφίας συνίστατο οὔ μόνον εις τήν από άπόψεως περιεχομένου τῆς τέχνης βεβαίωσιν τῆς κατηγορίας τοῦ άγίου ως ιδανικοῦ αυτῆς (έν αντιθέσει π.χ. πρὸς τὸ κάλλος τών άρχαίων, αλλά και εις τήν, έξ άπόψεως μορφολογικῆς, διακριβωσιν τῆς επιδιώξεως άποδόσεως δι' αυτῆς τῆς ύψηλῆς πνευματικῆς άτμοσφαιρας τοῦ «καινουγενέτους» δια τῆς θ. Χάριτος κόσμου. Τήν μορφολογικήν αυτῆν εκφρασιν καθώρισαν τόσον ή δια λελογισμένης γρήσεως χρωμάτων Ιστορήσις τών ιερῶν μορφῶν, περικλειομένων έντός χαρακτηριστικῶν περιγραμμάτων, όσον και ή δια πλουσιωτέρων γρωμάτων και δια φωτισιάσεως άπόδοσις τοῦ όγκου αυτών και τών λεπτομερειῶν των. Όμοίως δια τῆς αισθητικῆς έρμηνείας έξητάσθη ή ιδεαλιστικῆ σχηματοποίησης (ώτων, ρινός, οφθαλμῶν, κ.λ.π.), και ή ήθελημένη άποφυγῆ τῆς άνατομικῆς άληθείας (σώματα—δάκτυλα, κ.τ.τ.), δι' ών άποδίδεται ή «θεία άλλοίωσις», ήτοι ή πνευματοποίησης τών αισθητηρίων. Τήν πνευματικότητα τῆς άγιογραφίας έβεβαίωθη ότι εκφράζει και ή αισθητικῆ τῆς πτυχολογίας τών ένδυμάτων, ήτις έμφανίζεται έν γεωμετρικῇ ρυθμικῇ σχηματοποίησει, ή «ύπέρθεσις» τών μορφῶν, ή «άνεστραμμένη προοπτικῆ» και τέλος ο ρεαλισμός, δστις όμως κέκτῃται «ύπερπροσωπικόν» χαρακτήρα. Τά «άντίθετα» ταῦτα πρὸς τά φυσικώς δεδομένα και δίως ίσως «παράδοξα» (ή και, φαινόμενα, ως παράλογα) τῆς αισθητικῆς τῆς ορθοδ. ζωγραφικῆς οὐδῶλως πρέπει νά εκπλήττωσι, γνωστῆς καθισταμένης τῆς ιδέας, ήν εκφράζουσι. Είναί, άναμφιβόλως σύμφωνα πὸς τά πνευματικά ιδεώδη τῆς Έκκλησίας, υπενθυμιζουσι δέ και τήν άνάλογον βεβαίωσιν τοῦ άποστόλου Παύλου, ότι και «ὁ Θεός εὐδόκησε δια τῆς μ ω ρ ί α ς τ ο ῦ κ η ρ ῶ γ μ α τ ο ς» ίνα έπιτελέσῃ τὸ κοσμοσωτήριον έργον του (Κοριν. Α', 1 24. Τῆς φαινομενικῆς, βεβαίως, μωρίας κατὰ τήν σοφίαν τών ανθρώπων).

Η δέ δογματικῆ έρμηνεία τῆς ορθοδ. άγιογραφίας έστηρίχθη εις τήν σχέσιν τών έργων αυτῆς πρὸς τήν όλην, γενικώτερον, ορθόδοξον θεολογίαν, τὸ ορθόδοξον δόγμα και τὰς σχετικὰς γνώμας τών Πατέρων τῆς Έκκλησίας. Τήν έρμηνείαν αυτῆν ύπηγόρευσεν ή έννοια, ήν κέκτῃται ο Χριστός επί τοῦ τρούλλου (Παντοκράτωρ, Πατήρ έμμ και Υιός=«όμοούσιον», Δημιουργός, Σωτήρ, Κριτής), ή Πλατυ-

τούς σκοπούς αυτούς, τούς καθορίζοντας τὸ περιεχόμενόν της, ἡ ἡμετέρα ἀγιογραφία ἐνεδύθη ἀνάλογον πρὸς τοῦτο μορφήν, ἥτοι ἐδημιούργησεν ἔργα εἰδικῆς μορφολογικῆς συλλήψεως ἀπομακρύνοντα τὸν πιστὸν ἀπὸ τὴν φυσικὴν πραγματικότητα καὶ ἀνάγοντα αὐτὸν εἰς τὸν ἀναγεννηθέντα διὰ τῆς θείας Χάριτος κόσμον. Τὴν ἰδέαν ταύτην ἐκφράζουσιν ἡ συμβατικὴ παράστασις τοῦ χώρου καὶ ἡ ὅλη ἀντιρραλιστικὴ τεχντροπία ἡ ἀφορῶσα εἰς τὰ πρόσωπα καὶ τὰ ἀντικείμενα τῆς εἰκονογραφίας.

Ἐβεβαιώθη εἶτα ὅτι καίτοι ἡ ἡμετέρα ἀγιογραφία εἶναι τέχνη καθαρῶς ἰδεαλιστικὴ ὅμως αὕτη δὲν ἀγνοεῖ καὶ τὸ ρεαλιστικὸν στοιχεῖον ὅπερ μάλιστα γίνεται χαρακτηριστικῶς δηλωτικὸν αὐτῆς κατὰ τὴν περίοδον τῶν Παλαιολόγων. Ἄλλ' ὁ ρεαλισμὸς οὗτος καὶ τότε καὶ εἰς πᾶσαν περίοδον τῆς τέχνης ταύτης δὲν ἀπετέλεσε δουλικὴν μίμησιν ζώντων προτύπων ὅπως συνέβη εἰς τὴν θρησκευτικὴν τέχνην τῆς Δύσεως, ἥτις ἔλαβε φυσικὰ πρόσωπα ὡς ὑποδείγματα (modèles) διὰ τὴν παράστασιν τῶν ἁγίων της. Εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς εἰκονογραφίαν ὁ ρεαλισμὸς, ἐντασσόμενος εἰς τὸ ὅλον ὑπερβατικὸν της κλίμα, ἐξιδανικεύεται καὶ ἐξευγενίζεται μεταποιούμενος εἰς στοιχεῖον ὑψηλῆς ἐκφράσεως.

Ἄν καὶ δι' ὅλης τῆς μετὰ χεῖρας μελέτης ἀπεδείχθη ἡ σχέση τῆς ἀγιογραφίας πρὸς τὴν λατρείαν ὅμως, καὶ δι' ἰδίου κεφαλαίου, ὑπεγραμμίσθη ὁ δεσμὸς οὗτος, ἀναπτυχθέντος εἰδικώτερον ὅτι ἡ εἰκονογραφία αἰσθητοποιεῖ καὶ ὑπομνηματίζει ὅ,τι «μυστικῶς» τελεῖται ἐν τῇ λατρείᾳ. Ἡ ὀρθόδοξος ἀγιογραφία οὕτω προβάλλεται ὡς ἀναπόσπαστον στοιχεῖον τῆς ὀρθοδόξου λατρείας. Ἄλλὰ τὴν σχέσιν εἰκονογραφίας καὶ λατρείας ἐδείξεν ἐπίσης ἡ δηλωθεῖσα ὑφ' ἡμῶν κοινὴ ἐκδοχὴ τῆς ἐννοίας τοῦ χρόνου καθ' ἣν δηλ. «λειτουργικῶς» αἰρονται τὰ ὅρια τοῦ παρελθόντος, παρόντος καὶ μέλλοντος, τοῦ τε παρελθόντος καὶ τοῦ μέλλοντος θεωρουμένων καὶ ὡς ἀμέσου παρόντος. Εἰς τὸ διαρκὲς

τέρα εἰς τὸ τεταρτοσφαίριον τῆς κόγχης τοῦ Ἱ. Βήματος (ἐκφρασις τῆς ἐνσαρκώσεως τοῦ Θεοῦ Λόγου) καὶ οἱ ἅγιοι ἐν τῷ λοιπῷ χώρῳ τοῦ ναοῦ (=οὐρανοπολίται, «ἐνδεδυμένοι τὴν δόξαν οὐχὶ τῶν ἐπιγείων, ἀλλὰ τῶν οὐρανίων»). Ἄλλ' ἰδίᾳ δογματικὴν ἐρμηνεῖαν κέκτηται ἡ παράστασις τοῦ Σωτήρος. Ἡ ὀρθοδ. τέχνη δηλ. δὲν παριστᾷ (ὡς ἡ Δυτικὴ) Αὐτὸν ὡς κατὰ φύσιν μόνον ὥραϊον ἄνθρωπον, διότι τοῦτο θὰ ἦτο νεστοριανίζον, ἐφ' ὅσον διὰ τοῦ ὑπερτονισμοῦ τοῦ φυσικοῦ στοιχείου θὰ ὑπεβάλλετο ἡ ἰδέα τῆς μιᾶς φύσεως (ἀνθρωπίνης) τοῦ «διπλοῦ τὴν φύσιν» θεανθρώπου. Ἄλλ' αὕτη εἰκονίζει τό, ἐν δογματικῇ ἐννοίᾳ, Π ρ ὁ σ ω π ο ν τοῦ Θεοῦ Λόγου (ἐν ᾧ ἡ ὑποστατικὴ ἐνωσις τῶν δύο φύσεων) διὰ τῆς ἰδεώδους δηλ. ἐκείνης μορφῆς, ἐν ἣ ἐξάιρεται ἡ Θεότης Αὐτοῦ καὶ ἡ «ὁμοθεὸς καὶ ὁμοτίμος» ἁγία σὰρξ Του. Ἡ δογματικὴ σημασία τῆς ἀγιογραφίας φαίνεται ὁμοίως καὶ ἐκ τοῦ τρόπου ἀπεικονίσεως δύο θεμελιωδῶν ἱερῶν σκηνῶν, ἥτοι τῆς Σταυρώσεως καὶ τῆς Ἀναστάσεως. Ἡ πρώτη δὲν ἐπιμένει εἰς τὴν παράστασιν τραγικοῦ δράματος ἀνθρώπου (ὡς συμβαίνει εἰς τὴν Δυτικὴν τέχνην), ἀλλ' ὑψοῦται εἰς τὴν ἐκφρασὴν τῆς ἐν τῷ σταυρῷ «τετελειωμένης» θυσίας (Τετέλειται), τοῦ μυστηρίου τῆς «κένωσης τοῦ ἀκένωτου» Λόγου. Ἡ δὲ δευτέρα, διὰ τοῦ τύπου τῆς εἰς Ἄδου Καθόδου, ἐκφράζει ὀλόκληρον δογματικὴν Θεολογίαν περὶ τοῦ ἐπιτευχθέντος ἔργου τοῦ Χριστοῦ διὰ τῆς Ἀναστάσεως (καθολικὴ λύτρωσις), ἣν οὐδόλως ἀποδίδει ἡ ἰταλικῆς ἐμπνεύσεως, ἀπροσδιόμιστος δὲ πρὸς τὴν ὀρθόδοξον παράδοσιν εἰκῶν, τῆς ἐκ λαρνακοειδοῦς τάφου ἐγέρσεως τοῦ Κυρίου.

τοῦτο παρὸν ὑψώσεν ἡ ἡμετέρα ἀγιογραφία τὰ ἱερὰ πρόσωπα καὶ γεγονότα, διὰ τῶν στοιχείων τῆς μορφολογίας της. Οὕτω γίνεται κατανοητὸν διατὶ τὰ ἱστορικὰ ἐπιτεύγματα τῆς ἱεραῆς ταύτης τέχνης ὁμιλοῦσι κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον εἰς τὰς καρδίας τῶν πιστῶν τῆς σήμερον καὶ τῆς αὔριον ὅπως ἀκριβῶς ὡμίλησαν καὶ εἰς τοὺς πιστοὺς τοῦ παρελθόντος. Ἄλλ' οὕτως ἐπίσης ἐννοοῦμεν διατὶ τὰ ὑ π ε ρ χ ρ ὶ ο ν κλασσικὰ ἔργα αὐτῆς εἶναι ἀνεπανάληπτα, ὅπως ἀκριβῶς εἶναι ὁ Παρθενῶν καὶ ἡ ἁγία Σοφία.

Πρὸς τούτοις ἐξετέθησαν αἱ κυριώτεραι κατευθύνσεις τῆς ἀγιογραφίας καὶ μάλιστα ἡ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἡμῶν κατευθύνσις ἣν χαρακτηρίζει ἡ ἐπάνοδος εἰς τὴν ὀρθόδοξον ζωγραφικὴν παράδοσιν, ἥτοι εἰς τὰ πρότυπα τῆς βυζαντινῆς καὶ μεταβυζαντινῆς ἀγιογραφίας. Παρὰ τὸν κίνδυνον, τὸ μὲν τοῦ φορμαλισμοῦ (εἰς ὃν δύναται νὰ ὀδηγήσῃ ἡ παρουσιαζομένη μεταξὺ τῶν ὁμολογουμένως καλλιτεχνῶν τάσις μιμήσεως καὶ ἐπαναλήψεως κλασσικῶν προτύπων τῆς βυζαντινῆς τέχνης) τὸ δὲ τῆς, ἐλκυοῦσης μετρίους κυρίως τεχνίτας, «μόδας τῶν βυζαντινῶν» (ἥτις διὰ τῶν ἀψύχων καὶ συνήθως «κακοποιημένων» ἀντιγράφων διαστρέφει τὸ αἰσθητήριον τῶν πολλῶν), ἐπαρκῶς ἐτονίσθη ὅτι, οἱ ἐξ ὑπερτέρων λόγων καλλιτέχναι οὗτοι ἀγιογράφοι, διὰ τῆς ἐμβαθύνσεως εἰς τὰς πηγὰς, εὔρον τὸν δρόμον πρὸς τὴν ἀναγέννησιν τῆς ἐν λόγῳ τέχνης. Διὰ τὴν ἀναγέννησιν αὐτὴν, ὁμοίως ὑπεδείχθη ὅτι—κατὰ τὸ παράδειγμα τῶν μεγάλων ἀγιογράφων τῆς Ὀρθοδοξίας, Πανσελήνου, Δαμασκηνοῦ καὶ Θεοφάνους—δέον νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν καὶ τὰ ὅλον πνευματικὸν κλίμα τῆς ἐποχῆς ἡμῶν καὶ τὰ συγγενῆ τυχόν πρὸς τὴν ὀρθόδοξον ἀγιογραφίαν στοιχεῖα τοῦ συγχρόνου καλλιτεχνικοῦ κόσμου. Ταῦτα, διὰ τῆς νέας πνοῆς τῶν θὰ ἀναζωογονήσωσι τὸ σῶμα τῆς ἀγιογραφίας, οὐτινος ὅμως ἡ ἀναγέννησις θὰ ὀφείλεται εἰς τὴν ἐνοῦσαν αὐτῷ πάντοτε ζωτικότητα.

Τέλος ἐσημειώθη ὅτι τὴν εὐδῶσιν τῆς ὅλης συγχρόνου κινήσεως δύναται νὰ ἐγγυηθῇ ἡ ὑπεύθυνος ὀρθόδοξος Ἐκκλησία, θέτουσα πάλιν τὴν τέχνην ὑπὸ τὴν κηδεμονίαν της, ἰδρύουσα «Ἀνωτέρας Σχολᾶς Ὀρθοδόξου Ἀγιογραφίας» καὶ διαφωτιζούσα ἐπὶ τῆς ἰδιαζούσης συμβολῆς αὐτῆς εἰς τὴν καθόλου λατρείαν.

(Τέλος)

ΚΩΝΣΤ. Δ. ΚΑΛΟΚΥΡΗΣ

Ἰγνητήης τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

«Χαίροις παρ' ἡμῶν, Μαρία Θεοτόκε, τὸ σεμνὸν καὶ σεπτὸν κειμήλιον ἀπάσης τῆς οἰκουμένης, ἡ λαμπρὴ ἡ ἄσβεστος, ὁ στέφανος τῆς παρθενίας, τὸ σκῆπτρον τῆς Ὀρθοδοξίας, ὁ ναὸς ὁ ἀκατάλυτος, καὶ χωρίον τοῦ ἀχωρήτου, ἡ μήτηρ καὶ παρθένος... Χαίροις, δι' ἧς οὐρανὸς ἀγάλλεται δι' ἧς ἄγγελοι καὶ ἀρχάγγελιοι εὐφραίνονται δι' ἧς δαίμονες φνυγαδεύονται δι' ἧς διάβολος πειράζων ἔπεσεν ἐξ οὐρανοῦ δι' ἧς πᾶσα ἡ κτίσις, εἰδωλομανία κατεχομένη, εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλήλυθεν δι' ἧς βάπτισμα ἅγιον γίνεται τοῖς πιστεύουσι δι' ἧς ἔλαιον ἀγαλιώσεως...».

(Κόριλλος Ἀλεξανδρείας).

ΑΙ ΠΕΡΙ ΚΛΗΡΟΥ ΙΔΕΑΙ ΤΟΥ ΚΟΡΑΗ

* Η Θ ο ς τ ὶ ν κ λ η ρ ι κ ὶ ν .

Δὲν ἀρκεῖ, ὅμως, μόνον ἡ μόρφωσις. Οἱ ἱερεῖς πρέπει νὰ εἶναι ἀστολισμένοι μὲ παιδείαν καὶ σεμνότητα βίου»⁴³. Καὶ ἀπὸ τοὺς χειροτονουμένους χρεωστεῖ νὰ ζητῇ ὁ χειροτονῶν ἔχι μόνον γράμματα ἀλλὰ καὶ καλὴν ἀνατροφὴν, χωρὶς τῆς ὁποίας τὰ γράμματα γίνονται συχνὰ πλεόν βλαβερὰ παρά ὠφέλιμα»⁴⁴. Ἡ δὲ μόρφωσις, ἀπαραίτητος διὰ τὴν διδασκαλίαν, δὲν νοεῖται ἂν δὲν συνοδεύηται καὶ ἀπὸ τὴν πράξιν. Οἱ ἱερεῖς πρέπει νὰ «χειραγωγῶν εἰς τὴν ἀρετὴν μὲ τὸ παράδειγμα τῆς ἀρετῆς των»⁴⁵. Ὁ διδάσκαλος τῶν ἄλλων πρέπει πρῶτος αὐτὸς νὰ ἐφορμώσῃ τὰ διδασκόμενα: «Ὅλοι, χωρὶς ἐξαιρέσειν, ἔχουσι χρεῖαν τῶν ἀποστολικῶν παραγγελμάτων· ἀλλ' ἀσυγκρίτως πλεόν τῶν κοσμικῶν χρεωστοῦν νὰ ἀσχολῶνται εἰς τὴν μελέτην καὶ πράξιν αὐτῶν οἱ ἱερωμένοι, διὰ νὰ ἔχωσι τὸ δίκαιον νὰ διδάσκωσι τοὺς κοσμικοὺς μὲ παρρησίαν, δείχνοντας μὲ τὴν μίαν χεῖρα τὸ Εὐαγγέλιον, καὶ μὲ τὴν ἄλλην, ὄλην εἰς ὧν τοὺς ὀφθαλμοὺς γυμνῆν καὶ τετραχλησιμένην τὴν ἰδίαν αὐτῶν διαγωγὴν, «προνοοῦμενοι καλὰ οὐ μόνον ἐνώπιον κυρίου, ἀλλὰ καὶ ἐνώπιον ἀνθρώπων»⁴⁶. «Αὐτοὶ εἶναι τὸ φῶς τοῦ κόσμου»⁴⁷... Αὐτοὶ εἶναι οἱ ὁδηγοὶ μας»⁴⁸... Αὐτοὶ εἶναι τὸ ἄλας τῆς γῆς, καὶ πῶς, αὐτοὶ πρῶτοι σαπημένοι ἔχουσι νὰ γαληνίσωσι εἰς τὰς ψυχὰς τῶν κοσμικῶν τὸν βρασμὸν τῶν παθῶν καὶ νὰ παύσωσι τὴν ἠθικὴν σῆψιν; Τὸ παραβολικὸν ἄλας τοῦτο φυλάσσει τὸν σύνδεσμον τῆς εἰρήνης καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ εἰς τὴν Πολιτείαν. «Ἐχετε ἐν ἑαυτοῖς ἄλας καὶ εἰρηνεύετε»⁴⁹ ἀπαράλλακτα ὡς καὶ τὸ ἀληθινὸν ἄλας ἐμποδίζει τὴν σῆψιν καὶ διάλυσιν τῶν φυσικῶν σωμάτων. Εἰς τὴν Ἐκκλησίαν οἱ καλοὶ προεστῶτες δημιουργοῦν τοὺς ὄντως καλοὺς χριστιανοὺς, εἰς τὴν πολιτείαν πάλιν οἱ καλοὶ κυβερνῆται λαμβάνοντες ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν ἱερέων καλοὺς χριστιανοὺς δὲν ἀπαντοῦν δυσκολίαν νὰ τοὺς καταστήσωσι καὶ καλοὺς πολίτας»⁵⁰. Τεραστία λοιπὸν ἡ κοινωνικὴ ἀποστολὴ τοῦ «καλοῦ προεστῶτος...». «Εἰς ἓνα λόγον... εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, μόνον οἱ νόμοι τοῦ Χριστοῦ πρέπει νὰ κυβερνῶσι καὶ τοὺς ποιμαίνοντας καὶ τοὺς ποιμαίνομένους... Ὁ ἐπιβαλλόμενος εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ζυγὸς τοῦ Χριστοῦ ἀνωμάσθη χρηστὸς καὶ ἐλαφρὸς»⁵¹ διὰ τὴν ὀφειλομένην ἐξ ἴσου ἱερωμένων καὶ κοσμικῶν ὑποταγὴν εἰς αὐτόν»⁵². Ἡ ἔλλειψις τῆς ὑποταγῆς ταύτης φθείρει τὴν θρησκείαν, ὅπως τὴν φθείρει καὶ ἡ ἔλλειψις προσοχῆς περὶ τὴν διαφύλαξιν τῆς ὁρθῆς

πίστεως. «Ἡ θρησκεία, ἔργον αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ, φθείρεται.... ἂν δὲν προσέχωσιν οἱ προεστῶτες αὐτῆς νὰ τὴν φυλάσσωσιν ἀκέραιον ὡς παρακαταθήκην ἐμπιστευθεῖσαν εἰς αὐτοὺς ἀπὸ τὸν ἀρχηγόν της καὶ νὰ μαρτυρῶσι τὴν ἀλήθειαν αὐτῆς μὲ τὴν διαγωγὴν των, ὡς ἄλλοτε τὴν ἐμαρτύρησαν ἄλλοι μὲ τὸ αἷμά των»⁵³. Ἡ καλὴ διαγωγὴ δὲν εἶναι ἄλλο τι ἢ ἡ διὰ τῶν ἔργων ἐπιβεβαίωσις τῶν κηρυττομένων, ἡ «μαρτυρία» τῆς ἀληθείας τῶν πιστευομένων, ἡ διὰ τῆς πράξεως ὁμολογία τῆς Πίστεως. Καὶ ἀπευθυνόμενος ὁ Κοραῆς πρὸς τοὺς Ἑλληνας τῆς ἐποχῆς του ἀναφωνεῖ: «Ἐπιθυμεῖτε, φίλοι ὁμογενεῖς, νὰ ἴσθε, νὰ μινεῖτε διὰ παντός, ὡς ἐπαγγέλλεσθε, χριστιανοί; σπουδάσετε ν' ἀποκτήσετε ἱερωμένους τῶν ὀντι χριστιανούς; καὶ τοιοῦτοι ἱερωμένοι, ἐχθροὶ φιλαρχίας καὶ πλεονεξίας, δὲν ἐξαλείφθησαν ὀλότλα ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα. Τούτων τὸ παράδειγμα ἀναγκάσετε καὶ τοὺς λοιποὺς νὰ ἔχωσι πάντοτε πρὸ ὀφθαλμῶν. Τρέφετέ τους ἐντίμως ὡς πατέρας, σέβαστέ τους ὡς διδασκάλους τοῦ Εὐαγγελίου»⁵⁴.

Ὁ σεβασμὸς οὗτος πρὸς τοὺς ἱερεῖς εἶναι ἀπαραίτητος. «Διότι ἀφοῦ μίαν φορὰν ὁ λαὸς φθάσῃ νὰ καταφρονῆσθαι τοὺς ἱερεῖς του, δὲν ἀργεῖ νὰ μεταφέρῃ τὴν καταφρόνησιν, ἢ καὶ τὴν ἀδιαφορίαν, καὶ εἰς αὐτὴν τὴν θρησκείαν»⁵⁵. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ διαγωγὴ τῶν κληρικῶν δέον νὰ ἦ τοιαύτη, ὥστε νὰ ἐμπνέῃ τὸν σεβασμὸν. «Ὀλίγοι ἰσχύουσι νὰ καταλάβωσιν ὅτι δὲν εἶναι δίκαιον νὰ ἀτιμάζεται ἡ θρησκεία διὰ τὴν ἀτιμὸν διαγωγὴν τῶν ὑπουργῶν της.... Πολὺ πλείτεροι κατὰ δυστυχίαν εἶναι οἱ συλλογιζόμενοι τοὺς ὀλεθρίους τούτους λογισμοὺς: «Ἄν ἡ ἀπὸ τοὺς ἱερεῖς μας διδασκόμενη θρησκεία ἦτον ἀληθὴς, ἔπρεπε πρῶτος αὐτοὺς νὰ πείσῃ εἰς τὰ παραγγέλματά της.... Οὔτοι τοῦτο μόνον διαφέρουσι ἀπὸ τοὺς ἄρχοντας καὶ σατράπας τῶν ἐθνῶν, ὅτι κατεστάθησαν Πανοσιώτατοι, Πανιερώτατοι καὶ Παναγιώτατοι σατράπαι τοῦ Χριστιανισμοῦ». Τοιαῦτα φρονήματα, τοιοῦτους ὀλεθρίους διαταγμοὺς γεννᾷ εἰς τὰς κεφαλὰς τῶν ἀπλῶν ἀνθρώπων ἢ κακὴ διαγωγὴ τῶν ἐκκλησιαστικῶν»⁵⁶. «Ὁποῖου βίου ἄνδρα χρεωστοῦν νὰ

53. Συμβ. τριῶν Ἐπισκ. σελ. XV-XVI.

54. Ἄτακτα 1 με'.

55. αὐτόθ. μγ'.

56. αὐτόθ. μγ'-μδ', πρβλ. Ἀριστοτ. Πολιτ. σελ. ριγ' ἰδ. ἀνωτ. Ὁ Κοραῆς διάκειται ἀσυμπαθῶς πρὸς τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς τίτλους (πρβλ. Ἄτ. 1, μ'), ἐν δὲ αὐτ. 2, ριγ'-ριθ' προτείνει μετὰ τῆς ἐπιφυλάξεως: «Τοῦτο ἔκρινα σημειώσεως ἄξιον ἔχι δογματικῶς, ἀλλ' ὑποβάλλων αὐτὸ εἰς τὴν κρίσιν τοῦ φιλοχριστοῦ τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας κληροῦ», (σελ. ριθ' ὑποσ.), τὴν καθιέρωσιν τῆς ὀνομασίας «ἐπίσκοπος» καὶ κατάργησιν τῶν ἄλλων τίτλων, θεωρῶν πρὸς τοῖς ἄλλοις, ὅτι ἡ χρησιμοποίησις τῶν διαφόρων ἐκκλησιαστικῶν τίτλων μὲ συνθετικὸν «τὸ ἐθνικὸν ὄνομα τῆς ἀρχῆς» καταλύει τὴν ἰσότητά, ἥτις δέον νὰ ἐπικρατῇ μετὰ τῶν Χριστιανῶν. Ὁ συλλογισμὸς οὗτος τυγχάνει βεβαίως ὑπερβολικὸς, τῶν ὀνομασιῶν τούτων δημιουργηθειῶν ἐκ τῆς ἀνάγκης ὅπως δοθῇ ὁ τεχνικὸς ὅρος εἰς ἐκάστην βαθμίδα τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱεραρχίας, ἥτις, ὡς ἀσκοῦσα διοικητικὴν ἐξουσίαν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ὑπόκειται βεβαίως εἰς τὰς αὐτὰς ἀνάγκας διαβαθμίσεως τῶν ἐν αὐτῇ διοικητικῶν ὀργάνων καὶ ὀνομασίας αὐτῶν, εἰς ἃς καὶ οἰοσδήποτε ἄλλος διοικητικὸς ὀργανισμὸς.

* Συνέχεια ἀπὸ σελ. 307 τοῦ προηγουμένου τεύχους.

43. Ἐπιστολ. III 844.

44. Ἐπιστολ. III 844.

45. Συμβουλ. ἡ' 21. Ἐπισκ. XIX.

46. Β' Κορ. ἡ' 21.

47. Ματθ. ε' 14-16.

48. Λουκ. στ' 39.

49. Μάρκ. θ' 50.

50. Ἄτακτα 3, ιε'-ισ', πρβλ. Ἐπιστολ. III 844.

51. Ἐνταῦθα ὑποσημειῖ ὁ Κοραῆς τὸ σχετικὸν γραφικὸν χωρίον Ματθ. ια' 30.

52. Ἐνθ' ἀνωτ. σελ. ιστ'-ιζ'.

ἐκλέγωσιν» οἱ ἐκλέγοντες⁵⁷ τοὺς κληρικούς «διὰ νὰ μὴ μακρολογῶ, τοὺς πέμπω εἰς τὰς περὶ ἐκλογῆς συμβουλὰς⁵⁸ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου»⁵⁹.

Διὰ νὰ παρεμποδίσῃ δὲ καὶ νομοθετικῶς τὴν εἰς τὸν κλῆρον εἴσοδον προσώπων μὴ μεμαρτυρημένης καλῆς διαγωγῆς προτείνει εἰς τὰς ἀνωτέρω ἀναφερθείσας «σημειώσεις εἰς τὸ προσωρινὸν πολίτευμα τῆς Ἑλλάδος» καὶ ἐν συνεχείᾳ τῆς περὶ γνώσεως τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης προτάσεώς του: «...Ἡ Ἐκκλησία δὲν δέχεται ἱερωμένον λειτουργὸν κανένα... ὅστις δὲν ἐκλέχθῃ διὰ σεμνὴν διαγωγὴν... ἀπὸ τοὺς Χριστιανούς τῆς κοινότητος ἢ παροικίας εἰς τὴν ὁποίαν μέλλει νὰ ἱερατεύσῃ»⁶⁰. Καὶ ἀπευθυνόμενος πρὸς τὸν ἱερέα λέγει: «Μένε ἀμετακίνητος εἰς τὴν ἀγαθὴν μερίδα, διὰ νὰ δοξάζεται ὁ Θεὸς ἐξ αἰτίας τῶν καλῶν σου ἔργων⁶¹. Φρόντιζε μάλιστα νὰ διδάσκῃς τὰ πρόβατά σου τὴν λογικὴν λατρείαν τοῦ Θεοῦ»⁶². Ὀλίγον δὲ κατωτέρω, κλειῶν τὰ προλεγομένα εἰς τὴν ὑπ' αὐτοῦ ἐκ τῆς Λατινικῆς εἰς τὴν Ἑλληνικὴν μεταφρασθεῖσαν «Συμβουλὴν τριῶν ἐπισκόπων», γράφει: «Ἡρόσεχε μάλιστα μὴ νομίσης ὅτι οἱ προσφερόμενοι καθημέραν εὐλαβεῖς ἀσπασμοὶ καὶ τίτλοι ἀπὸ τὸν λαὸν πληρώνονται ὡς χρέος εἰς σέ, ἂν σὺ πρῶτον δὲν πληρώσῃς τὰ μεγάλα καὶ ἀπαραίτητα σου χρέη εἰς αὐτόν. Ἄν ἀληθῶς ἐπαγγέλλεσαι διάδοχος τῶν Ἀποστόλων (καὶ ἂν δὲν τὸ ἐπαγγέλλεσαι, δὲν ἦσαι τίποτε), ἀπὸ τὸν λαὸν ἄλλην δαπάνην δὲν ἔχεις νὰ ζητῆς παρὰ τῆς τροφῆς σου καὶ τῶν ἐνδυμάτων τὴν πολλὰ μετρίαν δαπάνην»⁶³ καὶ ταύτην ἀφοῦ σὺ πρῶτον ἀγρυπνήσῃς, κακοπαθήσῃς καὶ δαπανηθῆς ὄλος⁶⁴ διὰ τοῦ λαοῦ τὴν σωτηρίαν. Ἀφοῦ δαπανήσῃς τὴν τόσον βαρεῖαν δαπάνην, ἀφοῦ προβάλλῃς ὄλους τοὺς καρπούς, ὅσους ἀπαιτεῖ ἀπὸ σέ τὸ Εὐαγγέλιον τότε πρόσμενε νὰ σέ γνωρίσῃ καὶ ὁ λαὸς καὶ νὰ σέ σεβασθῇ ὡς ἀληθινὸν ἀποστολικὸν ποιμένα του». Καταλήγει δὲ μὲ τὸ γραφικόν: «Ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς»⁶⁵.

Ὅτι δὲ ἡ εὐσέβεια καὶ ἡ καλὴ διαγωγή εἶναι χρησιμωτέρα καὶ ἀναγκαιότερα τῆς μορφώσεως καὶ ὅτι εἰς εὐσεβῆς ἱερεὺς κατορθώσας νὰ ἐπιβληθῇ τοῦ ποιμνίου του δύναται, ἔστω καὶ ἀγράμματος, νὰ εἶναι κοινωνικὸς ἐργάτης καὶ πολλάκις πλέον ἀπαραίτητος ἀπὸ ἕνα μορφωμένον ἀλλὰ ἀγνωστον καὶ ξένον πρὸς τὸ ποιμνιον, καταδεικνύει ὁ Κοραΐς ἐν τῇ σχετικῇ διηγήσει τοῦ «Παπατρέχα»⁶⁶.

Ἡλικία τῶν Κληρικῶν

Ἄλλὰ καὶ ἡ ἡλικία τοῦ κληρικοῦ ἔχει σημασίαν. Εἰς τὰς ἀνωτέρω «σημειώσεις εἰς τὸ προσωρινὸν

57. Περὶ τούτων ἰδ. κατωτέρω.
58. Α' Τιμ. γ' 1-8. Τίτ. α' 5-10.
59. Ἀριστοτ. Πολιτ. σελ. ρκ'. Πρβλ. Θερισαν. ἐνθ' ἄνωτ. σελ. ρλα'. Ἴδε καὶ ἱερ. συνεδ. σελ. 135 (περὶ τοῦ Α' Τιμ. 5,22).
60. Σημ. εἰς προσ. πολιτ. σελ. 60.
61. Ματθ. ε' 16.
62. Συμβ. τριῶν Ἐπισκ. XX.
63. Πρβλ. Α' Τιμ. στ' 8.
64. Παρατίθεται τὸ χωρίον Β' Κορ. ιβ' 15.
65. σελ. XXII-XXIII.
66. Ἐν ἀρχῇ τῶν προλεγομένων εἰς Ὀμηρον.

πολίτευμα» καὶ παρὰ τὴν «σεμνὴν διαγωγὴν» σημειοῖ ὁ Κοραΐς ὡς ἀπαραίτητον προσὸν καὶ τὴν «σεβαστὴν ἡλικίαν»⁶⁷ καὶ ἐν ὑποσημειώσει: «Οἱ ἀντιπρόσωποι⁶⁸ εἶναι κύριοι νὰ διορίσωσι ρητῶς καὶ τὴν ἡλικίαν. Ὅσον εἶναι προβιβασμένη, τόσον πλέον ὠφέλιμον καὶ σεβαστὴν θέλει καταστήσῃ τὴν θρησκείαν»⁶⁹. Καὶ πρὸς ἐπίρρωσιν ἀναφέρει τὸ παράδειγμα τῶν Ρωμαίων ἱερέων, οἵτινες, «κατὰ τοῦ Ρωμύλου τὸν νόμον, ἐδιαλέγοντο ἀπὸ τοὺς ἐπισήμους τὴν ἀρετὴν πολίτας, ἡλικιωμένους ὑπὲρ τὰ πενήκοντα⁷⁰ ἔτη»⁷¹. Ἐν δὲ τοῖς προλεγομένοις τῶν Πολιτικῶν τοῦ Ἀριστοτέλους, καὶ ὡς πέμπτον ἄρθρον τῶν πρὸς ἀνόρθωσιν τοῦ κλήρου προτάσεών του⁷² σημειοῖ: «Δὲν πρέπει νὰ μείνῃ ἀνομοθέτητον οὐδὲ τὸ περὶ τῆς ἡλικίας τῶν ἱερωμένων. Ὁ Ἀριστοτέλης⁷³ ἤθελε τοὺς ἱερεῖς τῶν ψευδοθεῶν γηραλέους· καὶ ὁ Πλάτων διορίζει καὶ τὸν χρόνον εἰς τὰ ἐξήκοντα ἔτη⁷⁴. Δὲν ἔδειξεν ὀλιγωτέραν τῶν ἐθνικῶν πρόνοιαν ἢ ἀληθῆς θρησκεία τοῦ Χριστοῦ περὶ τούτου. Διὰ τοῦτο ὀνομάσθησαν εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἐκκλησίαν οἱ ἱερεῖς Πρεσβύτεροι⁷⁵ καὶ ὀνομάζονται ἀκόμη σήμερον ἀπὸ τοὺς Δυτικούς Χριστιανούς⁷⁶, διότι καὶ πρεσβυτέρων ἀληθῶς ἡλικίαν εἶχαν· ὡς ὀνομάζομεν καὶ τοὺς κοσμικοὺς προεστώτας Γέροντας καὶ Δημογέροντας, ἐπειδὴ τὴν ἡλικίαν ταύτην ἢ καὶ τῆς ἡλικίας ταύτης τὴν φρόνησιν πρέπει νὰ ἔχωσιν οἱ προεστώτες. Οἱ διὰ τὴν χρηστὴν διαγωγὴν αὐτῶν ἐκλεγόμενοι ἱερεῖς γίνονται ἔτι σεβασμιώτεροι, ὅταν καὶ ἡ ἡλικία των προσμαρτυρῇ τὴν χρεωστομηνὴν εἰς αὐτοὺς πίστιν ἀπὸ τοὺς κοσμικοὺς. Τὸ ἔργον τῆς ἐξομολογήσεως μάλιστα δὲν πρέπει νὰ συγχωρῆται εἰς ἱερεῖς νεωτέρους τῶν ἐξήκοντα ἐτῶν, ἂν ἔχῃ δι' ἄλλο, διὰ τὸ ἀνεγκλήτων καὶ ἀνεπίληπτον, τὸ ὁποῖον ἀπαιτεῖ ὁ Ἀπόστολος⁷⁷ εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν ἱερωμένων»⁷⁸.

Τὴν ἡλικίαν τῶν ἐξήκοντα ἐτῶν τοῦλάχιστον θέλει ὁ Κοραΐς καὶ διὰ τοὺς ἐπισκόπους. «Ἐπειδὴ ἡ ἀγαμία τῶν Ἀρχιερέων ἐπεκράτησε πρὸ πολλοῦ, ἐσύμφερε καὶ νὰ μὴν ἔχειροτονεῖτο Ἀρχιερεὺς νεώτερος τῶν ἐξήκοντα ἐτῶν. Τὸ ἐπάγγελμα εἶναι τόσον ἱερὸν, τόσον ἅγιον, ὥστε μὴδὲ συκοφαντίας κίνδυνον ἔπρεπε νὰ φοβῆται»⁷⁹. Ἐν δὲ τῇ πρὸς τοὺς ἀπανταχοῦ Χίους ἐγκυκλίῳ του σταλείσῃ ἐκ Παρισίων τῇ 12ῃ Ὀκτωβρίου 1822 θέλει τὸν Ἐπίσκοπον «ἔχι πολὺ νεώτερον τῆς ἐξήκονταετίας»⁸⁰.

67. ἐνθ' ἄνωτ.

68. ἐν τῇ Ἐθνοσυνελεύσει.

69. ἐνθ' ἄνωτ. ὑποσ. 2.

70. Διον. Ἀλικαρ. Ρωμ. Ἀρχαιολ. Β' 22 σελ. 279.

71. Ἐνθ' ἄνωτ.

72. ἰδ. ἄνωτ.

73. Πολιτ. σελ. 221.

74. Πλατ. Νομ. στ' σελ. 759.

75. Α' Πέτρ. ε' 1.

76. Ὑποσημειοῖ τὸ prêtres, ὄνομα παραμορφωμένον ἀπὸ τὸ πρεσβύτεροι καὶ τὸ anciens «Παλαιοὶ» συνώνυμον τοῦ «Πρεσβύτεροι».

77. Α' Τιμ. γ' 2 καὶ Τίτ. α' 7.

78. Ἀριστ. Πολιτικ. σελ. ρκβ'-ρκγ', πρβλ. Θερισαν.

ἐνθ' ἄνωτ. σελ. ρλβ'.

79. Συμβ. τριῶν ἐπισκ. σελ. 61.

80. Ἐπιστολ. III σελ. 846.

Ἐγγαμος καὶ ἄγαμος Κληρικός

Ὁ ἔγγαμος ἐφημέριος εἶναι, κατὰ τὸν Κοραῖν, πολὺ προτιμώτερος τοῦ ἀγάμου. Εἰς τὰ ἀνωτέρω περὶ ἡλικίας, συνεχίζων τὰς προτάσεις, προσθέτει ὡς ἕκτον σημεῖον: «Διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν (τὸ ἀνέγκλητον καὶ ἀνεπίληπτον) ἐσύμφερε πολὺ νὰ λαμβάνωνται οἱ μέλλοντες νὰ ἱερατεῦσωσιν ἀπὸ τοὺς ἔχοντας γυναῖκα καὶ τέκνα πλέον ἀπὸ τοὺς Μοναχοὺς. Οἱ ἱερομόναχοι ἀρμόζουσι πλέον εἰς τῶν μοναστηριακῶν ναῶν τὴν ὑπουργίαν. Εἰς τὰς πόλεις μεταξὺ κοσμικῶν, οἱ κοσμικοὶ ἱερεῖς εἶναι τόσον πρεπωδέστεροι, ὅσον εἶναι μέλη τῆς πολιτικῆς κοινωνίας καὶ φροντίζουν ὑπὲρ τῶν πολιτῶν ὡς συμπολίται»⁸¹. Εἰς προκήρυξίν του δὲ πρὸς τοὺς ἀπανταχοῦ Χίους, φέρουσαν ἡμερομηνίαν 12 Ὀκτωβρίου 1822, γράφει: «Εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῶν ναῶν εὐχῆς ἄξιον ἦτο νὰ προκρίνωνται πάντοτε οἱ κοσμικοὶ ἱερεῖς παρὰ τοὺς ἱερομόναχους· ἢ κἂν, ἂν ἡ χρεία τὸ καλέσῃ καὶ ἱερομόναχον, νὰ εἶναι τοῦλάχιστον ἐξηκονταετῆς τὴν ἡλικίαν καὶ μάλιστα ἂν μέλλῃ νὰ ἀναδεχθῇ καὶ τῆς ἐξομολογήσεως τὸ ἔργον»⁸². Μετὰ ἓν ἔτος δὲ περίπου, τὸν Ἰούλιον τοῦ 1823, γράφων πρὸς Ἀλέξανδρον Μαυροκορδάτον καὶ κρίνων τὰς ἀδιαβουλεύσεις τῶν ἀντιπροσώπων, εὐρισκομένων τότε εἰς Ἄστρος... ὅτι φροντίζουν καὶ περὶ ἐκκλησιαστικῆς διατάξεως», τονίζει τὴν μεγίστην σπουδαιότητα τοῦ θέματος τοῦτου καὶ συνιστᾷ ὡς ἐν τῶν κυριωτέρων μελημάτων τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως νὰ εἶναι καὶ ὁ νομοθετικὸς καθορισμὸς «τῆς ἐκλογῆς τῶν ἱερατευόντων ἀπὸ τοὺς κοσμικοὺς»⁸³. Καὶ ἀλλαχοῦ σημεῖοι: «Περὶ δὲ τῶν ἱερέων καὶ διακόνων μας, ἐπειδὴ ἔχομεν καὶ κοσμικοὺς, ἱερεῖς καὶ διακόνους, σεμνότερον καὶ συμφερότερον ἦθελ' εἶσθαι καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ εἰς τὴν πολιτείαν νὰ ἐδιωρίζοντο μόνοι αὐτοὶ εἰς τὴν ὑπουργίαν τῶν κατὰ πόλεις ἱερῶν ναῶν.. Οἱ ναοὶ μας βέβαια δὲν θέλουσι ζημιωθῆν τίποτε, στερούμενοι τοὺς ἱερομόναχους· οἱ δὲ ἱερομόναχοι, θέλουσι κερδήσειν πολὺ, ἐλαφρύνοντες τὸν ζυγὸν τῆς ἀγαμίας καὶ τὴν ἀποφυγὴν τῶν κοσμικῶν πειρασμῶν...»⁸⁴. Καὶ τὸ δικαίωμα τοῦ διδάσκειν ἀρνείται ὁ Κοραῖς εἰς τοὺς μοναχοὺς. «Μοναχοὶ διδάσκοντες νέους, μέλλοντας νὰ κατασταθῶσιν πολῖται, εἶναι καθαρὰ ἀντίφασσις. Ὁ Μοναχὸς ἐμπορεῖ νὰ διδάξῃ τὸν μοναχικὸν βίον, ἀλλ' ὄχι καὶ τὸν πολιτικὸν⁸⁵, ἀφοῦ μίαν φοράν αὐτὸς ἐχωρίσθη ἀπὸ τὴν πολιτικὴν κοινωνίαν, καὶ ἀντὶ πολιτικοῦ ζώου ἐγένεν ἀληθῶς ζῶον μοναχικόν»⁸⁶.

Κατὰ τοῦ μοναχικοῦ θεσμοῦ καὶ τοῦ ἀγάμου κληρικοῦ πολλὰκις⁸⁷ ἐξεφράσθη ὁ Κοραῖς, παραγνωρί-

ζων προφανῶς τὰς ὑπηρεσίας αὐτῶν προσέφερον οὗτος εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, τὸ ἔθνος καὶ τὸν πολιτισμὸν ἐν γένει· ἡ δριμύτης μεθ' ἧς οὗτος ἐκφράζεται δύναται νὰ ἐξηγηθῇ ἐκ τῶν παρεκκλίσεων ἐκ τῶν ἀρχῶν τοῦ μοναχισμοῦ, αἵτινες εἶχον σημειωθῆ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην καὶ αἵτινες εἰς μικρὸν ἢ μέγαν βαθμὸν παρατηροῦνται καθ' ὅλας τὰς ἐποχάς. Ἡ τοιαύτη δμως παρέκκλισις δὲν δικαιολογεῖ τὴν ἀπόρριψιν τοῦ θεσμοῦ τοῦτου. Παρὰ ταῦτα, λαμβάνων τις ὑπ' ὄψιν τὴν κατάστασιν⁸⁸ τμήματος⁸⁹ (μικροῦ ἢ μεγάλου, πάντως ὄχι βεβαίως σύμπαντος) τοῦ ἀγάμου κληρικοῦ τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν ἔγραψεν ὁ Κοραῖς, δύναται μὲν νὰ συμφωνήσῃ, ὅτι «σεμνότερον καὶ συμφερότερον ἦθελ' εἶσθαι... νὰ ἐδιωρίζοντο μόνοι αὐτοὶ (οἱ «κοσμικοὶ ἱερεῖς») εἰς τὴν ὑπουργίαν τῶν κατὰ πόλεις ναῶν) οὐχὶ ὅμως καὶ γενικῶς τὰς κρίσεις του νὰ ἀποκλείσῃ τοὺς ἀγάμους τῆς προσφορᾶς τῶν ὑπηρεσιῶν των πρὸς τὴν ἐν τῷ κόσμῳ ἐκκλησίαν καὶ γενικώτερον πρὸς τὴν κοινωνίαν⁹⁰.

Ἐλαφρότερον ἐκφράζεται ὁ Κοραῖς περὶ τῆς ἀγαμίας τῶν ἐπισκόπων, λέγων: «Εὐχῆς ἄξιον ἦτο νὰ μὴ ἀπεκλείοντο μηδ' οἱ Ἀρχιερεῖς ἀπὸ τοῦ γάμου, τὸν ὁποῖον ἐτίμησαν πολλοὶ ἀπὸ τοὺς Ἀποστόλους μετὰ τὸ παράδειγμά των, καὶ ὄχι ὀλιγώτεροι ἀπὸ τοὺς διαδόχους των ποιμένας τῶν ἐκκλησιῶν, μέχρι τῆς τετάρτης καὶ πέμπτης ἑκατονταετηρίδος»⁹¹. Ἀναγνωρίζων ὅμως τὸ ἐπικρατήσαν καθεστῶς, θέτει τὸ ἀνωτέρω σημεῖον κατώτατον ὄριον ἡλικίας τῶν ἐξηκοντα ἐτῶν.

Ἐκλογὴ τῶν κληρικῶν

Ἡ ἐκλογὴ τῶν κληρικῶν δέον νὰ γίνεταί τῃ συμμετοχῇ τοῦ λαοῦ, «διὰ τῆς ἐκουσίου καὶ ἀδεκάστου... ψήφου»⁹² αὐτοῦ. Εἰς τὴν ἀνωτέρω μνημονευθεῖσαν ἐγκύκλιον αὐτοῦ (Ὀκτώβριος 1822) γράφει: «Ἡ ἐκλογὴ τοῦ ἱερέως ἢ ἐφημερίου ἐκάστης παροικίας, πρέπει νὰ γίνεταί ἀπὸ τοὺς παροίκους, ἡγουν ἐκείνους, ὅσοι συνειθίζουσι νὰ ἐκκλησιάζονται ὅπου αὐτοὺς ἐφημερεῖ»⁹³. Τὸ ἴδιον ἔτος εἰς τὰς «σημειώσεις εἰς τὸ προσωρινὸν πολίτευμα τῆς Ἑλλάδος» ἐζήτηται καὶ τὴν εἰσαγωγὴν σχετικῆς διατάξεως εἰς τὸ σύνταγμα, ἣν οὗτος διετύπου οὕτω: «...Ἡ Ἐκκλησία δὲν δέχεται ἱερωμένον λειτουργὸν κανένα, ὅστις... δὲν ἐκλέχθη... ἀπὸ τοὺς χριστιανικοὺς τῆς κοινότητος ἢ παροικίας εἰς τὴν ὁποίαν μέλλει νὰ ἱερατεῦσῃ»⁹⁴. Ἡ πολιτεία δὲ δὲν δύναται νὰ ἐνοχλήσῃ «τὰ ὁποῖα ἔχουν αἱ κοινότητες τῶν κατὰ πόλεις καὶ χώρας πο-

81. Ἀριστ. Πολ. σελ. ρκγ' Πρβλ. Θερεϊαν. ἐνθ' ἄνωτ.

82. Ἐπιστολ. III (μετὰ θάνατ. Τόμ. Δ') σελ. 846.

83. Ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 875.

84. Συμβουλή τριῶν ἐπισκόπων σελ. 61.

85. Κοινωνικὸν κοσμικόν.

86. Ἀριστ. Πολιτ. σελ. οζ', πρβλ. καὶ Θερεϊαν. ἐνθ' ἄνωτ. σ. ριδ'.

87. Ἰδ. Ἐπιστολ. I (Μετὰ θάνατ. Β') σελ. 148, 184 κ. ἐ. III σελ. 124, 847-848, Ἀτακτ. I σελ. ιζ' κ. μδ', μη'—νά, νστ'—νζ', σελ. κβ'—κε', Ἀριστ. Πολ. σελ. ρκθ', κ. π. α. Πρβλ. καὶ Δ' Μπαλάνου ὁ Ἀδ. Κοραῖς περὶ Ἐκκλησ. καὶ κληρικοῦ σελ. 19.

88. Κατὰ τῆς ἀργίας τῶν μοναχῶν ἔστρεψε κυρίως τὰ βέλη του ὁ Κοραῖς. Πρβλ. Ἑλλην. Βιβλιοθ. 3, λστ'—λζ', 13 ρλ' καὶ ἀλλαχοῦ. Πρβλ. καὶ προηγ. ὑπόσημ.

89. Ὁ Κοραῖς ἀνεγνώριζε καὶ ἐξαίρεσεις καθὼς καὶ τὴν σημασίαν τοῦ μοναχισμοῦ κατὰ τοὺς πρώτους Χριστιανικοὺς αἰῶνας. Πρβλ. Ἐπιστ. I (Μετὰ θάνατ. Β') 148

90. Καὶ τοῦ ἀξιώματος τοῦ διδασκάλου (ὄχι βεβαίως τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ) ἀποκλείει τοὺς μοναχοὺς ὁ Κοραῖς. Πρβλ. Θερεϊαν. ἐνθ' ἄνωτ. Γ' ριγ'—ριδ'.

91. Συμβ. τριῶν ἐπισκόπων σελ. 61.

92. Σημ. προσωρ. πολιτ. σελ. 62.

93. Ἐπιστολ. III σελ. 845-846.

94. σελ. 60. Πρβλ. ἀνωτέρω καὶ Πολιτ. Ἀριστολ. σελ. ριγ'.

λιτών δίκαια νὰ ἐκλέγωσιν αὐταί... τοὺς ἱερεῖς των»⁹⁵. Τὴν τοιαύτην ἐκλογὴν ἐβλεπεν οὗτος ὡς ἐπαναφορὰν εἰς τὸ ἀρχαῖον πολίτευμα τῆς ἐκκλησίας, καθ' ὃ δὲν ἐχειροτονεῖτο «καμμίας τάξεως ἱερωμένοις χωρὶς τὰς ψήφους τοῦ λαοῦ»⁹⁶.

Ἰδιαιτέρας προσοχῆς χρῆζει ἡ ἐκλογὴ τῶν ἐπισκόπων⁹⁷, ἥτις δέον νὰ γίνεταί, πάντοτε κατὰ τὸν Κοραῆν, μὲ τὴν συμμετοχὴν τοῦ λαοῦ. «Κυπριανός, Ἀθανάσιος καὶ Ἀμβρόσιος ἐκλέχθησαν ἀπὸ τὸν λαὸν καὶ ἐστάθησαν ἐξαιρετοὶ ποιμένες καὶ οἱ τρεῖς, διότι φωνὴ λαοῦ φωνῆ Θεοῦ»⁹⁸. Ἐν δὲ τῇ ἀνωτέρωε πολλὰκις μνημονευθεῖσῃ Ἐγκυκλίῳ του πρὸς τοὺς ἀπανταχοῦ Χίους γράφει μετὰ τινος ὑπερβολῆς: «Τὸν Ἀρχιερέα δὲ πρέπει νὰ δεχθῆτε μὲ νόμον ἀπαράβατον νὰ μὴ δέχεσθε εἰς τὸ ἐξῆς κανένα πεμπόμενον ἐξωθεν, ὄχι μόνον ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἀλλὰ μὴδ' ἀπὸ τὸν οὐρανόν»⁹⁹. Ἡ πολιτεία πρέπει νὰ τὸν ἐκλέγῃ πρῶτον Χίον, δευτέρον στολισμένον μὲ Παιδείαν. Οὕτω κάμνοντες ἀκολουθεῖτε τὴν πράξιν τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας, ὅτε οἱ ἱερωμένοι ἐκλέγοντο ἀπὸ τὴν πόλιν καὶ τοὺς πολίτας εἰς τοὺς ὁποίους ἐμελλαν νὰ ἱερατεύωσι. Καὶ ἂν σὰς ἐναντιωθῆ κανεὶς ἢ καὶ σὰς ἀφορίσῃ περὶ τούτου, πολὺ πλέον δίκαιον ἔχετε νὰ τὸν ἀφορίσετε (!) σεῖς, ὡς παραβάτην τῶν ἀρχαίων κανόνων¹⁰⁰. Διὰ νὰ γίνεταί ἡ ἐκλογὴ νόμιμος, ἰδοὺ πῶς ἐπεθύμουν νὰ ψηφίζεται ὁ Ἀρχιερεὺς. Τριακόσιοι πολῖται (μεταξὺ τῶν ὁποίων οἱ δημογέροντες καὶ δώδεκα ἱερεῖς) συγκαλεσμένοι ἀπὸ ὅλας τὰς τάξεις τῶν πολιτῶν, διαλέγουσιν ἐξ αὐτῶν πεντήκοντα καὶ ἕνα, καὶ οὗτοι ὁ εἰς καὶ πεντήκοντα ἐκλέγουσιν μὲ τῶν πλειόνων τὴν ψῆφον τὸν μέλλοντα ν' ἀρχιερατεύσῃ»¹⁰¹.

Τέλος τόσον ὁ Ἀρχιερεὺς ὅσον καὶ ὁ ἱερεὺς δέον νὰ ᾄδωσιν ἐντόπιον¹⁰².

Αὐτοκέφαλον τῆς Ἐκκλησίας

Ἡ Ἐκκλησία πρέπει νὰ εἶναι αὐτοκέφαλος¹⁰³ καὶ ἡ διοίκησις της δημοκρατικῆ. Τοῦτο θέτει ὁ Κοραῆς ὡς πρῶτον ἄρθρον εἰς τὸν ἐν τοῖς προλεγομένοις τῶν Ἀριστοτέλους πολιτικῶν («καταστατικὸν χάρτην») οὗ ἀνωτέρω πολλὰκις, ἐμνημονεύσαμεν. «Τοῦ ἕως τὴν ὥραν ταύτην ἐλευθερωθέντος μέρους τῆς Ἑλλάδος

95. Προσωρ. πολίτ. ἐνθ' ἀνωτ. πρβλ. καὶ σελ. 61.

96. Ἑλλην. Βιβλιοθ. 14 σελ. με'

97. Προσωρ. πολίτ. σελ. 61, Ἐπιστολ. III (Μετὰ θάνατ. Δ') 845.

98. Ἐπιστολ. I σελ. 185.

99. Διὰ τῶν γραμμῶν τούτων ὑποδηλοῦται πλὴν τῆς ὑπὸ τοῦ λαοῦ καὶ μόνον ἐκλογῆς τῶν ἐπισκόπων καὶ τὸ αὐτοκέφαλον, περὶ οὗ ἀλλαχοῦ σαφέστερον ὁμιλεῖ.

100. Εἶναι προφανές ὅτι ὁ Κοραῆς ἐκφράζεται ἐνταῦθα λίαν δριμύτως. Δέον νὰ ληφθῆ ὅμως ὑπ' ὄψιν τὸ ὕψος καὶ ὁ χαρακτήρ τοῦ Κοραῆ, ἡ δέξυτης τῶν ἀγώνων εἰς οὓς οὗτος εἶχεν ἐμπλακῆ καὶ ἡ ἐποχὴ του ἐν γένει, καθ' ἣν, ἐνεκα τῆς καταχρήσεως καὶ συχνότητος τοῦ ἀφορισμοῦ, εἶχεν ἐκπέσει οὗτος τῆς ἀρχικῆς σημασίας του. Ὑπὸ τὸ αὐτὸ πνεῦμα ἐκφράζεται ὁ Κοραῆς καὶ ἀλλαχοῦ. Πρβλ. Μετὰ θάνατ. 2,150 κ.έ., ὅπου διὰ τῶν γραφομένων ὑπὸ τοῦ Κ. λαμβάνομεν ἰδέαν τινὰ περὶ τῆς κρατούσης τότε ἐκκλησιαστικῆς καταστάσεως καὶ τῶν καταχρήσεων ἐξουσίας τῶν ἐπισκόπων εἰδικώτερον.

101. Ἐπιστολ. III 846. Ὡς γνωστόν, τὴν συμμετοχὴν τοῦ λαοῦ εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν Ἐπισκόπων διατηρεῖ ἡ Ἐκκλησία τῆς Κύπρου καὶ ἕτεροι ὀρθόδοξοι Ἐκκλησίαι.

102. Ἐπιστολ. III 846, 847 κ.ά.

103. Ἰδὲ καὶ ἀνωτ. ὑποσ. 88.

ὁ κλῆρος δὲν χρεωστεῖ πλέον νὰ γνωρίζῃ ἐκκλησιαστικὸν ἀρχηγὸν του τὸν Πατριάρχην τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐνόσω ἢ Κωνσταντινούπολις, μένει μολυσμένη ἀπὸ τὴν καθέδραν τοῦ ἀνόμου τυράννου... Ἐλευθέρων καὶ αὐτονόμων Γραικῶν κλῆρος εἶναι ἀπρεπέστατον νὰ ὑπακούῃ εἰς προσταγὰς Πατριάρχου ἐκλεγμένου ἀπὸ τυράννον καὶ ἀναγκασμένον νὰ προσσκυλῇ τυράννον». Πῶς δὲ θὰ διοικῆται ἡ αὐτοκέφαλος αὕτη Ἐκκλησία; Κατὰ τὸν Κοραῆν, ἀπρέπει νὰ κυβερνᾶται ἀπὸ σύνοδον ἱερέων ἐκλεγμένων ἐλευθέρως ἀπὸ ἱερεῖς καὶ κοσμικοὺς, καθὼς ἐπραξεν ἡ ἀρχαία Ἐκκλησία, καὶ πράσσει ἐκ μέρους σήμερον ἀκόμα τῶν ὁμοθρήσκων Ῥώσων ἢ Ἐκκλησίαν»¹⁰⁴.

Σχέσεις Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας

Ἀκολουθῶν τὴν γραμμὴν τῆς ἀρμονικῆς συμβίωσης καὶ συνεργασίας Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας δέχεται ὁ Κοραῆς τὴν ἐκ μέρους τῆς Πολιτείας φροντίδα καὶ ἐπαγρύπνησιν διὰ τὴν Ἐκκλησίαν. Τὸ καθῆκον τοῦτο ἀναθέτει εἰς τὸν Λειτουργὸν τῆς Δημοσίου παιδείας¹⁰⁵. Οὗτος ὡς διδάσκαλος τῆς κοινῆς παιδείας πρέπει νὰ ἐπαγρυπνῇ καὶ τοὺς ἱερωμένους ὄχι μόνον τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ τῶν λοιπῶν χριστιανικῶν αἱρέσεων¹⁰⁶. Ἡ πολιτεία ὡς ἐντολοδόχος τοῦ λαοῦ καθορίζει τὰ προσόντα τῶν ἱερέων¹⁰⁷ καὶ τῶν ἀρχιερέων¹⁰⁸ καὶ τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν¹⁰⁹, ἀναλαμβάνει τὴν μισθοδοσίαν των¹¹⁰, «προστατεύει τὰς ἐκλογὰς των» καὶ συμμετέχει εἰς αὐτάς¹¹¹, διατάσσει τὰ περὶ τοῦ ἱερατείου μας εἰς τρόπον ὥστε νὰ μὴ ἐμβαίνωσιν εἰς αὐτὸ πλὴν ἀληθινοὶ τοῦ Χριστοῦ ἀπόστολοι¹¹², χορηγεῖ ἀδείας ἀνεγέρσεως ναῶν καὶ ἰδρύσεως μονῶν¹¹³, καὶ φροντίζει ἐν γένει διὰ τὴν ἀνόρθωσιν τῆς Ἐκκλησίας καὶ βύθμισιν τῶν κατ' αὐτὴν συμφωνῶν πρὸς τὴν ἀρχαίαν παράδοσιν καὶ τὰς σημερινὰς ἀνάγκας, καθ' ὃν τρόπον ὁ Κοραῆς ἐν τοῖς προλεγομένοις τῶν πολιτικῶν τοῦ Ἀριστοτέλους¹¹⁴ σημειοῖ¹¹⁵. Ἡ «ἐπαγρύπνησις» δὲ αὕτη δὲν περιορίζεται μόνον εἰς τὴν ἀνατολικὴν ἐκκλησίαν, ἀλλ' ἐν ὀνόματι τῆς ἀρχῆς τῆς ἰσονομίας ἐκτείνεται καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων δογμάτων καὶ θρησκειαῶν¹¹⁶. «Δὲν εἶναι γελοῖον νὰ περιορίζωμεν ἡμεῖς τὸν ἀριθμὸν τῶν ἱερέων μας, καὶ νὰ συγχωροῦμεν εἰς αὐτοὺς νὰ γερμίζωσι τὰς πόλεις μας ἀπὸ Ραββίνους, Ἰμάμας καὶ Δερβίσας»¹¹⁷. Ὁ ἔλεγχος οὗτος δὲν σημαίνει διωγμὸν. «Δὲν διώκομεν τὴν θρησκείαν

104. Ἀριστ. Πολιτ. σελ. ρκ'. Πρβλ. Θερεϊαν. ἐνθ' ἀνωτ. σελ. ρλά.

105. Προσωρ. πολίτ. σελ. 56 κ. ε'.

106. Προσωρ. πολίτ. σελ. 60.

107. αὐτόθι.

108. Ἐνθ' ἀνωτ. σελ. 61.

109. αὐτόθι.

110. Ἀτακτ. 1 μθ' ἢ πόλις, Προσ. Πολίτ. Ἀριστοτ. ρκβ' τὸ κοινὸν Ἐπιστολ. III 847.

111. Ἐπιστολ. III 846.

112. Ἀτακτ. 2 ριζ'

113. Ἀτακτ. 1 νστ'

114. σελ. ρκ'—ρκστ'

115. Πρβλ. Ἀτακτ. 2 ριζ'

116. Προσ. πολίτ. σελ. 61—62, Πρβλ. καὶ σελ. 60, Ἀτακτ. 1 νστ' κ. ἄ.

117. Προσωρ. πολίτ. σελ. 62.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΩΝ ΣΤΗΛΗ

«Χριστιανῶν ἡ προστάτις».

Διὰ μίαν ἀκόμη φοράν ὁ Ὁρθόδοξος χριστιανικός κόσμος, κατὰ τὴν περίοδον τοῦ «Δεκαπενταυγούστου», θὰ ἔχη τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐκδηλώσῃ τὰ αἰσθήματα τῆς ἀγάπης του πρὸς τὴν Ἀειπάρθενον Μητέρα τοῦ Ἀνθρωποῦ.

Καὶ πολὺ δικαίως! Ἡ Παναγία, ὡς ἐξυμνεῖται ὑπὸ τῶν λειτουργικῶν κειμένων τῆς Ἐκκλησίας μας, εἶναι ἡ «τιμιωτέρα τῶν Χερουβείμ καὶ ἐνδοξοτέρα ἀσσυγκρίτως τῶν Σεραφείμ», ἡ «κλίμαξ ἐπουράνιος, δι' ἧς κατέβη ὁ Θεός», ἡ «γέφυρα ἡ μετάγονσα τοὺς ἐκ γῆς πρὸς οὐρανόν», ἡ «αἰτία τῆς τῶν πάντων θεώσεως», ἡ «κνοφορήσασα ὁδηγὸν πλανωμένους», ἡ γεννήσασα «λυτρωτὴν αἰχμαλώτους», τὸ «καύχημα τῶν Χριστιανῶν», ἡ «δόξα τοῦ κόσμου», ἡ διὰ τῆς παρὰ τῶ

των, δὲν τοὺς βιάζομεν εἰς κανὲν ἄδικον πρᾶγμα. Ὅ,τι κάμνομεν εἰς τοὺς ἰδίους μας ποιμένας... τοῦτο προστάσσουν οἱ νόμοι μας νὰ κάμνωσι καὶ αὐτοὶ¹¹⁸ ἂν ὀρέγωνται νὰ γενῶσιν ἰσόνομοι μὲ ἡμᾶς¹¹⁹. Ἐξ ἑτέρου ἡ πολιτεία «ἀναγκάζει ὅλας τὰς θρησκείας νὰ εἰρηνεύωσι πρὸς ἀλλήλας» καὶ ἀπαγορεύει τὸν προσηλυτισμὸν¹²⁰.

Ὡς, ἀνεφέρθη ἡ «ἐπαγρύπνησις» καὶ φροντίς τῆς πολιτείας διὰ τὴν Ἐκκλησίαν θὰ γίνεται διὰ τοῦ «Λειτουργοῦ τῆς Δημοσίου παιδείας». Ἡ ἐκλογή τούτου δέον νὰ γίνῃ μετὰ μεγίστης προσοχῆς, δεδομένου ὅτι τὸ λειτούργημα ὅπερ οὗτος ἐνασκει τυγχάνει ὑψίστης σπουδαιότητος. Ἡ σημασία ἦν ὁ Κοραῆς ἀποδίδει εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ «Λειτουργοῦ τῆς παιδείας» ἀντικατοπτρίζεται εἰς τὸν ἐν τοῖς προλεγομένοις τοῦ β' τόμου τῶν «ἀτάκτων», πλήρη χάριτος διάλογον Δημογάρους καὶ Πασιγάρους ἐνθα, ἐξ ἀφορμῆς τῆς ἀφίξεως τοῦ Κυβερνήτου Καποδιστρίου εἰς Ἑλλάδα λέγει ὁ

«ΔΗΜΟΧΑΡΗΣ: Ὁ κυβερνήτης μὴ δυνάμενος νὰ γίνεταί τῶν ὅλων αὐτουργός, ἐξανάγκης ἔχει νὰ ἐμπιστευθῇ τὴν περὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν φροντίδα εἰς κανὲν ἀπὸ τοὺς πολίτας· εἰς τούτου τοῦ πολίτου μάλιστα τὴν ἐκλογὴν χρεωστεῖ νὰ προσέχη. Ὁ ἐκλεγόμενος πρέπει νὰ εἶναι χριστιανός....

ΠΑΣΙΓΑΡΗΣ: Φοβεῖσαι τάχα μὴν ἐκλέξῃ Ἰουδαῖον ἢ Τούρκον;

ΔΗΜΟΧΑΡΗΣ: Καὶ Ἰουδαίου καὶ Τούρκου χειρότερον ἀκόμη κινδυνεύει νὰ ἐκλέξῃ, ἂν δὲν κάμῃ τὴν ἐκλογὴν μὲ προσοχὴν καὶ σκέψιν. Χριστιανὸν νοῶ, ἀληθινὸν τοῦ χριστιανισμοῦ φίλον, ζῆλον ἔχοντα τὸν κατ' ἐπίγνωσιν...»¹²¹.

(Συνεχίζεται)

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α. ΓΑΛΙΤΗΣ, δ. θ.

118. ἐνν. εἰς τοὺς ἰδικούς των. Ἀποφεύγει ἄμεσον ἀνάμειξιν εἰς τὰ ἑσωτερικὰ ἐκάστης θρησκευτικῆς κοινότητος.

119. Ἐνθ' ἄνωτ. Πρβλ. καὶ Πολιτικ. Ἀριστ. ριζ'

120. αὐτόθ. Πρβλ. καὶ Πολιτικ. Ἀριστοτ. ἐνθ' ἄνωτ.

121. Ἀτακτα 2 ριζ'

Υἱῶ μεσιτείας αὐτῆς «προστασία καὶ σκέπη κινδύνων καὶ θλίψεων καὶ δεινῶν περιστάσεων πάντας λυτρούσα». Ἐπὶ πλέον αὕτη εἶναι ἡ «Υπέροχος Στρατηγός» τοῦ Ἔθνους.

Ὁ μετὰ κατανοήσεως βιών τὴν Ὁρθόδοξον Λατρείαν ἀντιμετωπίζει μετὰ καρτερίας τὰς θλίψεις καὶ τὰς ἀντιξοότητας τῆς ζωῆς, διότι γνωρίζει, ὅτι ἡ Θεοτόκος διὰ τῆς μεσιτείας αὐτῆς εἶναι «τῶν θλιβομένων ἡ χαρὰ, Χριστιανῶν ἡ προστάτις», «προστασία καὶ σκέπη», «τῶν καταπονημένων ὁ λιμὴν ὁ ἀχειμαστος», «λιμὴν θαλαττεύουσι καὶ ὁρμητήριον ἐν τῷ πελάγει τῶν θλίψεων».

Διατί καταργεῖται ἡ λογική;

Δημοσιογράφοι τινὲς ἐξακολουθοῦν νὰ κατακρίνουν τὴν Ἱερὰν Σύνοδον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, διότι ἐξαπέλυσεν ἐγκύκλιον κατὰ τῆς ἐγκληματικότητος. Ἰσχυρίζονται, ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ γίνῃ τοῦτο, διότι κληρικοί τινες ὀλισθαίνουν εἰς πράξεις ἐγκληματικές.

Ἀλλὰ πρέπει νὰ τονισθῇ διὰ μίαν ἀκόμη φοράν: Κατ' ἐξοχὴν οἱ δημοσιογράφοι πρέπει νὰ γνωρίζουν τοὺς κανόνας τῆς λογικῆς καὶ νὰ μὴ συγχέουν πράγματα ὅλως ἄσχετα πρὸς ἀλλήλα. Μὲ τὴν ἰδίαν λογικὴν τῶν δημοσιογραφικῶν τούτων ἰσχυρισμῶν, οὐδέποτε θὰ ἔπρεπε οἱ ἐκπαιδευτικοὶ νὰ νοθεύσων τὸν μαθητὰς των, διότι ἐκπαιδευτικοὶ τινες ὀλισθαίνουν εἰς παραπτώματα. Οὐδέποτε οἱ ἱατροὶ θὰ ἔπρεπε νὰ σνυστοῦν ὑπακοὴν εἰς τοὺς κανόνας τῆς ὑγιεινῆς, διότι ἱατροὶ τινες τοὺς παραβαίνουν... Ἄλλ' οὐδεὶς ἐκ τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος δημοσιογράφων τολμᾷ νὰ ἰσχυρισθῇ τοιοῦτό τι. Ἀλλὰ διατί τότε καταργεῖται ἡ λογικὴ εἰς τὸν τομέα τῶν ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων;

Ἐπιβάλλεται νὰ ἐπαινέσωμεν.

Τὸ κατ' αὐτὰς συνερχόμενον μέγα ῥωμαιοκαθολικὸν «εὐχαριστιακὸν συνέδριον» ἐν Μονάχω, ὡς καὶ τὰ προηγηθέντα εἰς ἄλλας πόλεις καὶ χώρας «εὐχαριστιακὰ συνέδρια», ἔχει ὡς κύριον σκοπὸν τὴν παρὰ ταῖς τάξεις τῶν πιστῶν ἀφύπνισιν τῆς ἀγάπης πρὸς τὸ μυστήριον τῆς Θ. Εὐχαριστίας καὶ τῆς ἀποφάσεως πρὸς συγχωρότερον προσέλευσιν εἰς αὐτό.

Ὅσον καὶ ἂν ἡ Ὁρθόδοξος περὶ Θ. Εὐχαριστίας ἀντίληψις διαφέρει εἰς τινα σημεῖα τῆς ῥωμαιοκαθολικῆς, ἐπιβάλλεται νὰ ἐπαινέσωμεν τὸν βαθύτερον σκοπὸν τῶν συνεδρίων τούτων, παρὰ τὸ γεγονός, ὅτι ταῦτα προσλαμβάνουν πολλὰς πολυθρόνον ἐξωτερικὸν χαρακτήρα, μὴ συμβιβαζόμενον ἀπολύτως πρὸς τὴν ἀτμόσφαιραν τῆς κατανύξεως καὶ περισυλλογῆς, ἥτις πρέπει νὰ συνοδεύῃ πᾶσαν περὶ Θ. Εὐχαριστίας σκέψιν καὶ ἀπόφασιν τῶν πιστῶν.

Ἐῖθε καὶ παρὰ τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας, κατ' ἄλλον τρόπον συμφωνότερον πρὸς τὴν πνευματικώτερον ἀτμόσφαιραν αὐτῆς, νὰ διαφωτισθοῦν ὅσον τὸ δυνατόν

περισσότερον οἱ πιστοὶ περὶ τῆς ἀνάγκης τῆς μετὰ ἀξίαν προπαρασκευῆν τακτικωτάτης προσελεύσεως εἰς τὴν Θ. Κοινωνίαν, διὰ τῆς ὁποίας, ὅλον εἰς ἡμᾶς εἰσχωροῦντος τοῦ Χριστοῦ καὶ «κατοικοῦντος ἐν ταῖς καρδίαις, ἡμεῖς, ἐγκεντριζόμενοι εἰς τὴν ἄμπελον τὴν ἀληθινήν», καθιστάμεθα «κοινονοὶ θείας φύσεως» (Β'. Πέτρο. α', 4), «θεοῦμεθα».

Ἄνεκτιμήτους ὑπηρεσίας.

Ὁ διακεκοιμένος λόγιος κ. Κωστής Μπαστιάς, ἐξετάζων ἐν ἄρθρῳ τινὶ τὴν ἐξ ὀρθοδόξου ἐσώφους οὐσίαν τῆς μετανοίας καὶ τῆς ἐξομολογήσεως, τονίζει, ὅτι «ἡ ἐξομολόγησις, ὡς μυστήριον, ἔχει ὡς βασικήν προϋπόθεσιν τὴν δυνατότητα καὶ τὴν πραγματοποίησιν τῆς μετανοίας. Ἐξομολογήσις χωρὶς μετάνοιαν εἶναι ἐμπαιγμὸς καὶ διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἡ ἐξομολόγησις χωρὶς μετάνοιαν εἶναι πράξις περιττή, ματαία καὶ ὑβριστική. Ὁ λόγος, πὸν ἐμποδίζει τοὺς περισσότερους νὰ ἀπομακρύνωνται ἀπὸ τὴν ἐξομολόγησιν, εἶναι ἡ ἀδυναμία πρὸς μετάνοιαν. Ὅλα τὰ ἄλλα, πὸν ἐπινοοῦνται καὶ γράφονται καὶ λέγονται κατὰ τῆς ἐξομολογήσεως, εἶναι προφάσεις ἐν ἁμαρτίαις. Προέρχονται ἀπὸ ἀνθρώπους, πὸν ἀδυνατοῦν νὰ ξεκαθαρίσουν τὴν στάσιν τοὺς ἀντίκρου στὸ Χριστὸ καὶ στὴ Διδαχὴ του, ἀντίκρου στὸν Κύριον καὶ στὴν Ἐκκλησίαν του».

Εἶναι εὐχάριστον, ὅτι εὐρίσκονται ἐκλεκτοὶ λόγοιοι καὶ λογοτέχναι, οἵτινες μὲ τόσῃ διαύγειαν καὶ ἄνευ περιστροφῶν ἀπολογοῦνται δημοσίᾳ ὑπὲρ τῶν ὀρθοδόξων θεσμῶν. Ἀσφαλῶς κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον προσφέρουν ἀνεκτιμήτους ὑπηρεσίας εἰς τὴν Ἑλληνικὴν κοινωνίαν.

Ὁ εἰς τὰ ψυχιατρεῖα ὁδηγῶν πολιτισμὸς.

Εἰς τὸ ἐφετεινὸν ἐπιστημονικὸν συνέδριον τῆς «British Medical Association» ἐπεσημάνθη ὁ μέγας κίνδυνος ἐκ τῆς ἐξαπλώσεως τῶν ψυχικῶν ἀσθενειῶν. Μάλιστα ἐτονίσθη, ὅτι «ὅσον ἐν Ἑθνος ἐκπολιτίζεται ἐπὶ τοσοῦτον καὶ τὰ ἄσυλα ψυχοπαθῶν καὶ νευρασθενειῶν πληθύνονται». Χαρακτηριστικὸν δὲ ὑπῆρξεν, ὅτι ὁ Δρ. Rees διηρωτήθη μήπως ἔλλη μία ἡμέρα, καθ' ἣν οἱ ἀνώμαλοι ψυχοπαθεῖς εἰς τὰ ἄσυλα κατανήσουν πλειοψηφία καὶ οὕτως ἐπιβάλλον διατάξεις μὲ τὸ δικαίωμα τῆς πλειοψηφίας, ἐναντίον τῶν ὁμαλῶν, οἱ ὅποιοι ἔχουν σώας τὰ φρένας. Διότι οἱ ἀνώμαλοι, ἐφ' ὅσον δὲν εἶναι ἐπικίνδυνοι, ἐπιτρέπεται νὰ ζοῦν ἐλευθέρως ἐν μέσῳ τῶν ἄλλων.

Νομίζομεν, ὅτι αἱ διαπιστώσεις αὗται εἶναι νέα ἀπόδειξις τῶν ὀλεθρίων συνεπειῶν, εἰς τὰς ὁποίας ὁδηγεῖ ἡ ἀπὸ τῶν ὀρθοδόξων χριστιανικῶν ἀρχῶν ἀπομάκρυνσις τοῦ συγχρόνου κόσμου. Ὁ εἰς τὰ ψυχιατρεῖα ὁδηγῶν πολιτισμὸς, περὶ τοῦ ὁποίου ὠμίλησε τὸ ἐν λόγῳ συνέδριον, δὲν εἶναι ὁ ὄγιος καὶ ὠλοκληρωμένος πολιτισμὸς, τὸν ὁποῖον δημιουργεῖ ἡ ὑπὸ τοῦ ὀρθοδόξου πνεύματος ἐπιδιωκομένη ὀρθὴ ἱεράρχησις τῶν ἀξιῶν τῆς ζωῆς, καθ' ἣν δέον «τὸ χεῖρον ὑποτάξει τῷ κρείττονι καὶ τὴν σάρκα δουλώσει τῷ πνεύματι», ἀλλ' ὁ ὀλικὸς καὶ τεχνικὸς πολιτισμὸς, ὅστις στερεῖται ζωτικῆς ἰκμάδος καὶ ἀνωτέρου πνευματικοῦ προσανατολισμοῦ.

Περὶ τοῦ μοναχικοῦ θεσμοῦ.

Μετὰ τὰς τόσας ἐπιθέσεις, τὰς ὁποίας τὸν τελευταῖον καιρὸν ὑπέστη ὁ μοναχικὸς θεσμὸς ἐκ μέρους Ἑλλήνων τινῶν δημοσιογράφων, εἶναι παρήγορον, ὅτι βλέπομεν ἐσχάτως εἰς τὰς ἐφημερίδας καὶ ἄρθρα, ἐξαιρόντα τὰς ὑπηρεσίας, ἃς προσέφερεν ὁ θεσμὸς οὗτος εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὸ Ἔθνος.

Ὡς γράφει ὁ ἐκλεκτὸς ἀρθρογράφος κ. Παπακωνσταντίνου, «οἱ Ἕλληνες μοναχοί, ὡς ἀντιγραφεῖς, διέσωσαν πολλὰ κείμενα τῆς κλασσικῆς ἀρχαιότητος, τὰ ὁποῖα θὰ ἐχάνοντο ἄλλως... Ἐπλούτισαν τὴν θρησκευτικὴν γραμματεῖαν μὲ πρωτότυπα ἔργα, ἀναφερόμενα εἰς τὴν θεολογίαν, τὸν μυστικισμόν, τὴν ποίησιν, τὸν ἀσκητικὸν βίον. Ἡ θρησκευτικὴ ποίησις, ἡ ὁποία κατέχει σημαντικὸν μέρος τῆς ὀρθοδόξου λατρείας, εἶναι ἐν πολλοῖς ἔργον μοναχῶν. Παραλλήλως οἱ καλλιτέχναι μοναχοὶ ἐδημιούργησαν ἓνα ὀλόκληρον κόσμον ὠραιότητος καὶ πνευματικότητος μὲ τὰς εἰκόνας τῶν καὶ τὰς τοιχογραφίας τῶν, μὲ τὰς λαμπρὰς μικρογραφίας τῶν, μὲ τὰς «ἱστορήσεις» τῶν χειρογράφων, μὲ τὰ θαυμάσια ἔργα ξυλογλυπτικῆς, χρυσοχοΐας κ.λ.π. Ὅλα τὰ ἀνεκτίμητα καλλιτεχνικὰ κειμήλια, πὸν ὑπάρχουν σήμερον εἰς τὰς διαφόρους μονὰς, εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δημιουργήματα μοναχῶν».

Ἄλλ' εἶναι ἀκόμη πλέον εὐχάριστον τὸ γεγονός, ὅτι ἐσχάτως οὐ μόνον ἀναγνωρίζεται ἡ ἀξία τοῦ μοναχικοῦ θεσμοῦ, ἀλλὰ διαπιστοῦται καὶ ἡ ἀνάγκη, ὡς καὶ ἡ δυνατότης τῆς ἀναδιοργανώσεως αὐτοῦ, ἵνα τὰ ἑλληνικὰ μοναστήρια «λάμπουν πάλιν ἀπὸ πνευματικῆς ζωῆς καὶ ἀκτινοβολίας», ὡς ἐτονίσθη εἰς ἕτερον ἄρθρον ἐσπερινῆς ἐφημερίδος.

Σοβαρὰ αἱμορραγία.

Καθ' ἃ μεταδίδει τὸ ἐν Γενεύῃ ἐκδιδόμενον «Μηνιαῖον Δελτίον», ἐν Sete τῆς Γαλλίας προσήλθον εἰς σύσκεψιν 20 αὐτοκαθαίρεθέντες ὁμοιοκαθολικοὶ κληρικοί, οἵτινες προσήλθον εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῶν Διαμαρτυρομένων. Ἐπὶ τῇ ἐδκαιρίᾳ ταύτῃ ἀνεκοινώθησαν, ὅτι ἀπὸ τῆς λήξεως τοῦ πολέμου μέχρι σήμερον ἐγκατέλειψαν τὰς τάξεις τοῦ ὁμοιοκαθολικοῦ κλήρου εἰς μὲν τὴν Γαλλίαν χίλιοι ὀκτακόσιοι, εἰς τὴν Ἰταλίαν πέντε χιλιάδες, εἰς δὲ τὴν Ἰσπανίαν καὶ τὴν Λατινικὴν Ν. Ἀμερικὴν ὁ ἀριθμὸς ἐπίσης δὲν εἶναι ἐγκαταφρόνητος.

Ἐὰν οἱ ἀριθμοὶ οὗτοι δὲν εἶναι ἐξωγακόμενοι, ἡ κατάστασις αὕτη δέον νὰ δημιουργήσῃ σοβαρὰς ἀνησυχίας εἰς τοὺς ἰθύνοντας τὴν Ῥωμοιοκαθολικὴν Ἐκκλησίαν. Ἡ διαρροὴ αὕτη οὐδόπως εἶναι φυσιολογική. Πρόκειται περὶ σοβαρὰς αἱμορραγίας, ἥτις ἀπαιτεῖ τὴν λήψιν συντόνων μέτρων πρὸς ἀντιμετώπισιν αὐτῆς. Μεταξὺ τῶν μέτρων τούτων εἶναι ἀφ' ἐνὸς ἡ ἀποβολὴ τῆς ὑπεροπτικῆς στάσεως ἐναντι τῶν σφαλμάτων τῶν κληρικῶν τῶν ἄλλων ὁμολογιῶν, καὶ ἀφ' ἐτέρου ἡ ἐπιστροφή εἰς τὸ καθεστῶς τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας, κατὰ τὸ ὅποιον ἡ ἀγαμία τοῦλάχιστον τῶν ἱερέων καὶ διακόνων δὲν εἶναι ὑποχρεωτική, ἀλλὰ προαιρετική.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΕΛΛΑΔΟΣ

'Αρχιεπισκοπή 'Αθηνών

Τῆ 15ῃ Ἰουλίου ὁ Μακ. 'Αρχιεπίσκοπος 'Αθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Θεόκλητος ἐδέχθη τὸν βουλευτὴν κ. Παπαηλιοῦ, τὸν βουλευτὴν κ. Σπηλιόπουλον, τὸν βουλευτὴν κ. Πιπιλὴν καὶ τὸν Καθηγητὴν τοῦ Πανεπιστημίου κ. Αἰλιανόν.

—Τῆ 19ῃ τοῦ μηνὸς ὁ Μακαριώτατος 'Αρχιεπίσκοπος ἐδέχθη τὸν Δ/ντὴν τοῦ Ταμείου Δανείων καὶ Παρακαταθηκῶν κ. Λιάκον, τὸν Πανουσ. 'Αρχιμ. κ. Μεθ. Φούγιαν καὶ τὴν 'Εκκλησιαστικὴν 'Επιτροπὴν τοῦ Ἱ. Ναοῦ 'Αγίων 'Ασωμάτων.

—Τῆ 22α Ἰουλίου ὁ Μακαριώτατος ἐδέχθη τὸν βουλευτὴν κ. Παπαηλιοῦ, τὸν Βασιλικὸν 'Επίτροπον παρὰ τῷ Στρατοδικεῖῳ 'Αθηνῶν Ὑποστράτηγον κ. Τζαβέλαν, τὴν 'Εκκλ. 'Επιτροπὴν 'Αγ. Τριάδος Φιλαδελφείας καὶ τὸν Δήμαρχον Πειραιῶς κ. Ντεντιδάκη.

—Τῆ 26ῃ τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ὁ Μακαριώτατος 'Αρχιεπίσκοπος 'Αθηνῶν ἐδέχθη τὸν Δ/ντὴν τοῦ Ὑπουργείου Δικαιοσύνης κ. Βεργόπουλον.

—Τῆ 29ῃ Ἰουλίου ὁ Μακ. 'Αρχιεπίσκοπος κ. Θεόκλητος ἐδέχθη τὸν ἐκ Λονδίνου ἐφοπιστὴν καὶ ἐκδότην τοῦ περιοδικοῦ «Ὁ Κρίκος» κ. Χατζηπατέραν καὶ τὸ 'Εκκλ. Συμβούλιον τοῦ Ἱ. Ναοῦ 'Αγ. Αἰμιλιανοῦ.

—Κατὰ τὸ ὡς ἄνω χρονικὸν διάστημα ὁ Μακαριώτατος 'Αρχιεπίσκοπος ἔσχεν ἐπιεικῶς συνεργασίας μετὰ τοῦ 'Αρχιγραμματέως τῆς Ἱ. Συνόδου καὶ τῶν Διευθυντῶν τῶν διαφόρων 'Εκκλησιαστικῶν Ὑπηρεσιῶν.

*

—Ὁ Θεοφιλέστατος 'Επίσκοπος Θ α υ μ α κ ο ὺ κ. Χ ρ υ σ ὀ σ τ ο μ ο ς, κατὰ τὸν παρελθόντα μῆνα Ἰουλίου, ἐν Κυριακαῖς καὶ ἑορταῖς, ἐχοροστάτησεν, ἐλειτούργησε καὶ ὠμίλησεν εἰς ἱεροῦς ναοὺς τοῦ Πειραιῶς.

—Τῆ 5ῃ μετέσχε συσκέψεως ἐν τῇ Ἱερᾷ 'Αρχιεπισκοπῇ, ὡς καὶ τῆ 23ῃ καὶ τῆ 28ῃ, διὰ τὴν διενέργειαν τοῦ Πανελληνίου ἐράνου ὑπὲρ τοῦ Παναγίου Τάφου.

—Τῆ 12ῃ, ἐκπροσωπῶν τὸν Μακαριώτατον 'Αρχιεπίσκοπον 'Αθηνῶν κ. Θεόκλητον προσέτη τῆς Νεκρωσίου 'Ακολουθίας τῆς κηδείας τοῦ αἰμνήστου Λάμπρου Καρασμάνη, Διευθυντοῦ Μέσης 'Εκπαιδεύσεως τοῦ Ὑπουργείου 'Εθνικῆς Παιδείας καὶ Ἐργασιαστικῶν, τελεσθεῖσης ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ Ἱερῷ ναῶ τῶν 'Αθηνῶν.

—Τῆ 16ῃ, ἐκπροσωπῶν τὸν Μακαριώτατον 'Αρχιεπίσκοπον 'Αθηνῶν κ. Θεόκλητον, προσέτη τῆς Νεκρωσίου 'Ακολουθίας τῆς κηδείας τοῦ ἀποβιώσαντος συνταξιούχου ἱερέως Ἰωάννου Σακκά, τελεσθεῖσης ἐν τῷ ἐν Πειραιεῖ (Καλλιπόλει) Ἱερῷ ναῶ τῆς 'Αγίας Παρασκευῆς.

—Τῆ 18ῃ συνεσκέφθη, ἐν τῷ Δημαρχεῖῳ καταστήματι Πειραιῶς μετὰ τοῦ κ. Προέδρου τοῦ Δημοτικοῦ Συμβουλίου Πειραιῶς καὶ μελῶν τοῦ 'Εκκλησιαστικοῦ Συμβουλίου τοῦ ἐνοριακοῦ ἱεροῦ ναοῦ τῆς ἁγίας Τριάδος Πειραιῶς, ἐπὶ παραδόξῳ τινὶ ἀξιώσει τοῦ Δήμου Πειραιῶς σχετιζομένη πρὸς τὸν ἐν λόγῳ ἱερὸν ναόν. Σύσκεψις περὶ τοῦ αὐτοῦ ζητήματος ἐγένετο καὶ τὴν 25ῃν τοῦ μηνὸς ἐν τοῖς ἐν Πειραιεῖ Γραφείοις τῆς Ἱερᾶς 'Αρχιεπισκοπῆς 'Αθηνῶν.

—Τῆ 21ῃ ἐδέχθη τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ ἀποχωροῦντος Λιμενάρχου Πειραιῶς κ. Νταλιάνη, καὶ τὴν τοιαύτην τοῦ νέου Λιμενάρχου κ. Καλλιτσα, πρὸς ὃν ἀνταπέδωκε τὴν ἐπίσκεψιν τῆ 25ῃ τοῦ μηνός.

—Τῆ 22α, κατόπιν παρακλήσεως τοῦ Μακαριωτάτου 'Αρχιεπισκόπου 'Αθηνῶν κ. Θεοκλήτου, εἰς ἀνταπόκρισιν πρὸς Αὐτὸν γενομένης παρακλήσεως τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Ὑδρας, Σπετσῶν καὶ Αἰγίνης κ. Προκοπίου, ἐχειροτόνησεν εἰς πρεσβύτερον τὸν Διάκονον Προκόπιον Γεωργαντόπουλον, λειτουργήσας εἰς τὸν ἐν Πειραιεῖ ἱερὸν ναὸν τῶν ἁγίων Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης.

—Τῆ 24ῃ, κατόπιν παρακλήσεως τοῦ Μακαριωτάτου 'Αρχιεπισκόπου 'Αθηνῶν κ. Θεοκλήτου, εἰς ἀνταπόκρισιν πρὸς Αὐτὸν γενομένης παρακλήσεως τοῦ ὡς ἄνω Σεβασμιωτάτου

Μητροπολίτου Ὑδρας, Σπετσῶν καὶ Αἰγίνης κ. Προκοπίου, ἐχειροτόνησεν εἰς πρεσβύτερον τὸν Διάκονον Προκόπιον Κοντογιάννην, λειτουργήσας εἰς τὸν ἐν Πειραιεῖ ἱερὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Σπυρίδωνος.

—Τῆ 25ῃ ἐπισκέφθη πρὸς ὑπηρεσιακὴν ἐπιθεώρησιν τοὺς ἱεροῦς ναοὺς 'Αγίας Σοφίας Πειραιῶς, 'Αγίων 'Αναργύρων Καραβᾶ Πειραιῶς, 'Αγίου Γεωργίου Νικαίας, Εὐαγγελιστρίας Γερμανικῶν, 'Αγίου Νικολάου Νικαίας, 'Οσίας Ξένης Νικαίας, 'Αγίου Σπυρίδωνος καὶ 'Αγίων Κων/νου καὶ Ἑλένης Πειραιῶς.

—Τῆ 31ῃ Ἰουλίου ἐντολῇ τοῦ Μακαριωτάτου 'Αρχιεπισκόπου 'Αθηνῶν κ. Θεοκλήτου, λειτουργήσας ἐν Πειραιεῖ εἰς τὸν Ἱ. Ναὸν τῆς Ἀναλήψεως, ἐχειροτόνησεν εἰς πρεσβύτερον τὸν Διάκονον Δημήτριον Μαρκόπουλον, κανονικῶς ἐκλελεγμένον ἐφημέριον τοῦ Ἱ. Ναοῦ Ὁσίας Ξένης Πειραιῶς.

*

Ὁ Θεοφιλέστατος 'Επίσκοπος Κερνίτσης κ. Χ ρ υ σ ὀ σ τ ο μ ο ς τῆ 30ῃ Ἰουνίου ἐκπροσωπῶν τὸν Μακαριώτατον παρέστη εἰς τὴν 'Αστυνομικὴν Σχολὴν Ὑπαστυνῶμων Β' καὶ ὠρκισε τοὺς ἐξ αὐτῆς ἀποφοιτήσαντας ὑπαστυνόμους.

Κατὰ τὸν λήξαντα μῆνα Ἰούνιον ἐλειτούργησε καὶ ὠμίλησεν εἰς διαφόρους ναοὺς τῶν 'Αθηνῶν.

Τῆ 10ῃ Ἰουλίου παρέστη ὡς ἐκπρόσωπος τοῦ Μακαριωτάτου εἰς τὴν ἑτησίαν ἐορτὴν τῆς Μέσης νυκτερινῆς ἐμπορικῆς Σχολῆς τοῦ Συλλόγου ἐμποροῦπαλλήλων 'Αθηνῶν.

Τῆ 14ῃ Ἰουλίου παρέστη ὡς ἐκπρόσωπος τοῦ Μακαριωτάτου εἰς τὴν ἐν τῇ αἰθούσῃ Παρνασσοῦ πανηγυρικὴν συνεδρίαν τῆς ΚΖ' Γενικῆς Συνελεύσεως τῶν λειτουργῶν Μέσης 'Εκπαιδεύσεως.

Τῆ 31ῃ Ἰουλίου παρέστη ὡς ἐκπρόσωπος τοῦ Μακαριωτάτου εἰς τὸ Συνέδριον τοῦ Ἑργατοῦπαλληλικοῦ Κέντρου 'Αθηνῶν.

Τῆ αὐτῇ, ἐντολῇ τοῦ Μακαριωτάτου, ἐχειροτόνησεν εἰς πρεσβύτερον ἐν τῷ Ἱερῷ Ναῶ 'Αγ. Ἰωάννου Γαργαρέττας τὸν ἱεροδιάκονον Ἰωάννην Παπαγγελόπουλον.

*

Ὁ Θεοφιλέστατος 'Επίσκοπος Ἀ χ α ῖ α ς κ. Π α ν τ ε λ ε ἤ μ ω ν τῆ 28ῃ Ἰουνίου προήδρευσε Συνεδρίας τοῦ 'Εκκλ. Ὁρφανοτροφείου Βουλιαγμένης.

Τῆ 30ῃ τοῦ ἰδίου μηνός ὠμίλησε καὶ ἐν συνεχείᾳ ἀπένευμε τὰ ἀναμνηστικὰ διπλώματα πρὸς τοὺς φιλοξενηθέντας ὑπὸ τῆς 'Εθνικῆς Ἑστίας ἱερεῖς, ἐλθόντας ἐκ Κρήτης καὶ ἐκ τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Καστορίας.

Κατὰ μῆνα Ἰούλιον ἐλειτούργησε καὶ ὠμίλησεν εἰς διαφόρους Ἱ. Ναοὺς τῆς Ἱ. 'Αρχιεπισκοπῆς 'Αθηνῶν.

Τῆ 1ῃ Ἰουλίου ἐξεπροσώπησε τὸν Μακ. 'Αρχιεπίσκοπον κατὰ τὴν δεξιῶσιν τῆς Ἑθνικῆς Ἑορτῆς τοῦ Καναδά, διεξαχθεῖσαν εἰς τὴν Καναδικὴν Πρεσβείαν.

Τῆ 3ῃ τοῦ ἰδίου μηνός ἐξεπροσώπησε τὸν Μακ. 'Αρχιεπίσκοπον καὶ προσεφώνησεν ἐκ μέρους του κατὰ τὴν ἐορτὴν τῆς λήξεως τῶν μαθημάτων τοῦ 'Εκκλ. Ἀσύλου 'Αγ. Ἀνδρέου Νέας Σμύρνης.

Τὴν 4ῃ Ἰουλίου ἐξεπροσώπησε τὸν Μακ. 'Αρχιεπίσκοπον κατὰ τὴν Ἑθνικὴν ἐπέτειον τῶν Η.Π.Α. ἐν τῇ Ἀμερικανικῇ Πρεσβείᾳ.

Τῆ 5ῃ τοῦ ἰδίου μηνός προήδρευσε τὸ Συμβούλιον τοῦ 'Εκκλ. Ὁρφανοτροφείου Βουλιαγμένης.

Τῆ 14ῃ Ἰουλίου ἐχειροτόνησεν εἰς πρεσβύτερον καὶ ἐχειροβήτησεν εἰς Ἀρχιμανδρίτην, ἐντολῇ τοῦ Μακ. 'Αρχιεπισκόπου, τὸν διάκονον καὶ ἀδελφὸν τῆς Ἱ. Μουῆς Πεντέλης Ἀριστόβουλον Καπασηδόνην.

Τῆ 14ῃ τοῦ ἰδίου μηνός ὑπεδέχθη ἐκ μέρους τοῦ Μακ. 'Αρχιεπισκόπου ἐν τῷ Ἀεροδρομίῳ Ἑλληνικοῦ τὸν Μακ. Πατριάρχην Ἀλεξανδρείας κ. Χριστοφόρον.

Τῆ 18ῃ Ἰουλίου ἐξεπροσώπησε τὸν Μακ. 'Αρχιεπίσκοπον εἰς δεξιῶσιν δοθείσαν ἐν τῷ Πύργῳ τῆς Βασιλίσσης ὑπὸ τῆς Ἑθνικῆς Ἑστίας πρὸς τιμὴν Ἀμερικανῶν.

Τῆ 21ῃ τοῦ ἰδίου μηνός ἐξεπροσώπησε τὸν Μακαριώτατον

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

'Αρχιεπισκοπή 'Αθηνών

'Εχοντες υπ' όψει τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 46 τοῦ Α. Ν. 2200/40 «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν καὶ Ἐφημερίων», ὡς ἐτροποποιήθη διὰ μεταγενεστέρων Νομοθετικῶν Διαταγμάτων, προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς ἀνακήρυξιν ὑποψηφίου διὰ τὴν πλήρωσιν ὑπαρχούσης κενῆς θέσεως ἐνὸς τακτικοῦ Ἐφημερίου ἐν τῷ Ἱερῷ Ναῷ Ἁγίου Βασιλείου - Πολυγώνου, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους νὰ καταλάβωσι τὴν ἐφημεριακὴν ταύτην θέσιν καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ Νόμου ἀπαιτούμενα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης διακηρύξεως ἐν τῇ «Ἐκκλησίᾳ» ὑποβάλωσιν ἡμῖν τὰ νενομισμένα πιστοποιητικά διὰ τὰ περαιτέρω.

'Εν Ἀθήναις τῇ 14ῃ Ἰουλίου 1960.

† Ὁ Ἀθηνῶν Θεόκλητος.

'Ιερὰ Μητρόπολις Τρίκκης καὶ Σταγῶν

Προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς ἀνακήρυξιν ὑποψηφίων Ἐφημερίων πρὸς πλήρωσιν τῆς κενῆς ἐφημεριακῆς θέσεως τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίου Χαράλαμπος Ἐηροκάμπου, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 47 τοῦ Α. Ν. 2200/40 «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν καὶ Ἐφημερίων», ὡς τοῦτο ἐτροποποιήθη διὰ τῶν Α. Ν. 536/45 καὶ 540/45 ὀριζόμενα προσόντα, ἵνα ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ὑποβάλωσιν ἡμῖν τὰ σχετικὰ πιστοποιητικά.

'Εν Τρικκάλοις τῇ 2ῃ Ἰουλίου 1960

† Ὁ Τρίκκης καὶ Σταγῶν Διονύσιος

'Ιερὰ Μητρόπολις Σερρῶν καὶ Νιγρίτης

'Εχοντες υπ' όψει τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 46 τοῦ Α. Ν. 2200/40 «περὶ Ἱερῶν Ναῶν καὶ Ἐφημερίων», ὡς ἐτροποποιήθη διὰ μεταγενεστέρων Νομοθετικῶν Διαταγμάτων, προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς ἀνακήρυξιν ὑποψηφίων διὰ τὴν πλήρωσιν τῶν ἐν τοῖς Ἱεροῖς Ναοῖς α) Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου πόλεως Σερρῶν, β) Ἄνω Ὀρεινῆς, γ) Κάτω Ὀρεινῆς, δ) Ἐηροτόπου, ε) Κωνσταντινάτου, στ) Κουμαριάς, ζ) Λυγαριάς, η) Κυδωνιῶν, θ) Οἰνουσῶν, ι) Συκιάς, ια) Μετάλλων, ιβ) Κρίνου, ιγ) Νέας Σεβαστείας καὶ ιδ) Κεφαλοχωρίου ὑπαρχουσῶν κενῶν θέσεων ἐνὸς τακτικοῦ ἐφημερίου, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους νὰ καταλάβωσι τὰς ἐφημεριακὰς ταύτας θέσεις καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ Νόμου ἀπαιτούμενα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης διακηρύξεως ἐν τῇ «Ἐκκλησίᾳ» ὑποβάλωσιν ἡμῖν τὰ νενομισμένα πιστοποιητικά διὰ τὰ περαιτέρω.

'Εν Σέρραις τῇ 9ῃ Ἰουλίου 1960.

† Ὁ Σερρῶν καὶ Νιγρίτης Κωνσταντῖνος

εἰς τὴν ἐν τῇ Αἰθούσῃ τῆς Ἐνώσεως Συντακτῶν γενομένην δμῆσιν τοῦ Ὑπουργοῦ Παιδείας καὶ Ἐρησικειμμάτων κ. Γεωργίου Βογιατζῆ ἐπὶ τοῦ θέματος τῶν ἐπιτεύξεων τῆς Κυβερνήσεως ὡς πρὸς τὴν Τεχνικὴν καὶ Ἐπαγγελματικὴν Ἐκπαίδευσιν.

Τῇ 23ῃ Ἰουλίου ἐξεπροσώπησε τὸν Μακ. Ἀρχιεπίσκοπον εἰς τὴν ἐν τῇ Αἰθιοπικῇ Πρεσβείᾳ δοθεῖσαν δεξίωσιν ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῆς Α. Μ. τοῦ Αὐτοκράτορος Χαϊλῆ Σελασιέ.

Τῇ ἰδίᾳ ἡμέρᾳ προέστη τῆς Ἐφορείας τοῦ Ὀρφανοτροφείου Βουλιαγμένης.

Τῇ ἰδίᾳ ἡμέρᾳ ἐξεπροσώπησε τὸν Μακαριώτατον Ἀρχιεπίσκοπον κατὰ τὴν κηδείαν τῆς θανούσης Δεσποίνης Βασιλικῆς Τσιτσάρα.

Τῇ 24ῃ τοῦ ἰδίου μηνὸς προέστη κατ' ἐντολὴν τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου τοῦ Μνημοσύνου τοῦ ἀειμνήστου Ἀρχιεπισκόπου κυροῦ Δωροθέου.

'Ιερὰ Μητρόπολις Μηθύμνης.

'Εχοντες υπ' όψει τὰς διατάξεις τῶν ἄρθρων 46 καὶ 47 τοῦ Α. Νόμου 2200/1940 «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν καὶ Ἐφημερίων», καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα ὅπως καταλάβωσι τὰς κενὰς ὀργανικὰς ἐφημεριακὰς θέσεις τακτικῶν ἐφημερίων τῶν Ἱερῶν Ναῶν 1) Κοιμήσεως Θεοτόκου Λαφιῶνος, 2) Ἁγίου Γεωργίου Ἀργέννου καὶ 3) Ἁγίου Ἰωάννου Ρεύματος, ὅπως ὑποβάλωσιν ἡμῖν ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης σχετικῆς αἰτήσεως μετὰ τῶν ἀπαιτούμενων πιστοποιητικῶν.

'Εν Καλλουῇ τῇ 8ῃ Ἰουλίου 1960.

† Ὁ Μηθύμνης Κωνσταντῖνος.

'Ιερὰ Μητρόπολις Φθιώτιδος

Χηρευσῶν τῶν θέσεων τακτικῶν Ἐφημερίων τῶν ἐνοριῶν 1) Κυπαρισσίου, 2) Λογγοῦ, 3) Λευκοχωρίου, 4) Ἀλποσπίτων, 5) Δελφίνου, 6) Καραβιδίων, 7) Καινουρίου, 8) Βαθυκόλου, 9) Λουτσίου, 10) Κολοκυθιάς, 11) Νικολιτσίου, 12) Περιβολίου, τ. δ. Ὀμιλαίων, 13) Πουγκακίων, 14) Ἄνω Καλλιθέας, 15) Ἁγίας Μαρίας, τ. δ. Τίθορας, 16) Μεγάλης Κάψης, 17) Ἀνατολῆς, 18) Βασιλικῶν, τ. δ. Ὑπάτης, 19) Λογκιτσίου, προσκαλοῦμεν τοὺς βουλομένους νὰ καταλάβωσι ταύτας καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 47 τοῦ Α. Ν. 2200/40 «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν καὶ Ἐφημερίων», ὡς ἐτροποποιήθη διὰ τοῦ ἄρθρου 2 τοῦ Α. Ν. 807/1945 ὀριζόμενα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης εἰς τὸ περιοδικὸν «Ἐκκλησία» ὑποβάλωσιν εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Φθιώτιδος τὰ ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 48 τοῦ Α. Ν. 2200/40 προβλεπόμενα πιστοποιητικά μετὰ σχετικῆς αἰτήσεως τῶν.

'Εν Λαμῖα, τῇ 14ῃ Ἰουλίου 1960.

† Ὁ Φθιώτιδος Δαμασκηνός.

« ΕΚΚΛΗΣΙΑ »

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

'Εκδιδόμενον κατὰ δεκαπενθήμερον
ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

† Ὁ Ἀθηνῶν ΘΕΟΚΛΗΤΟΣ
† Ὁ Βερροίας καὶ Ναούσης ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΣ
† Ὁ Πατρῶν ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ Κ. ΣΠΕΡΑΝΤΣΑΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- Θεοδ. Σπεράντσα, Διδασκάλου, ἀλλὰ καὶ ἱερεῖς.
Βασιλείου Ἰωαννίδου, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Τὸ ἐν Ρόδῳ Συνέδριον τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν (19 - 28 Αυγούστου 1959) (Τέλος).
Ἀνδρέου Φυτράκη, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου καὶ Γενικοῦ Διευθυντοῦ τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, Ἡ Ἀποστολικὴ Διακονία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὰ ἔτη 1958 καὶ 1959 (Τέλος).
Κωνσταντίνου Δ. Καλοκύρη, Ὑφηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Ἡ οὐσία τῆς Ὀρθοδόξου Ἀγιογραφίας (Τέλος).
Γεωργίου Α. Γαλιτή, Αἱ περὶ κλήρου ἰδέαι τοῦ Κοραΐ.
Παρατηρήσεων Στήλη.
Ἐκκλησιαστικὰ Χρονικά.
Προκηρύξεις ἐκλογῆς ἱερέων.

'Εκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Ἐν Ἀθήναις, Ἰαοῦ 1.